

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

G. 20086.

EEK GENT

J. D. Meijer

LEVEN
VAN
MAURITIUS DE BROGLIE.

CONDENSING.

IMPRIMATUR.

Gandavi, 26 Martii 1844.

P. F. VELLEMAN, Can. Theol. L. C.

Henry M. P. P. P.

1800 1801 1802 1803

LEVEN

VAN ZYNE HOOGHEID

MAURITIUS-JOANNES-MAGDALENA

DE BROGLIE,

PRINS VAN HET HEILIG ROOMSCH RYX,

XIXe. BISSCHOP VAN GENT,

BEVATTENDE EENE DEKNOPTE GESCHIEDENIS DER RELIGIE
IN FLANDEREN VAN 1807 TOT 1821.

GENT,

J. ROUSSEAU, BOEKDRUKKER,

By het Groot-Beggynhof.

REKENBOM VAN DEN UITGEVER.

VOORREDEN.

Het bisdom van Gent, opgeregt door Paus Paulus IV, ten jare 1559; gedurende de vermaerde kerkvergadering van Trenten, is bestierd geweest door uitmuntende Kerkvoogden, wier namen wy hier laten volgen.

CORNELIUS JANSENIUS, de eerste bisschop van Gent, was reeds vermaerd in gansch de catholyke wereld door zyne zeer geleerde uitleggingen van het Heilig Schrift, wanneer hy in 1568 bezit nam van zynen Stoel. Hy werkte vlytiglyk om de grondige kennissen onder de geestelykheid te verspreiden, om de catholyke leering gedurende die getaerlyke tyden tegen den invloed der Calvinisten te behoeden, en overal de regeltucht en de goede zeden te doen bloeijen. Hy rigtte ten spoedigste, en voer al andere bisschoppen van België,

•

een seminarie in , welk ellendiglyk na weinigen tyd door de ketters verwoest wierd. Hy hield eene vergadering zyner geestelyken , in welke hy allerbeste schikkingen afkondigde. Groot was Jansenius toen hy den herderlyken staf in handen nam, en gedurende zyn bischoppelyk bestier vermeerderde hy nog in de oogen van God en van de menschen door zynen helden moed in de moeilijkheden en door zyne voorzigtigheid in de gevaren. Nooit hield hy op van prediken.

Na hem kwam GULIELMUS LINDANUS, doch voor weinige maenden. Reeds had hy bewezen wat men van zyne deugd en iever mogt verwachten. Hy was door de ketters uit zyn vorige bisdom van Roermonde gebannen geweest en had allerlei smerten uitgestaen voor de waerheid en voor de Kerk des Zaligmakers. Het was een ware en onverschrikte Be-lyder van het geloof, die voor het zelve ook meer dan veertig boeken had geschreven, en onder andere in het vlaemsch den Weghwyscr tot den warachtigen Christum Jesum, ook de Lichtere der blinden Calvinisten, en het werksken Tegen die Misvyanden, dat zy het Eyangelischen Testament Christi bespotten.

PETRUS DAMANT en CAROLUS MAES bestierden in gerustere tyden en mogten zich toeleggen om het bisdom tegen sedenbederf te bevryden. (1589-1612.)

HENRICUS FRANCISCUS VAN DER BURCH muntte uit in iever voor de regeltucht : hy hield eene vergadering zyner geestelykheid ten jare 1613, en ten zelfden jare opende hy een nieuw Seminarie. Hy regtte arme-scholen op, deed zeer dikwils catechismus houden en legde alles in het werk om de zon- en feest-dagen te doen onderhouden. Na dry jaren en half, wierd hy ons ontnomen, om het aertsbisdom van Cameryk te gaen bestieren (1616).

Zyn opvolger JACOBUS BOONEN wandelde op zyne voetstappen en wierd aertsbisschop van Mechelen (1621).

ANTONIUS TRIEST, de zevenste bisschop van Gent, bestierde 35 jaren, en gebruikte al zyne stonden tot het geluk zyner teergeliefde diocesanen. Hy zorgde voor de weeze kinderen, voor de scholen, voor den armen ; aen den Berg van bermhertigheid te Gent schonk hy 90,000 guldens om den armen ook zonder interest te kunnen leenen. Hy beteugelde de rhetoric-

kamers, waer, onder den schyn van liefde tot de letterkunde, de zeden wierden aengerand. Ook vergat hy nooit den luister van het huis Gods, noch de christelyke onderwyzingen, noch de regeltucht. Hy hield jaerlyks eene vergadering zyner landdekens, om met hen te beradslagen over de geestelyke belangen van het bisdom. Doch eene breedvoerigere levensschets is noodig om de deugden, werken en ongelooflyke weldaden van den Vader der armen te beschryven (1657).

CAROLUS VAN DEN BOSCH, deugderyke prelaet, bewaerde en volmaekte de werken van zynen voorzaet. Het seminarie, door Antonius, wy weten niet waerom, naer Leuven verplaetst, bragt hy weder naer zyne bisschoppelyke stad (1665).

EUGENIUS D'ALLAMONT, van allerluisterykste afkomst, was een voorbeeld van ootmoedigheid en milddadigheid. Hy stierf te Madrid en liet al de inkomsten van zyn bisdom aen den armen van Gent.

FRANCISCUS VAN HORENBEKE en IGNATIUS VAN GROBBENDONCK, wierden beiden na eenige maanden naer een beter vaderland geroepen.

ALBERTUS DE HORNES, uit het aloud stamhuis van dien naem gesproten, scheen ook uit in diepe ootmoedigheid. Hy werkte zorgvuldiglyk voor zyn seminarie, waer hy de leering van den *H. Thomas van Aquinen* deed aennemen : hy stelde zich tegen de laetdunkenden die de *H. Schriftuer* in de moedertaal verspreidden, deed veel prediken en gebruikte allerlei middelen om de onwetenden tot het aenhooren der christelyke leering uit te lokken : hy poogde den dienst van de *Heilige Moeder Gods* te verspreiden en te vermeerderen.

PHILIPPUS ERARDUS VAN DER NOOT, bisschop gedurende 36 jaren, was de ware Vader van zyn volk. Hy zorgde voor de zuiverheid der catholyke leering en deed de pauzelyke brieven tegen de ketters opgesteld, in zyn bisdom spoediglyk afkondigen. In January 1716, alhoewel reeds zeer gevoorderd in jaren, ondernam de kloekmoedige ouderling de reis naer Weenen, om den keizer te verwittigen dat men, tot groote schade van België en van den Catholyken Godsdienst, *Z. M.* slecht onderdicht had in het maken van het vermaerd traktaat der Barrieren. De Hollanders hadden in

.. *

dit verbond besproken dat zy in het land van Waes en in het West-Vlaendersche zoo verre hunne grenzen zouden stellen als het noodig was om den linkeren oever der Schelde van overstromingen te bevryden. Op voorwendsel dezer bepaling eischten zy zeven parochien in het brugsche en een deel aen het waesche, en dit ging hun toegestaen worden. De Bisschop zag zyne bemerkingen met dankbaerheid ontvangen, en bewerkte dus de verandering van den artikel. Hy keerde met blydschap weder tot zyne diocesanen, die hy bleef stichten tot in 1730. Hy stierf in den gezegenden ouderdom van 92 jaren.

Zyn opvolger JOANNES-BAPTISTA DE SMET, was te voren Pastor van Sinte Gudula te Brussel, voorzitter van het seminarie van Mechelen en bisschop van Yperen geweest; hy bestierde in vollen vrede, met wysheid en iever; aen allen tot voorbeeld van godvrucht en goedheid dienende.

Na hem kwam, als vyftiende bisschop, MAXIMILIANUS VAN DER NOOT, neef van Philippus Erardus. Hy had reeds gedurende 26 jaren als voorzitter het seminarie bestierd; na

zyne verheffing tot de bisschoppelyke waardigheid, vergat hy zyn geliefde huis niet. Hy deed het in 1750 byna ten geheele uit den grond nieuw opbouwen, zoo als het nu nog bestaet, en liet by uitersten wil groote geldsommen welker kroozen zouden dienen tot den onderhoud van min bemiddelde jongelingen. Deze fondatie is van allergrootste nut geweest voor het gentsche bisdom. In 1782 betaelden de bestierders derzelve 2670 guldens, het volgende jaer 2874, en in het jaer 1788 beliep de som der geschonkene hulpgelden tot 3286 guldens. Jammer is het dat dit alles door de franschen aengeslagen, en als nationael goed is verteerd geweest. De milddadige Maximilianus stierf in zyn 85 jaer, op 27 September 1770.

GOVARDUS GERARDUS VAN EERSEL, was proost van Sint Raefs en had zich in deze waardigheid en in zyne veelvuldige bedieningen aller herten gewonnen, wanneer hy tot het bisschoppelyk ambt wierd verheven. Hy bleef volharden in zyne vorige gevoelens van goedhertigheid, bestierde wyslyk zyn voortreffelyk bisdom en wendde alle poogingen aen om de noodlydenden ter hulp te komen. Hy zelf schonk overgroote

geldsommen en hy wakkerde anderen aen om ook het hunne by te dragen, ten einde de bedelary met al hare gevolgen uit te roeijen. Hy beraemde nieuwe middelen om het lot van den armen te verzachten, wanneer hy in het zesde jaer van zyn bestier overleed, tot spyt van alle weldenkenden.

Hy had tot opvolger eenen Prins uit Duitschland, FERDINANDUS DE LOBKOWITZ. Deze prelaet werkte om de godvruchtigheid tot het H. Sacrament uit te breiden, en stelde in, het zoo loffelyk broederschap der Gedurige Aenbidding. Hy trachtte ook zyn bisdom te bevryden van de verderffelyke schriften en besmettende grondstelsels der fransche godhaters. Hy ontving met liefde de talryke priesters die uit Frankryk waren gebannen of uit vrees weggevlugt: aen allen bezorgde hy hulp zoo veel het hem mogelyk was. Op het naderen der fransche legerbenden vlugtte hy zelf naer zyn vaderland en stierf te Weenen aen eene geraektheid den 29 January 1795.

Het bisdom van Gent wierd zes jaren later by het concordat afgeschaft, en een nieuw wierd in de zelfde stad opgerecht, veel grooter dan het eerste. De volgende bisschop

is dan de achttiende die alhier zynen stoel heeft gehad.

Deze is STEPHANUS FALLOT DE BEAUMONT, van welken in het leven van Mauritius verder wordt gehandeld. Van Gent weggenomen, wierd hy te Plaisanee geplaatst. Hy verliet dit bisdom, om, volgens Napoleon's wil, het aertsbisdom van Bourges te bestieren. Doch by het vallen van den keizer, had hy noch het een noch het ander. Hy overleed te Parys den 26 October 1835. Altyd zal het zeker blyven dat deze prelaet te Gent overvloedig goed heeft te wege gebragt, en de dankbaerheid der geloovigen ten hoogsten verdient.

Mauritius de Broglie, erfgenaem van den stoel van achttien uitmuntende bisschoppen, heeft, indien wy zoo spreken mogen, aen al de voortreffelyksten iets ontleend. In de beschryving van zyn leven, zal de goedgunstige lezer bemerken hoe Mauritius door zyn diep verstand en grondige kennissen in kerkelyke zaken aen Jansenius mag vergeleken worden; hoe hy met Lindanus voor de regtveerdigheid,

vervolgingen en ballingschappen , ja kerkers zelfs heeft verdragen ; hoe hy, op de voetstapen wandelende van *Antonius Triest*, voor allerlei ellenden trachtte te zorgen , niet zekerlyk met het uitreiken van zoo overvloedige en byna ontelbare schatten, hy bezat deze niet, maer door zyne aenmoedigingen en goed voorbeeld voor zoo veel hy kon. *Verders* zal men zien hoe *Mauritius* zorgende voor de Christelyke Leering, voor de Zondag-scholen en diergelyke schuilplaatsen der onwetenden, den roemweerden *Van der Burch* en den onvermoeijelyken *Albertus de Hornes* heeft nagevolgd.

Wy durven dan hopen dat onze boek niet vruchteloos zal wezen , dat hy dienen zal om dien grooten bisschop beter te doen kennen, en in eenige herten een vonksken van liefde tot den God der barmhertigheden, uitdeeler aller gaven, te ontsteken. O ja, *Mauritius* werkte voor God en met God, mogten dan alle menschen dit schoon voorbeeld voor oogen hebben, en door hetzelfde opgewekt worden om nog beter de pligten van hunnen staet te kwyten.

Wy zouden geerne hier nog eenige woorden

bypoegeu over onzen arbeid. Deze levensbeschryving bevat ter zelfder tyds eene kortbondige doch volledige geschiedenis van de kerkelyke zaken in het bisdom van Gent gedurende een belangryk tydstop. Het was onmogelyk de daden van den kerkvoogd te doen kennen, zonder wat verder te handelen over den staet van zyn bisdom; ten andere, deze beschryving, zal, zoo wy hopen, niet gansch zonder voordeel zyn. Weinige aenmerkingen zal men in het werk ontmoeten; wy hebben gemeind ons byna uitsluitelyk met den prelaet of met den staet der Vlaenderen te moeten ophouden.

Wy hebben niet aengeteekend waer de echte stukken naer welke alles verveerdigd is, kunnen gevonden worden, vermits dit genoeg gekend is. De voornaemste bron is het Recueil des Mandemensenz. DE S. A. LE PRINCE MAURICE DE BROGLIE, welk wy, in den loop van het voorleden jaer, hebben in 't licht gegeven ter drukery van Mej. de Wed. J. Poelman, te Gent. Verders hebben wy gebruik gemaekt van den Coup d'œil van den heer kanonik J. J. DE SMET, en van eene lange Levensschets van CORNELIUS STEVENS, die wy in den Journal Historique van M. KERSTEN (Tome IV, pages

269 en 321) lieten drukken, en eindelyk van het VI deel der *Oeuvres complètes* de feu J. J. RAEPSAET.

Na het LEVEN volgt een woord over het bestier der weerde Vicarissen, aen wie het bisdom wierd toevertrouwd van 1821 tot 1829, als ook eene Alphabetische Naemlyst der geestelyken, van wie er gesproken wordt in het Leven van Mauritius. Dees deel van den Boek is als een noodzakelyk byvoegsel, uit welk men beter zal kunnen oordeelen over het bisdom van Gent gedurende het merkweerdig tydstop van de bestiering van Mauritius.

LEVEN

VAN ZYNE HOOGHEID MAURITIUS

DE BROGLIE.

EERSTE HOOFDSTUK.

Geboorte en opvoeding. — Mauritius aenveerd den geestelyken staet; hy gaet naer Duitschland, wordt priester en proost.

Mauritius-Joannes-Magdalena de Broglie, bisschop van Gent, was gesproken uit een doorluchtig stamhuis, het welk gedurende vele eeuwen, in Piemont, voor godsdienst en vaderland streed. Zyne voorouders waren naer Frankryk overgekomen onder Lodewyk XIII. Den eerste van den naem van Broglie die zynen degen aen den koning van Frankryk aanbod, diende onder Turenne, voerde later het bevel over het leger, en was Marschalk benoemd, toen hy in het beleg van Valence dood geschoten wierd. De dry volgende geslachten hadden elk eenen

Marschalk. De laetste, Victor Franciscus, vader van den prelaet, had nauwlyks zyn twee-en-veertigste jaer bereikt wanneer hy in 1759 van Lodewyk XV den staf bekwam, tot belooning zyner vroomheid en verhevene kennissen in het kommanderen der fransche legers. Hy wierd ook van keizer Franciscus den eersten, prins van het Heilig Roomsche Ryk gemaekt, met het voorregt van dezen eertitel aen alle zyne nakomelingen over te zetten.

De prins Mauritius wierd geboren den 3 September 1766 in Normandië, op het kasteel van Broglie. Zyne moeder mag gesteld worden onder het getal der kloekmoedige vrouwen welke by den Wyzen-man zoo schoonen lof bekomen. Louise-Augustine de Crozat de Thiers, onderscheiden door hare luisterryke afkomst en nog meer door hare voorzigtigheid en verhevene deugd, droeg de grootste zorg voor de christelyke opvoeding van al hare kinderen. Zy boezemde hun edele gevoelens in, en tezamen eene heilige eenvoudigheid : zy verwyderde van hen alle gevaren van slechte dienstboden, zy leerde hen vroegtydig God kennen en zyne

heilige wet onderhouden, en gaf hun voorzigtige en ervaerne leermeesters.

De kinderen van den Marschbalk de Broglie waren gansch vry in het verkiezen van eenen levensstaet : zy vonden in hunnen vader en in hunne moeder eene ware teerbhartigheid en alle bereidwilligheid om hen door raed by te staen, maer nooit wierden zy gedwongen. Het is zoo dat Mevrouw de Broglie aen Mauritius voorlegde dat zyne begaefdheden en kennissen hem eene schoone plaets verzekerden of wel in het leger of wel in de staetkundige bedieningen; zy wilde enkelyk dat haer zoon de zaak rypelyk zou overleggen, voor al eer hy vastelyk besloot den geestelyken staet te omhelzen. Wel is waer, Mauritius van jongs af voelde het bloed zyner dappere voorvaderen in zyne aderen koken, maer hy wendde die vurigheid tot andere krygen : hy besloot zich te besteden tot de gevechten des Heeren en hy ging zich tot deze bereiden in het vermaerd seminarie van den H. Sulpitius te Parys, tot welk ten dien tyde vele deugdryke jongelingen uit alle bisdommen van Frankryk toevloeiden, om er zich, onder

het bestier der behendige Sulpitianen, tot den priesterlyken staet te laten vormen.

In dit heilig huis deed Mauritius voortgang in deugd en geleerdheid, toen men de voortteekens der fransche omwenteling zag verschynen. De vurige seminarist, nog jong en zonder ondervinding, begaefd met een allerbeste hert, en bygevolg vyand van alle misbruik, groette met eene zekere blydschap het begin der *Nationale hervorming*. Het was immers dit schoon woord dat de afgrysselykste ontwerpen bedekken moest, om de welpeizenden te bedriegen en met den stroom mede te slepen. Hy groette dan, gelyk vele andere edelmoedige jongelingen, die *hervorming* uit ganscher herte en schreef aenzynen doorluchtigen vader ten einde hem op te wekken om zoo haest mogelyk in het vaderland terug te keeren en er mede te werken aen het begonnen geluk van Frankryk. De voorziende Marschalk had immers reeds het ryk van den zachtmoedigen Lodewyk XVI verlaten, na vruchteloos raed gegeven te hebben nopens de middelen die te nemen waren tegen de veldwinnende filosofie, anders genoemd goddeloosheid en koningshaet.

Men zal gemakkelyk begrypen welkdanig moet geweest zyn de verslagenheid van den ouden bevelhebber op het ontvangen van dezen brief, en welke antwoord de deugdzame kweekeling van Sint Sulpitius zal ontvangen hebben. Maer de vaderlyke vermaningen waren niet meer noodig. Reeds hadden de filosofen hun masker afgeleid, reeds spraken zy van vernieuwing in de kerkzaken, van regten van het volk in dit punt, van *burgerlyke Constitutie der Geestelykheid*. Deze stoffen waren van het vak van den theologant, en de buitenspoorigheden der nationale *hervormers* konden hem niet ontsnappen. Uit deze besloot hy welligt tot de andere, en hy bekende dat de drift der jongheid dikwils een slechte leydsman is.

Er bleef niet lang te beraedslagen, wilde men in veiligheid zyn en zich behoeden tegende aanslagen der *hervormers*. Mauritius op zyns vaders bevel verliet in Juny 1790 zyne geliefde woonplaets en ging over den Rhyn by zyne ouders betere tyden afwachten. Hy verbleef te Trier, wanneer een buyten gewoone bode aen den Marschalk

het besluit van de *Assemblée constituante* bragt, by welk die vergadering den Marschalk in zynen graed bevestigde en hem verzocht van op nieuw de fransche legers ten zegeprael te geleiden. Maer de voorzigtige oorlogsmann kende te wel den aerd der onwentelaers om zich in hunne netten te laten vangen ; hy bleef in Duitschland.

Ondertusschen had de godvreezende Mauritius de jaren bereikt die tot het ontvangen van het priesterdom vereischt worden. Hy wierd gewyd te Trier den 11 Maert 1792, en bragt later eenigen tyd over in het Hof van Pruissen ; hy bekwam in 1797, door het toedoen van den koning, de proostdy van Posen in Pruissisch-Polen. Hy bleef in zyn kapittel geheel den tyd der fransche be-roerten. Maer zyne gezondheid verviel merkelyk te Posen. Hy wenschte dan van verblyf plaets te mogen veranderen en naer de grenzen van zyn geliefde vaderland te komen , in hoop van eens Frankryk te mogen wederzien, hetgeen welhaest volbragt wierd.

II. HOOFDSTUK.

**Mauritius gaet naer Parys. — Dood zyns vaders. —
Hy wordt aelmoessenier en bisschop van Acqui.**

De keizer van Rusland, onderrigt wegens de dapperheid en verhevene kennissen in oorlogszaken van den ouden marschalk de Broglie, noodigde hem uit om in zyn ryk te komen en schonk hem den staf van Veldmarschalk, het is te zeggen de verhevenste plaets onder de opperbevelhebbers. Wanneer Mauritius zynen vader zag vertrekken naer het Noorden, wenschte hy nog meer in Frankryk weder te keeren. Napoleon Bonaparte heerschte aldaer en dempte de woeste hertstogten met zynen yzeren arm : bovendien bragt hy ware rust in het zoo lang geschokte ryk, door het Concor-daet het welk hy met Z. H. den Paus Pius VII sloot. Nauwelyks was dit merkweerdig verdrag afgekondigd of Mauritius kwam te Parys aen (December 1801). Hy leefde er zeer stil, legde zich toe op de kerkelyke

wetenschappen en predikte in sommige omstandigheden.

Terwyl Mauritius te Parys in ruste leefde, bragt men hem de tyding dat zynen vader uit Rusland was terug gekeerd en zich te Munster in Westphalen had nedergezet. Deze tyding was welhaest in gansch de hoofdstad verspreid en kwam ook aen de ooren van Napoleon, die naer de terugkomst van den doorluchtigen marschalk verlangde. Napoleon liet dan heimelyk en door eenen omweg aen Mauritius weten dat zyn vader mogt terug keeren indien deze zulks wilde vragen, ja, hy voegde er by, dat men hem de bosschen van zynen huize die nog niet verkocht waren en die jaerlyks wel honderd duizend franks opbragten zou weder geven. Blyde tyding voor het hert van Mauritius! Ook vertoefde hy niet. Hy vertrok naer Munster om zynen vader, die hy sedert zoo lang niet gezien had, te gaen omhelzen, maer ook ten einde hem te bewilligen tot het schryven van een rekwest aen den eersten Consul. Hy gelukte in zyne poogingen; de marschalk uit liefde tot zyne kinderen en uit achting voor eenige

schuldeischers, die hy door het bekomen zyner verbeurde goederen zou kunnen voldoen, teekende een edelmoedig verzoekschrift, welk in eene vergadering van gansch zyn gezin opgesteld was. Ellendiglyk bleef deze zaak nog steken te Parys, en wanneer het besluit van terugkomst geteekend wierd was het reeds te laet. Den eerbiedweerde gryzaerd was den 31 Maert 1804 bezweken aan eene ligchaems beroerte, in den ouderdom van 86 jaren.

Hevig was de droefheid van Mauritius. Hy meende nu rust en vreugd te gaen genieten na zoo langdurige smerten, en ziet ! alles veranderd voor hem, en de dood van eenen teergeliefden vader neemt hem ook de hoop voor het toekomende weg. Napoleon had nogtans het stamhuis van Broglie niet vergeten. Deze gelukkige soldaet was dan tot de opperste magt gestegen : onder den titel van *eersten consul* bestierde hy alles. Ja, niet te vrede met de magt, wilde hy zich ook met al den glans der heerschappy omgeven. Hy maekte zich Keizer en bekwam van den Paus Pius VII, dat Z. H. van Roomen naer Parys zou reizen om hem te zalven.

Eens gezalfd, wilde hy nog meer al de oude gebruiken van de Keizers inbrengen : hy moest dan ook *aumoniers* in zyne kapel hebben, die beurtelings er zouden Mis lezen voor het Hof. Hy wenschte voor al zynen troon te omringen met mannen van den alouden edeldom. Hy noemde dan Mauritius tot gewoonelyken *aumonier*, en schonk hem als zulkdanig eene jaerlyksche som van 20,000 francs. Weinig later benoemde hy hem ook tot het bisdom van Acqui in Piemont. Mauritius, zeer flauw van ligchaemsgesteltenis, bragt vruchteloos deze ziekelykheid aen om den bisschoppelyken staf te mogen weigeren : hy moest den last dragen, alle jaren eenigen tyd te Parys in het Hof komen overbrengen, en het overig te Acqui gebruiken tot het bestier van zyn bisdom. Hy wierd gewyd te Parys door Z. Em. den kardinael Caprara, legaet van den Paus, den 17 November 1805, en vertrok naer den Piemont.

III. HOOFDSTUK.

Mauritius wordt bisschop van Gent. — Staet van het bisdom.

Nauwelyks was hy eenige maenden te Acqui of zyne reeds kranke gezondheid verslouwde nog, zoo dat hy welhaest eene verandering van stoel moest vragen. Napoleon kon hem, ten dien tyde, niets weigeren : hy had immers zoo veel vermaek gevonden in den geestryken kerkvoogd, hy was zoo te vrede van hem in zyn hof te ontmoeten, dat hy alles voor hem zou gedaen hebben. Hy benoemde hem in 1807 tot den bisschoppelyken stoel van Gent, daar openstaende door het vertrek van Mgr. Fallois de Beaumont.

Toen Mgr. de Broglie te Gent aenkwam den 4 December 1807, vond hy dit uitgestrekt bisdom, dat alsdan 1,100,000 zielen bevattede, in eenen uitmuntenden toestand. Zyn voorzaet had er vyf jaren lang ieverig gewerkt : geene moeite sparende, noch nacht noch dag, had hy de

twee Vlaenderen, in welke eertyds vier of vyf bisdommen waren en nu maer een alleen, tot een goed kerkelyk bestier gebragt. Ook liet Mgr. de Broglie niet na van aen zynen werkzamen voorzaet de verschuldigde dankbaerheid te betoonen in den eersten bevel-brief die hy de geloovigen toestierde.

Troostelyk is het voor allen catholyken zich in het geheugen te brengen wat er in het begin dezer eeuw geschied is door eene bezondere Voorzienigheid en uitstekende bermhertigheid Gods! De kerken waren gesloten, en eenige zelfs gansch verwoest of afgebroken. De kerksieraden waren de buit der goddeloozen geworden. Geen priester mogt zich in het openbaer vertoonen, ja vele dienaers van den autaar waren gestorven in pyn en verdriet, of lagen begraven in de woeste landstreek van Zuid-Amerika, in de brandende Cayena; de kloosters, de hospitalen, de weezen- en krankhuizen, de seminarien waren vernietigd. En ziet! de Heer laet eenen oogslag van bermhertigheid op ons nedervallen, een bisschop wordt ons gezonden, en onder zyn geleide wordt welhaest een groot deel

der vervallene inrigtingen vernieuwd, en andere die aen de eeuw noodzakelyk schynen, worden verwekt! De verdrukte en gebannene priesters verschynen en met hen komt de vrede in onze bedroefde landstreken.

Mgr. de Broglie vond dan een bisdom dat reeds verrykt was door vele geestelyke gestichten, welke nog aen andere bisdommen ontbraken. Hy vond de parochien wel geschikt en in 20 dekeneijen verdeeld: hy vond het kapittel volgens het Concordaet opgericht en een talryk seminarie, dat, wel is waer, nog niet bevolkt was in evenredigheid van de uitgestrektheid des bisdoms, maer in welk de ware godvruchtigheid en een groote iever tot de kerkelyke wetenschappen heerschten. Ook mogt hy met blydschap zyn kleyn seminarie of latynsche school te Gent, en het klein seminarie van Rousselaere beschouwen.

Verders de zeer eerw. heer kanonik Triest had zyn liefdadig gesticht van *Zusters van Liefde*, te Lovendeghem begonnen, naer Gent overgebracht, en men mogt groote vruchten van deszelfs ieverachtige liefde

hopen. De oude klooster-zusters waren naer hunne ziekhuisen terug gekeerd : reeds hadden zy nieuwe medehelpsters voor den dienst der behoeftigen aengenomen, en al te zamen werkten zy standvastiglyk om altyd den voortreffelyken naem van *dienstmaegden van den armen* te verdienen. Andere klooster-zusters hadden ook begonnen de hand te slaen aen de opvoeding der jonge dochters, namelyk waren te Gent de twee weeze-scholen, de *Blauwe-meiskens* en de *Roodelyvekens* aen twee oude gemeenten toevertrouwd.

Mauritius begon dan zyn bisschoppelyk bestier met groote vreugd en met het stree-
lendste vooruitzigt. Hy zelf schreef aen den
minister van eeredienst, op 18 January 1808,
» De kennis die men hier heeft van de goed-
» heid des Keizers ten mynen opzigte, zet
» myne woorden veel kracht by. Ik zal de-
» zen invloed niet gebruiken ten zy om dien
» grooten vorst en den staet te dienen,
» ten zy om het goed van den Godsdienst te
» bewerken. Ik mag uwe excellentie verze-
» keren, dat ik veel goed zoo wel voor de
» religie als voor de zamenleving kan te wege

- » brengen, indien ik in niets door het opper-
- » bestier god warsboomd worde. »

Ongelukkiglyk verstond 'skeizers regering die tael en die groote waerheden niet ; welhaest veroorzaekte zy de zwaerste moeiljykheden en de pynelykste vervolgingen, welke wy verder zullen beschryven.

IV. HOOFDSTUK.

Iever van Mauritius. — Onderwys. — Zondag-Scholen. — Liefde-Gestichten. — Genegenheid der Vlamingen tot hunnen Bisschop.

De eerste zorg van Mauritius was het goed door zynen voorzaet begonnen wel te kennen, om het voort te zetten en te volmaken. Hierom onderzocht hy alles nauwkeurig en trachtte door zich zelven alles te beschouwen. Hy doorreisde zyn bisdom, en, niettegenstaende zyne ziekelykheden, volherdde hy zoo lang mogelyk in deze onderneming. Hy predikte, bediende het H. Vørmstel en de Heilige Orders, volgens, ja misschien boven zyne krachten; zoodanig dat de zeer weerde dekens van gansch het Bisdom aen den Paus schreven in 1817: *Mauritius heeft enkelyk nagelaten het geen hy geenszins doen konde* (1).

Vooral droeg hy zorg voor het onderwys: het gelukte hem een nieuw kollegie of klein

(1) Van dezen Brief, die tot in 't jaer 1843 van zeer weinigen bekend was, zullen wy nog verder handelen.

seminarie op te regten te Sint Nikolaes, land van Waes (9 Mei 1808), in het voormalig klooster der paters Recolletten , het welk , allengskens aengroeiende, nu eene der schoonste gestichten van dit slach mag genoemd worden, zoo voor de gebouwen en de kerk , als voor de allerbeste regeltucht en bloeiende studien. Te Gent stichtte Mauritius met zyne eigene penningen , de kost-school van Dooreseele. Hy kocht deze oude abtdy van Sint Bernardus-orde voor de *Dames van 't Christelyk Onderwys* , eerst te Amiens gesticht, om jonge joffrouwen van hoogen rang op te kweeken en te onderwyzen. Dit opvoedingshuis , het eerste dat te Gent in dit slach bestaen heeft, scheen zoo voordeelig aen 's stads magistraet , dat men in den budjet van 1809, eene gift van 15,000 franks stemde voor het nieuw huis, om het te helpen in de groote onkosten van deszelfs inrigting. Wel is waer dat de minister te Parys weigerde deze hulpsom goed te keuren, en zoo den milddadigen Bisschop verplichtte deze gelden by zyne andere giften te voegen, maer uit het gevoelen van de stedelyke regering blyft toch bewezen, dat

Mauritius door het opregten van de kostschool van Dooreseele, een uitmuntend goed te wege bragt. Hier mede nog niet te vreden, ontving hy de *O. L. Vrouwe Zusters* in zyn bisdom, en bezorgde haer wat later het gebruik der voormalige abtdy van Nonnenbossche, om er arme kinderen en jonge joffrouwen der borgerklas eene christelyke opvoeding te geven. Men weet dat deze weerde Zusters later de abtdy hebben gekocht en dat zy er heden eene zeer bloeiende kostschool bestieren.

De zondag-scholen, die heilzame vergaderingen der kinderen, die reeds van over 240 jaren, in de provintiale kerkvergadering van Mechelen, aengeprezen wierden en ook in eenige plaetsen ingerigt, waren door de fransche verwoesting teenemael vernietigd. Tot de aenkomst van Mauritius was er nog geene mogelykheid geweest van deze scholen, die aan Belgie als eigen zyn, te herstellen, maer door zyne aanwakkering gelukten de peogingen eeniger godsdienstige Gentenaren. In july 1810 wierd de zondag-school op het *Metershuis* voor kinderen van beide geslachten geopend, onder het opper-

bestier van den kanonik Van Schauwenberge, secretaris des Bisdoms, en wel met zoo grooten zegen dat den ieverachtige Bisschop in eenen brief van den 8 Mey 1811 de gentsche school tot voorbeeld stelt aan vele volkryke parochien om derzelver pastors op te wekken tot het inrigten van diergelyk werk. De school van het *Metershuis* groeide zoo zeer aan in weinigen tyd, dat men reeds in 'tjaer 1814 verplicht was de jongens van de dochterkens te scheiden en hun een bijzonder lokaal te bezorgen. Met vreugd mogen wy hier, als in het voorbygaen, melden dat het werk van Mgr. de Broglie meer en meer bloeit. Niet alleen zyn de beide bisschoppelyke zondag-scholen zeer wel bestierd en door omtrent 3000 kinderen alle zondagen bygewoond, maer zy zyn als de bron geweest van de andere diergelyke scholen die wy te Gent op verscheide parochien bewonderen.

De brief waervan wy aanstonds spraken, werd gezonden aan de zeer weerde herders der volgende parochien : Aelst, Nevele, Ronse, Geeraerdsbergen, Ninove, Audenaerde, Dendermonde, Sint-Nikolaes, Beveren, Loke-

ren, Veurne, Oostende, Meenen, Rousselaere, Thielt, Thourout, Rousbrugge, Moescroen en Nieuport. Vele van deze steden en dorpen hebben op heden vermaerde zondag-scholen en niet alleen in genoemde plaetsen, maer in byna ontelbare parochien vindt men ten onzen dage welingerigte en hoogst verdienstelyke zondag-scholen, welke den zegen over de huysgezinnen, den vrede en het waer geluk over gansche gemeenten trekken.

Mauritius zorgde ook voor zieken en elendigen. Hy ondersteunde krachtdadiglyk den kanonik Triest in zyne bestaende huizen, en wekte hem op, om meer en meer het goed te verspreiden, en om eene nieuwe Congregatie, gansch en onder alle betrekking gescheiden van de eerste, in te rigten voor *Broeders*, die ook den naem van *Liefde* zouden dragen, om dat zy bestemd zyn om allerlei liefdewerken voor de persoonen van hun geslacht te ondernemen. Deze Congregatie wierd inderdaed tot stand gebragt. Zy is in den bloeiendsten staet en heeft zich tot andere bisdommen uitgebreid. Toen haer stichter overleed in 1836, telde zy reeds negen huizen.

De andere vergaderingen die in het wyd uitgestrekt bisdom voor weezen, ouderlingen gebrekkelyke of zieke menschen zorgden, vonden ook in den liefderyken herder hulp, troost en krachtigen onderstand.

Deze genegenheid van Mauritius tot zyne diocesanen moest hem noodzakelyk de genegenheid van allen verwerven , ook bezat hy deze in eenen hoogen graed. Van den beginne af was hy als een vader ontvangen geweest, en, gelyk hy zelf schryft, die liefde der Vlamingen tot hem was nog aengegroeid, wanneer hy zynen herderlyken brief van den 25 April 1808 uitgaf. In dezen brief zeide hy : « Catholyke, Apostelyke, Room- » sache heilige Kerk! dat mynen arm ver- » drooge, en myne tong kleve aen het » gehemelte myns monds, indien gy niet het » gestadig voorwerp zyt myner gedachten, » myner begeerten , myner tederste gevoe- » lens! Herder, ten opzigte van myne Scha- » pen ; maer Schaep , ten opzigte van *Petrus*, » ik bemin de eenheid, en roeme my in den » Heer, over myne onderwerping aen dien » Stoel, op den welken Christus zyne Kerk » gebouwd heeft, en tegen wien de poorten

» der hellen nooit zullen vermogen. En gy,
 » Geloovigen, weest ook altyd gehoorzame
 » kinderen van die Kerk, de welke geene
 » vlek of rimpel heeft; van die Kerk, on-
 » bevlekt in hare zedeleer en geloof; van
 » die Kerk, pilaer en vaste styl der waer-
 » heid, buiten de welke men geene zalig-
 » heid kan bekomen. Want, zoo iemand
 » ook de Kerk niet hoort, die moet als
 » een heidene en een tollenaer gehouden
 » worden. Vlugt dan al wat zy verbiedt;
 » oefent al wat zy leert; gelooft al wat zy
 » gelooft; vervloekt al wat zy vervloekt: en
 » heiligt u met haer in de waerheid. »

« Deze geloofbelydenis, zegt de Bisschop,
 » won my alle herten. Zy vervolde de gees-
 » telykheid en de geloovigen met levende
 » vreugd. Alle zagen de zuiverheyd en vu-
 » righeid van myn catholyk geloof, en
 » van dien oogenblik af bezat ik het ver-
 » trouwen en het hert myner geestelykheid.»

V. HOOFDSTUK.

Gevoelens van Mauritius wegens de wereldlyke magt.
 — Voorzigtigheid in staetkundige kwestien. —
 Conscriptie.

Die blydschap en die zoete vreugd die Mauritius alsdan gevoelde, waren eene bereiding voor deaenstaende moeilijkheden, die hy geern zoude ontvlugt hebben, maer die hem door het hoog bestier, zoo wel onder keizer Napoleon, als later onder koning Willem, zoodanig op den hals geworpen wierden, dat er geene mogelykheid was voor eenen catholyken Bisschop zich onverschillig te houden, ten einde zich aan de zelve te onttrekken.

Inderdaed, men zou zich grootelyks vergissen, indien men zich inbeeldde dat de vrome kerkvoogd uit natuerlyke neiging in die pynelyke omstandigheden te werking, en dat hy zich door eenigen drift liet vervoeren, toen hy zich tegen de oppermagt verzette. Neen, zekerlyk neen. Mau-

ritius was niet genegen om de Overheid te bestryden en derzelver akten te beknibbelen. Men heeft dit gezeid, maer 't waren zyne vervolgers die deze lastertael gebruikten. Neen, nog eens : inderdaed, het doorlezen van een groot deel zyner briefwisseling met het Gouvernement en met de geestelykheid van zyn bisdom, heeft ons innig overtuigd dat hy geene moeite gespaerd heeft om alles in vrede te vereffenen; hy is maer onbeweegbaer geweest toen hy er toe hoogst verplicht was. Maer toen bleef er geene hoop van hem te doen achteruit zien. Geern gaf hy *aen Cesar het geen Cesar toekomt*, maer ook kende hy de palen door Christus aen deze dienstveerdigheid gesteld, en hy bewees altyd *aen God het geen men God verschuldigd is*. Deze algemeene bemerking was noodig om de volgende daedzaken beter te begrypen, en een gegrond oordeel te kunnen stryken over den levensloop van den voorzigtigen Blissehop.

Het keizerlyk bestier wilde van de kerkvoogden lautere werktuigen zyner staetkunde maken; het trachtte de bisschoppen als *geestelyke prefekten* te doen beschouwen.

Misleid door deze slechte grondstelsels, praemde het den Prins de Broglie in bevelbrieven te handelen over de ligtingen van krygsknechten en diergelyke zaken. Maer de Bisschop mogt aen zoo onredelyke vragen niet toestemmen; hy deed al wat hy kon om den minister hier van te overtuigen en hem tot het intrekken der bevelen te bewilligen. Eens nogtans, na lange tegenkantingen; zond hy aen zyne pastors eenen brief van den keizer wegens de ligting, of, gelyk men zeide, de *conscriptie*, om dat hy dit aanzag als den eenigsten middel tot het voorkomen van verdere ellenden, welke hy voor zyn bisdom vreesde.

Indien hy het schryven van zulke bevelbrieven aen de Oppermagt weigerde, zoo was hy nogtans van zynen kant niet min zorgvuldig om zyne diocesanen hunne pligten in deze zaak voor te houden, en ook om de geestelyke herders aen te moedigen op dat elk in zyne parochie het zelve zoude doen. Met alle reden bragt hy hun voor oogen dat de jongelingen die zich verborgen, om de wetten van de *conscriptie* ten dien tyde te ontgaen, niet wel deden, vermits zy een

groot onheil trokken op andere jongelingen, op hunne eigene ouders en bloedverwanten, en op zich zelve. In der daed, toen een opgeroepen man vlugtte, dan moest een andere jongeling der zelfde parochie, die anderzins ware vry gebleven, de plaats van den vlugteling vervullen; bovendien werd de woonst van den ongelukkigen vlugteling omzet, zyne ouders wreedelyk geplaegd en door eene krygswacht half ten onderen gebracht, en, wat nog meer is, de vlugteling zelf, verplicht van overal in hoeken en kanten eene schuilplaats te zoeken, verviel tot luiheid en tot de beweeneelyke gevolgen dezer ondeugd. Het is door het aandringen op deze en andere beweegredenen, dat het bisdom van Gent bevryd werd van het groot getal vlugtelingen, die men elders te beweenen had, en uit welke in vele gevallen kwaeddoenders voortsproten.

VI. HOOFDSTUK.

Te Deum's.—Edelmoedigheid in die omstandigheden.
— Vrymoedigheid met des keizers ministers.

Het was ook om het gouvernement niet te verbitteren, dat Mauritius, in vele omstandigheden het zingen van den *Te Deum* voorschreef, en dan met grooten lof van den Keizer, van zyne magt en luisterryke zegepralen sprak. Met veel andere deugderijke kerkvoogden, verhief hy grootelyks dezen buitengewoonen man, hy bewonderde in hem de hand des Heeren, die hem gebruikt had tot verbazende werken : maer hy liet niet na van in deze gelegenheid den vrede van Europa te vragen, en aen den keizer, vryelyk, doch indirectelyk, groote waerheden voor te houden.

Ziet zynen bevelbrief voor het vredetraktaat met Oostenryk in 1809 (1). Met wat vrymoedigheid vraegt hy er niet dat de

(1) Bevelbrief van den 22 November 1809.

oorlogen mogen ophouden, om een einde te bekomen aan de bloedstortingen in Europa! En aanstonds, den tydelyken roem en de aerdsche zegepralen verlatende, gaet hy over tot den waren vrede van den christen-mensch, dien hy zeer schoon beschryft: vrede met God, vrede met al onze medebroeders, kinderen van den zelfden God en erfgenamen van den zelfden hemel, eindelyk vrede met ons zelve in een goed gewis en in het onderhouden van den wil des Heeren.

En in eenen anderen bevelbrief, gebeden voor de keizerin Marie-Louise voorschryvende, zegt hy :

« Dat Napoleon zelf lof geve aan God,
 » die hem met zoo veel voorspoed voor-
 » komt en die er hem rekening zal van
 » eischen! Dat dit gepeis hem opwekke
 » om te doen al het tydelyk en geestelyk
 » goed, waer toe hy de middelen in zyne
 » magt heeft, om zich te verootmoedigen
 » voor het aenschyn van den almogenden
 » God!... Mogte hy kennen en altyd volgen
 » de waerheid, welker kennis aan de konin-
 » gen, zoo ryk in alles, ongelukkiglyk dik-
 » maels ontbreekt, en dat Napoleon, groo-

» tere overwinnaer dan Alexander en Ce-
 » sar...., ook te zamen in godvruchtigheid
 » den gelukkigen naiveraer zy der heilige
 » koningen ! Dat hy van alle zyne glorie
 » eerbewyzing doe aen God , die alleen de
 » ware glorie geniet, dat hy beantwoorde
 » aen de inzigten Gods over hem; dat hy
 » herstelle en verbeterde het geen hy zelf
 » kent in zyne christelyke en burgerlyke
 » bestiering gebrekkelyk te zyn, want de
 » misslag is het erfdeel van het mensch-
 » dom ! »

Zoo sprak Mauritius den 19 November 1811; en als men weet dat de keizer ten dien tyde den grooten Paus Pius VII gevangen hield, en, in zyne verblinde woede, de Kerk andere onheilen bereidde, dan zal men zekerlyk die apostelyke tael van den gentschen Bisschop bewonderen.

Zyne tael in de geheime onderhandeling met 's keizers ministers, was niet min manmoedig en te zamen bedaerd en eerbiedig. Wanneer de minister *der eerediensten*, zoo men dan zeide, hem geschreven had van geene missionarissen in zyn bisdom te laten prediken, antwoordde hy den 25 September

1809. « Hier zyn nooit missionarissen ge-
 » weest, heden ook vindt men er geene.
 » Voor 't overig, het is eene catholyke
 » waerheid dat de Bisschop in zyn bis-
 » dom meester is der christelyke leering
 » en onderwys: het is eene tweede waer-
 » heid dat het woord Gods niet moet geke-
 » tend worden... Het gouvernement mag
 » zekerlyk klagten doen, indien het eenen
 » predikant ontmoet die tegen de onder-
 » werpingen tegen de openbare rust spreekt,
 » en de beteugeling van dit wanorder aen
 » den Bisschop vragen. Maer een Bis-
 » schop mag zyn regt van allen priester,
 » door hem bekwaem gevonden, te laten
 » prediken, noch afstaen, noch zich laten
 » ontnemen. »

VII. HOOFDSTUK.

Keizerlyke Universiteit. — De kleine Seminarieën voor eenen tyd gered.

De kwestie van het openbaer onderwijs was reeds te voren vele moeilijkheden komen veroorzaken. Den 17 Maert 1808 had Napoleon besloten dat er in zyn ryk een opperbestier voor het onderwijs zou ingerigt worden, onder den naem van *Keizerlyke Universiteit*, aen welk al wat het opper- middelbaer- en leeger-onderwys aengaet moest onderhevig zyn. Eenige ver- toogen waren ingediend geworden en men meende dat dit ongelukkig ontwerp dood was, toen den 19 September van het zelfde jaer, een tweede besluit in 't licht kwam. Door dit stuk was byna alles geregeld, en den eed wierd er voorgeschreven: de bestierders en leeraers van alle scholen moesten voor den 1 November naestkomende, op eenen boek, die in ieder de-

partement geleid wierd , teekenen en verklaren of zy van zyn waren in de keizerlyke Universiteit te treden en derzelver verbintenissen op te nemen. Zy moesten teekenen door eenen enkelen JA of NEEN; in dit laetste geval wierd hunne school gesloten.

Groot was de verslagenheid der voorzigtige en vooruitziende lieden! in Vlaenderen was maer eene stem te hooren : NEEN, NEEN. Men vergeleek de fransche inrigting aen de uitzinnigheden van Joseph II en besonderlyk aen zyn mislukt *Seminarie generael*; en nogtans , door het schryven van *Neen!* sloot men terstond alle goede opvoedingshuizen , men sloot de latynsche scholen, de kleine Seminarien, zonder welke het groot Seminarie niet kon gespysd worden; terwyl er nog veel priesters noodig waren tot het vervullen der plaetsen.

De oversten der kleine Seminarien en andere bedienden van opvoedingshuizen wendden zich tot het opperhoofd des bisdoms om volgens zynen raed voort te gaen. Maer niemand was meer verlegen dan de Bisshop zelf aen wien de zorg van de goede

opvoeding zoo zeer ter herte lag. Hy wenschte vuriglyk het vernietigen van die onregtveerdige besluiten, maer hoe dit bekomen van eene colossale magt, die wel moest weten wat zy gedaen had! Onder-tusschen laet hy den moed niet zinken, en goed overleggende den echten zin van de teekening, besluit hy dat deze voorloopig mag geschieden, aengezien men, door het schryven van *Ja*, niet onmiddelyk deel neemt in de nieuwe school, maer enkelyk zyne meining verklaert van er eens deel in te nemen, indien alles wel uitgeleid en verbeterd wordt. Hy, van zynen kant, schryft aen den grooten kanselier der Universiteit en aen den vermaerden abt Emery, algemeenen oversten der Sulpitianen, om uitlegging te bekomen, en niets ontvangende dat hem kan voldoen, gaet zelf naer Parys. Hy kon immers niet rusten voor al eer zyne catholyke scholen in veiligheid waren.

« Ik ga, zeide hy aen zyne raedsheeren,
 » ik ga naer Parys uitlegging en verbetering
 » vragen. bekom ik iets dat voldoende zy,
 » des te beter; want gelyk het noodzakelyk

» is zich te verklaren wanneer de pligt
 » hier toe dwingt, zoo is het ook schadelyk
 » toen het onvoorzigtiglyk geschiedt. » Het
 gelukte hem toch iets te bekomen, namelyk
 de dry volgende punten; ten eersten, de
 Minister stond toe dat men eene verande-
 ring in het formulier van den eed zou bren-
 gen; en men zou niet meer zeggen: « *Ik
 zweer het gezag, dat Z. M. my toevertrouwt,
 niet te gebruiken ten zy om burgers te vor-
 men aengekleefd aen HUNNEN Godsdienst*; deze
 woorden immers beteekenden dat een
 leermeester zich verplichtte de kinders der
 ketters in de kettery op te brengen en de
 kinderen der joden de oude wet van Moyses
 met al derzelve verbintenissen voor te hou-
 den. In den eed zou men dan zeggen: *aen-
 gekleefd aen den CATHOLYKEN Godsdienst*.

Ten tweeden, de minister stond toe dat
 de hoogleeraers der faculteit van theologie
 in de Universiteiten hunne zending moesten
 hebben van hunnen Bisschop.

Eindelyk verklaerde hy dat de Christe-
 lyke leering, gelyk te voren, overal zou
 wezen in de handen der Bisschoppen en on-
 der hun uitsluitelyk gezag.

Dit alles was zekerlyk verre van de ware vryheid, tot welke de Bisschoppen regt hadden; doch in deze netelachtige omstandigheden achtte zich Maurittus gelukkig van eventwel eenige wyzigingen bekomen te hebben. Hy schreef uit Parys dat den eed met gezegde verandering mogt gedaen worden, ja, tot goed van den godsdienst en tot geluk der geloovigen, niet mogt geweigerd worden.

Ondertusschen waren de geesten in gansch het bisdom zeer verbitterd: men wilde er van geene concessien hooren, om dat men de zaek als gansch slecht en al te gevaerlyk aanzag. De Bisschop, dit te Parys vernemende, zag niet dan kwellingen van alle kanten; hy leed uitermaten. Hy schreef den 10 December 1808 aen eenen geestelyken die te Gent al zyn vertrouwen had: « Hier » oordeelt men dat ik te streng ben, men » noemt my een heet hoofd; elders zegt » men dat ik moedeloos ben. Ik ben noch » het een noch het ander, en het bewys » hiervan is dat de overdrevenen van beide » partyen my veroordeelen. Ik meen niet dat » myne gezondheid zoo veel hertzeer konne

» onderstaen. *Zalig zyn zy die in den Heer ster-*
 » *ven. Van nu af rusten zy van hunnen arbeid.* »

Hy volherdde eventwel in zyne poogingen, en bekwam eindelyk van den Minister, dat het hoogbestier zou te vrede zyn met het betalen van den twintigsten penning van het jaergeld der kweekelingen, zonder iets verders te eischen, noch eed, noch teekening, noch beloften; ja zelfs dat de Universiteit, zonder de kweekelingen te tellen, enkelyk de jaerlyksche som van 2,000 franks zou genieten, welke uit de kas van den Bisschop zou geteld worden. Zoo bleven de kleine Seminarien in rust voor eenigen tyd, dat is tot het jaer 1812, toen zy, met alle diergelyke huizen van het gansche keizerryk, vernietigd wierden, krachtens het besluit van 15 November 1811, door welk Napoleon alles aen zyne Lyceën slagtofferde.

VIII. HOOFDSTUK.

Besluit wegens de Hospitaal-Zusters. — Zy blyven in hare huizen. — Besluit over de Kerkfabrieken.

Eene andere moeilijkheid pynigde veel den zorgvuldigen Bisschop. Nauwelyks had hy de zaak der kleine Seminarïen en andere catholyke opvoedingshuizen vereffend, of het hoogbestier kondigde een besluit af namens de klooster-zusters, die zich aen het bezorgen der zieken toewyden. Door dit besluit van den 18 February 1809 wierden verscheidene punten geregeld, zoo voor de beloften, het aennemen der novitien, als voor andere kwestien, rakende den kloosterlyken staet. Alle gasthuis-nonnen waren verplicht hare statuten voor 1 January 1810 in te dienen, op straf van afschaffing indien zy zulks verzuimden.

Hier door wierden de Belgen op nieuw verbitterd : zy zagen, hoe verder hoe klaerder, dat Napoleon de hand wilde slaen op

alles wat den Godsdienst aengaet , en zich inwikkelen in godsdienstige schikkingen die geenszins van het vak der tydelyke magt zyn. Verscheide schriftjes wierden ook in omgang gebragt ten einde de kloosterzusters op te hitsen tot het weigeren van alles, en de zoogenoemde *Sterenisten* vonden hier eene nieuwe gelegenheid om het volk tegen het fransch bestier op te maken. Alles was toch niet van grond ontbloot in de hit-sige boekskens : zoo dat de gegrondeklagten aen de overdrevene geschreeuwen eenen schyn van waerheid byzetterden.

Vele gasthuis-nonnen waren dan grootelyks ontrust en zochten goeden raed. De overste van een brabandsch gemeente schreef zelfs naer Roomen, om van den heiligen Stoel te vragen of zy, zonder God te vergrammen, het keizerlyk besluit mogt volgen. Andere klooster-zusters namen haren toevlugt tot de Bisschoppen. Mauritius was ondertusschen niet onwerkzaam gebleven : hy had reeds verscheide mael naer den Minister geschreven , om het besluit zoo veel mogelyk te doen verzachten en verbeteren. Hy legde den Minister klaer uit hoe onvoor-

zigtig het was onrust te zaeijen in heilige huizen door de Christelyke liefde ingerigt, door edelmoedige dochters bestierd tot welzyn van vele burgers, hy toonde hem het overgroot nut van deze klooster-zusters, die, zeide hy, *het schoonste en het treffendste afbeeldsel zyn der voorzienigheid van den Vader der Bermhertigheden*, en die ten deele, ja misschien al, de ziekhuisen zouden verlaten, indien zy voor hare beloften en geestelyke werken van het tydelyk bestier moesten afhangen. Na lange pleitredenen, die door andere Bisschoppen ondersteund wierden, bekwam hy eindelyk op 8 November de wettelyke verklaring, dat het Gouvernement zich in niets wilde inwikkelen dat geestelyk is, noch zich iets toeschryven van al het geen de beloften der gasthuis-nonnen aengaet. Vermits er weinig tyd overbleef tot 1 January 1810, tydstip op welk de regels moesten goedgekeurd zyn, of de kloosters gesloten, schreef hy, den 24 November aen de verschillende vergaderingen van ziekediensters, dat zy, zoo haest mogelyk hare statuten zouden inzenden, vermits zy het met gerust geweten doen mogten.

Byna alle luisterden naer de vaderlyke stem en onderwierpen zich.

Aldus hebben de hospitalen hunne liefderyke bezorgsters behouden: aldus zyn de arme zieken en kranken onder de moederlyke waekzaamheid van den Godsdienst gebleven, en mogen den Heer danken van nog tot *dienaressen* te hebben aerdsche engelen, die hunne wonden verbinden en hunne smerten heelen, terwyl zy hun van den hemel spreken. En nogtans wierd de beslissing van den Bisschop door eenige styfhoofdigen afgekeurd! Maer zy was ondersteund door de beslissing uit Roomen toegekomen, door welke welhaest de laetste twyfel verdween.

In der daed, de Overste van het brabandsch klooster, die op 9 April 1809 naer Roomen had geschreven, ontving eene voldoende antwoord, gedagteekend van den 18 November, in welke de kardinael di Pietro, krachtens eene bijzondere magtiging van den Paus, verklaerde dat de oude kloosterzusters die eertyds *solemnele* beloften gedaen hadden, nu in de tegenwoordige hospitalen mogten verblyven onder de gehoorzaam-

heid van den Bisschop, en dat ook christelyke dochters als novitien dien staet mogten aenveerden.

Het schynt byna onbegrypelyk hoe een Gouvernement, door staetkundige en krygszaken gedurig opgehouden, en dikwils zeer gepynigd, zich noch wilde bemoeijen om alleen over kerkelyke kwestien uitspraek te doen, des te meer daer het reeds door ondervinding wist hoe dikwils zyne bepalingen in diergelyk stuk onrust en groote verwarring hadden voortgebracht. En nogtans verscheen wederom, op het einde des jaers 1809, een keizerlyk besluit over de kerkfabriecken, in welk ter zelfder tyde loffelyke maetregelen en gevaerlyke grondstellingen te lezen waren. Nieuw gevaer voor Mauritius, die er zynen geest van kloekmoedigheid en bedaerdheid deed blyken. Hy protesteerde tegen de artikels die de regten der bisschoppen krenken, hy toonde aen den minister hoe de wetten der H. Kerk geschonden waren, en, na deze vertoonschriften en protestatie, nam hy het besluit aen voor zoo veel het aennemelyk was, om het voordeel der kerken van zyn bisdom te verzekeren.

Het is dit zelfde Besluit van 30 December 1809 dat nog op heden de grondslag is der wetgeving over de kerkfabrieken in België. Onze bisschoppen ontvangen het voor al de punten die tegen de regten of de vryheid der H. Kerk niet stryden.

IX. HOOFDSTUK.

De gebeden voor Napoleon, na de excommunicatie.
— De Bisschop doet ze voortzingen.

Ten dien tyde waren er veel grootere moeilijkheden opgerezen, door het gevangnemen van Z. H. den Paus. Napoleon, nooit verzaed, altyd naer nieuwe zegepralen en nieuwe ryken verlangende, had besloten den koophandel der engelschen te dooden met alle haven van Europa voor hen te sluiten. In zyne opgeblazenheid kent hy geene beletselen aan dit voornemen: hy zegt aan den Paus dat hy zyne haven te sluyten heeft voor alle britsche vlag. Wat regt heeft de keizer dan om den gemeenen Vader aller volkeren in vyandschap te brengen met een volk waer van deze Vader niet te klagen heeft? Geen voorwaer; en zyn gebod is zoo krachteloos als uitzinnig. In dit geval doet de Paus het geen alle vorst doen mag: hy verklaert zich onzydig, en betrouwt zich op die alom aengenomene onzydigheid.

Maer Napoleon, gewoon van koningen en keizers te zien beven voor zynen degen, kan dit niet langer verdragen, hy gebiedt Pius VII gevangen te zetten in zyn paleis en sleurt hem naderhand naer Savone.

Den edelmoedige Paus, geenens wederstand kunnende bieden, laet zich mishandelen, maer hy gebruikt zyne geestelyke wapens, welke hy van Christus ontvangen heeft en die niemand uit zyne handen kan rukken : hy schryft eene bulle door welke hy in den kerkelyken ban slaet al de gene die de geestelyke vryheden gekwetst hebben of gehandeld tot het krenken der regten van de Kerk of van den H. Stoel, en, zonder iemand te noemen, slaet hy gelykelyk al de gene die door hulp, raed of anderzins de daders geholpen hebben.

Zal men na dit pauzelyk vonnis de gebeden voor Napoleon in de kerken blyven zingen? zulks was de groote moeijelykheid die er een aental andere met zich sleepte. De voorzigtige Bisschop riep zynen raed, zyne algemeene bestierders van Yperen en al de dekens van het bisdom zamen, om hier over te raedplegen.

De Bulle van excommunicatie was den 10 Juny 1809 geteekend en den zelfden dag te Roomen afgekondigd, doch zy wierd maer lang nadien in Belgie overgebracht. In het begin wist men enkelyk dat er eene sententie van kerkelyke straf was uitgesproken: den inhoud van het stuk was onzeker. Ja, eenigen, door eenen valschen yver gedreven, kondigden alhier eene bulle af, in welke Napoleons naem uitgedrukt stond, en dit hielp nog meer om de verwarring te vergrooten. Inderdaed, de wetten der H. Kerk spreken uitdrukkelyk van de geloovigen die op eene bezondere wyze of, gelyk men zegt, *namelyk* zyn geëxcommuniceerd, en zy laten geenszins toe voor dezen in 't openbaer te bidden.

Gelukkiglyk wierd het bedrog welligt ontdekt, voor al eer nog de Bisschop zynen buitengewoonen raed vergaderd zag. Zulk was dan de vraag welke in deze netelachtige kwestie voorgesteld wierd:

« Mag men in de tegenwoordige omstandigheden de gewoonelyke gebeden voor den Keizer voort zingen? »

De Heeren dekens en verdere raedsheeren,

na alles rypelyk overleid te hebben, antwoordden eenpariglyk : « Aengezien het » vonnis op den Keizer niet namelyk spreekt, » zyn er, volgens de hedendaegsche regel- » tucht der H. Kerk, geene redens tot ver- » andering. » De hooggeleerde Heer Van de Velde, oud-professor der Leuvensche Universiteit, hier over geraedpleegd, gaf de zelfde antwoord, bekrachtigde die met vele bewyzen, en besloot dat alle priester in deze omstandigheden aen het gebod des Bisschops nopens de openbare gebeden moest gehoorzamen.

Hier door was de Prins de Broglie ten vollen verzekerd. Hy gebod dat men overal den *Salvum fac* zou voortzingen, en den zelve hernemen, indien hy was onderbroken geworden. Byna over al wierd zyn bevel uitgevoerd, doch niet zonder wat tegenspraek. In eenige plaetsen maekte men veel moeiljelykheid voor dit gebed, om dat men in de zaak niet klaer zag, des te meer dat de eerste tydingen van Napoleons vonnis reeds vooroordeelen hadden gebaerd. Nogtans stilde alles na weinig tyd, uitgenomen in vier West-vlaendersche parochien, die op

dit oogenblik bestierd waren door deugdzame en yverachtige, doch styfhoofdige en min geleerde herders, die reeds te voren in vele andere punten knoopen zochten waer er nogtans geene bestonden. Zonnebeke, Oostroosebeke, Passchendale en Gidts waren de vier parochien, die zich afscheidten van het overig van 'tgentsche bisdom, of, om beter te spreken, de pastors van die vier parochien weigerden aen hunnen Bisschop te gehoorzamen en trokken een groot deel hunner kudde langs hunnen kant. Alle vier wierden vermaend, en opgewekt tot onderwerping of tot afdanking van hunne bediening. Zy weygerden het een en het ander, en lieten zich door de geestelyke magt afstellen. De Pastor van Gidts alleen, ondersteund door zynen oud-onderpastor, maekte veel stoornis onder zyne oude schapen, en verpligtte later den Bisschop eenen bezonderen herderlyken brief tot de ingezetenen van Gidts testieren op 25 Oct. 1814, om hen tot het verlaten der dwaling optewekken.

In deze zoo tedere vermaning bewyst de prelaet dat de oud pastor geen gezag meer

heeft, en dat nu alle geestelyk magt is over-
 gesegaen tot den nieuwen herder. Na vele
 bewyzen roept hy uit. « Wy zyn uwen Va-
 » der, draegt u dan als onze kinderen. Voor-
 » waer, voorwaer, welbeminde, niets zal
 » myne zwakke gezondheid zoo verkwikken,
 » *niet zal my aengenamer vallen als te verne-*
 » *men dat gy naer zyne stem gehoord hebt,*
 » *dat gy in de waerheid wandelt,* en dat ge-
 » heel Gidts, tot den laetsten man toe,
 » maer eene kudde uitmaekt onder eenen
 » pastor. »

Eenigen keerden weder van hunne
 dwaling, ja de afgestelde pastor de heer
 N. Priem, kwam op het einde zyns levens
 tot de waerheid terug en stierf in de een-
 heid der Kerk.

Heden vindt men nog eenige van die
 misleide geloovigen, die liever luisteren
 naer de stem van eenen onbekenden, als
 naer die van hunnen Opperherder, welke
 nogtans met den Paus in gemeenschap leeft
 en door hem hoog geprezen wordt. Zoo
 moeiljyk is het op den regten weg te ko-
 men als men dien eens verlaten heeft!

X. HOOFDSTUK.

Stevenisten. — Iets over den heer Stevens.

Deze styfhoofdigen gaven zich den naem van *Stevenisten*, op welken zy hunnen roem droegen. Anderen, die zich gelykelyk aan de gehoorzaamheid van hunnen bisschop onttrokken, hadden reeds dien naem vermaerd gemaakt. Die benoeming van *Stevenist* wierd in het begin dezer eeuw door het volk gegeven aen degenen die weigerden het Concordaet of eenige andere schikking na het Concordaet afgekondigd, te aanveerden. Die blinde menschen, meenende beter de Kerk te bestieren dan de Paus en de bisschoppen, hielden staen dat de bisdommen niet mogten veranderd worden, dat de feestdagen moesten in voegen blyven, dat de vastendagen even als eertyds aenbleven, met een woord, dat de Paus Pius VII zyne magt was te buiten gegaen of wel gedwon-

gen was geweest, en tegen wil en dank had geteekend.

Deze scheurmakers beweerden, dat de hoog geleerde Cornelius Stevens, vicaris van het oud bisdom van Namen, hun hoofdman was, en dat zy niet anders leerden en geloofden als het geen de heer Stevens voorhield. Dit was nogtans geheel valsch. Inderdaed Stevens zelf verzette zich verscheide mael tegen hunne leeringen, hy bewees hun met de krachtigste redenen dat de Heilige Vader in zyn regt was en dat de nieuwe bisschoppen ware herders en wettige oversten waren. In het Naemsche ging hy nog verder; wanneer eenigen hem bleven aenzien als Vicaris, niet tegenstaende de aenkomst van den nieuwen kerkvoogd, schreef hy hun in dezer voegen: « Ik ben » uw geestelyke oversten of ik ben het » niet. Indien ik opgehouden heb uw » Oversten te zyn, waerom blyft gy u tot » my keeren? Indien ik uw oversten ben, » gelyk gy het houdt staen alhoewel ten » onregte, dan moet gy my gehoorzamen. » Ik gebied u in dit geval, den Bisschop te » erkennen. »

Des niet tegenstaende bleef men ook in Braband en in Vlaenderen den naem van Stevenist geven aen de koppigen, die het gezag van de geestelyke overheid niet wilden eerbiedigen. Op sommige plaetsen wierden zy ook de *Styven* genoemd.

Wanneer Mauritius bezit nam van zyn bisdom, waren de zoo gezeide Stevenisten er in klein getal. Te Geeraerdsbergen alleen hadden zy 'geregelde byeenkomsten. In het oud klooster van Hunneghem vergaderden eenige kopstukken, bijzonderlyk uit Braband, om er de heilige diensten te verrigten en elkanderen in hunne dwaling te versterken. De werkzame bisschop om het gevaer dezer zamenhandelingen met eenen keer weg te nemen, sloeg de kerk van Hunneghem en gansch het klooster met *interdict*, zoo dat niemand er mogt misse lezen. Deze maetregel had de gewenschte gevolgen : de geloovigen luisterden naer hunnen waren Oversten en lieten de Schismatieken alleen.

Het veroveren der pauzelyke Staten en de geestelyke straffen over de geweldenaers uitgesproken vermeerderden het getal der

misnoegden ; doch de zachtmoedigheid van Mauritius gepaerd met strengheid kon verdere onheilen beletten.

Wy wenschen hier een woordje te mogen byvoegen wegens den heer Stevens.

Cornelius Stevens , geboren te Wavre in 1747 , wierd licentiaet in de godsgeleerdheid te Leuven , voorzitter van het klein collegie van den H. Geest aldaer , en naderhand kanonik der hoofdkerk van Namen. In 1789. wierd hy door den nooit volprezen kardinael de Frankenberg naer Mechelen geroepen , om de leering van het vermaerd *Seminarie-generael* te helpen onderzoeken. Wanneer de franschen , in Belgie gevallen , schroomelyke eeden vroegen van de geestelykheid , bleef de heer Stevens getrouw aen God en aen zynen heiligen dienst. Na het overlyden van den eersten Vicaris van Namen door het kapittel benoemd , en het verzuimen eener nieuwe benoeming , van den kant van 't kapittel , wierd hy door den Paus Pius VI en ook door den aertsbisshop van Cameryk , zynen metropolitaen , als Vicaris aengesteld in Mei 1799.

Van dien oogenblik af werkte de heer

Stevens met verdubbelden moed aen de zaligheid zyner diocesanen. Om te ontsnappen aen de franschen , nam hy twee nieuwe namen aen : *Le pecheur* , en meest altyd *Le Maigre* , onder welken hy zoo wel gekend was van de geloovigen dat hy, in zyne Bevelbrieven, dien bynaem achter zynen waren naam plaetste. Na het Concordaet , durfde hy zich niet vertoonen om dat men in het bisdom , door de groote toegeevenheid van den nieuwen kerkvoogd , verplicht was zich te onderwerpen niet alleen aen het Concordaet (het geen geene moeielykheid kon lyden), maer ook aen de *Artikels Organiques* door het fransch bestier by het Concordaet gevoegd , tegen den dank van Zyne Heiligheid. Hy bleef dan in zyne schuilplaets en schreef er vele werkskens over al het geen de franschen waegden tegen de H. Kerk en hare vryheden. Doch altyd bleef hy roepen : Zyt gehoorzaam aen de Bisschoppen in al het geen geoorloofd is.

Na het verdryven der franschen , verliet de onvermoeijelyke Stevens zyne vrywillige gevangenis , en begon in 't openbaer Mis te lezen te Wavre, met toelating van de

wettige oversten. Hy predikte alle zondagen zoo lang zyne ligchaems krachten het toelieten, in eene kerk dicht by Wavre gelegen. De vier laetste jaren leefde hy in de grootste smerten en wierd door liefdadige geloovigen ondersteund. Hy gebruikte dezen tyd om zich meer en meer tot de eeuwigheid te bereiden : hy schreef een testament om voor de honderdste mael zyne gehoorzaamheid aen den Paus en aen al deszelfs besluiten te vernieuwen, en ontsliep in den Heer op 3 September 1828.

Laet ons terug keeren tot de moeilijkheden van Mauritius en den draed der geschiedenis hernemen.

XI. HOOFDSTUK.

Mauritius weigert het kruis van 't Eerlegioen. —
 Hy maekt zich bereid tot meerdere moeilijkheden.
 — Herderlyke onderwyzingen.

De verovering van de pauzelyke Staten en derzelver vereeniging met het Keizerryk, krachtens een besluit van het Senaet van den 17 February 1810, had nog verdere gevolgen voor den Prins de Broglie. Op dit tydstip wierd hem door Napoleon het kruis van het Eerelegioen geschonken. Voor al eer hy het kruis ontving, moest hy eenen eed van getrouwigheid afleggen, in welke hy, onder andere zaken, zweeren zou *al de deelen van het Keizerryk te behouden en hier toe met raed en daed te helpen*. Deze eed scheen hem in dezen staet van zaken ongeoorloofd, vermits het *Erfdeel van den H. Petrus*, volgens den eedeischer, deel maekte van het Keizerryk, en dat men bygevolg onder eed beloofde *met raed en daed te hel-*

pen tot het handhaven eener heiligschenderoovery. Mauritius schreef aen den Groot-Kanselier en aen den Keizer, om het kruis niet te moeten aennemen, en, niettegenstaende verscheide pramingen, bleef hy standvastig in zyn voornemen van den eed te weigeren (December 1810). In een openbaer gehoor zeide Napoleon aen den vromen kerkvoogd : *Waerom dan weigert gy myn eerekruis?* — *Sire*, antwoordde Mauritius, *myne consciëntie laet my niet toe het alsnu aen te nemen*; waer op de Keizer, alle gevoelens van wellevendheid van kant stellende, zeide : *Uwe consciëntie is eene zottin, ik weet niet waer zy u nog brengen zal.....*

Oh! hadde de gelukkige kapitein wat beter naer zyne eigene consciëntie geluisterd, en een einde gesteld aen zyne uitzinnige vervolgingen! Maer neen, hy is gaen vervullen de maet die de Heere voor hem bepaeld had.

Van dan af voorzag men dat Napoleon nieuwe vervolgingen zou verwekken om zyn einde te bereiken en den Paus te vernederen. Men voorzag dat hy by de fransche Bisschoppen zou werken tot het noemen

van eenen Patriarch en het vergaderen van een groot Concilie.

Wy weten het, sedert eenigen tyd heeft men getracht te bewyzen, dat Napoleon nooit van zin is geweest zich van de H. Kerk aftescheiden of de scheuring in Frankryk toe te laten. Men heeft de getuigenis van 's Keizers oom, den godvruchtigen kardinael Fesch, bygebragt; maer Napoleon heeft zoodikwyls, en namelyk te Brussel, te Antwerpen en te Gent, in den loop van 'tjaer 1810, de vreemdste leeringen voorgehouden en de klaerste dreigementen van zich van Roomen te verwyderen gedaen, dat de bewysstukken van Napoleon's geloof als vergruisd zyn geworden. Wat hier ook van zy, de H. Kerk was alsdan in groot gevaer van veel harer kinderen in 't keizerryk te verliezen. Men vreesde met regt dat eenige vreesachtige kerkvoogden zouden toestemmen in het kiezen van eenen patriarch en in verdere beweenelyke schikkingen. Men vreesde eene vergadering van bisschoppen te zien byeenroepen door de wereldlyke magt. Mauritius verkwistte zynen tyd niet. Hy zocht nauwkeurig alles op dat hem kon

licht geven in die netelachtige zaken, en hy deed ook geleerde mannen, namelyk den voornoemden Eximius Van de Velde en den ervaren professor Ryckewaert, neerstiglyk werken om de gedenkstukken der overlevering en namelyk *de acten van de vergaderingen der fransche geestelykheid* te onderzoeken.

In het midden van die zwarigheden was hy ook gestadig bezig met het geestelyk bestier van zyn bisdom en met de onderwyzing der geloovigen. Hy had met het begin van 'tjaer 1810 eenen herderlyken brief afgekondigd over het *inwendig gebed*, om deze zoo heilzame oefening meer te verspreiden en alom in te voeren, en hy had zyn doel bereikt: langs alle kanten van het bisdom groeide de iever voor de meditatie merke-lyk aen. Weinig later had hy in de Vastenbulle gehandeld over de noodzakelykheid der boetveerdigheid en over de aelmoessen die deze moeten vergezellen en somtyds vervangen. Dees jaer sprak de voorzigtige kerkvoogd besonderlyk over de vermaken der wereld. Vlucht de wereld, vlucht hare comedien, hare genuchten, hare dansfeesten,

hare slechte en ligte boeken, haren geest en hare grondstelsels : dit weergalmt in al de deelen van deze vermaerde Onderwyzing.

« Die genen welke wy belast hebben van » u het Woord des levens te verkondigen, » zegt Mauritius, hebben niet gepredikt » tegen de comedien en andere theaterspelen » ten zy volgens onze meining en op ons » bevel. Ons eenigste spyt is dat wy ul. niet » afkeerig hebben kunnen maken door ei- » gene stem, noch aentoonen hunne klaer- » blykelyke tegenstrydigheid aen de beloften » van uw doopsel. O christen mensch! daer » is geene tooneelvertooning voor u of » weerdig van u, als die van den Berg van » Calvarien!

En aen de heeren pastors zegt hy: « Wel- » beminde medehelpers, gy die onze vreugd » en onze kroon zyt, blyft standvastig in » het kwyten van uwe pligten. Predikt, » smeekt, vermaent, berispt met zoetheid » en kloekte. Geeft melkaen de zwakken en » brood aen de sterken. Bestrydt, roeit uit » de misbruiken en ondeugden die onder » uwe schapen heerschen. Waekt over uwe » kudde, *als zullende rekening moeten geven*

» *van de zielen* aen uwe zorg toevertrouwd...
» Onderwyst het volk wegens de hoedanig-
» heden en de voordeelen van het gebed...
» zyt engelen van vrede, engelen van zalig-
» heid. vertroost altyd myne bediening, zyt
» den balsem van myne menigvuldige kwel-
» lingen. laet ons te samen werken als
» goede krygsknechten van Jesus Christus.»

XII. HOOFDSTUK.

Concilie van Parys. — Plegtige opening. — Mauritius lid van twee vergaderingen. — *Zyne memorie*. — Opschorsing van het Concilie.

Het geen men voorzien had wierd verwezenlykt op den 25 April 1811. Napoleon zond aen al de Bisschoppen van het Ryk en aen die van het grootste deel der itali-aensche staten eenen brief om hen te zamen te roepen naer Parys. Mauritius moest dan ook naer de hoofdstad vertrekken. Hy schreef eerst eenen brief aen zyne geestelykheid om hare gebeden te verzoeken in deze gewigtige omstandigheden. Hy wist immers dat niets aen een vurig en ootmoedig gebed kan wederstaen. In gansch het bisdom wierden door de geestelyken en andere geloovigen vele gebeden gestort voor den kerkvoogd en voor zyne medeambtenaren ten einde aen hun alle den zegen des Allerhoogsten ,

het waer licht en de bisschoppelyke vroomheid te bekomen.

Men vreesde toch veel van de woede des keizers en van de schalkheid eeniger mannen die hem omringden. Men vreesde de vergadering van zoo talryke kerkvoogden uit verscheide landen, welke nu onder den zelfden opperheerscher stonden. Allengskens kwamen de bisschoppen toe, en wanneer de vergadering ging geopend worden, telde men te Parys zes kardinalen, acht aertbisschoppen en een-en-tachtig bisschoppen, en bovendien negen geestelyken die door den Keizer tot eenen openstaenden stoel benoemd waren, maer tot dan toe door den Paus niet waren aengenomen. Nooit had men sedert het Concilie van Trenten zoo luister- en talryke vergadering van Bisschoppen gezien.

De eerste zitting der hoogweerde Heeren, op 17 Juny, was zeer plegtig. De kardinael Fesch, aertsbisschop van Lyon, als voorzitter, zong de Misse; Mgr de Boulogne, bisschop van Troyen sprak eene allerschoonste redevoering uit, in welke hy de voorregten en de onsterffelykheid van den Stoel van Roo-

men uitleide. Al de kerkvoogden gingen ter Heilige Tafel, na elkanderen den kus van vrede gegeven te hebben. Zoo haest het H. Sacrificie geëindigd was, begon het Concilie. Men las de geloofsbelydenis van Pius den vierden. De voorzitter wierp zich op zyne knien, en deed luider stem den eed van getrouwigheid aen dit Geloof en van ware gehoorzaamheid aen den Paus van Roomen. Opgestaen zynde ontving hy de geloofsbelijdenis en den eed van getrouwigheid van al de aanwezige Bisschoppen en van de priesters die tot de Bisschoppelyke waardigheid verheven waren.

Dit alles was zeer troostelyk, maer deze zuivere troost duerde niet lang. Wanneer op den 20 Juny de eerste algemeene vergadering gehouden wierd, verscheen er de keizerlyke minister der *Eere-diensten*, om eene boodschap van Napoleon af te kondigen. Dit stuk, welk wy eene belediging en beschimping van den Paus moeten noemen, deed diepen indruk op aller gemoederen. Het vernietigde alle hoop van verzoening en bewees dat men van den vertoornden vorst byna niets te verwachten had.

Men ging nogtans over tot het benoemen van eene commissie die een adres van het Concilie aen den keizer zou bereiden. Mauritius maekte er deel van. Hy wierd ook lid gekozen der commissie die over de keizerlyke hoodschap zou verslag doen, en die gevolgentlyk de zwaerste of, om beter te spreken, de eenige kwestie van het Concilie moest onderzoeken en oplossen, te weten deze : « *Is het concilie bevoegd om eenen middel* » *te zoeken waerdoor men de Bullen zou* » *kunnen wissen, in geval de Paus deze* » *bleef weigeren.* »

De keus van den gentschen Bisschop, die een der jongste was van de vergadering en maer zyn vyf-en-veertigste jaer bereikte, bewyst genoegzaam hoe hy de achtig en het vertrouwen zyner ambtgenooten had verworven. Ook beantwoordde hy weerdiglyk aen dit teeken van vertrouwen.

In de eerste commissie stelde hy voor, van in het adres de invryheidstelling van den Paus te vragen en van zich voor 't overig te bepalen tot bewyzen van eerbied, toegenegenheid en getrouwigheid die men den keizer schuldig is. Deze voorstel

wierd niet aenveerd, om dat men vreesde nog meer te verbitteren eenen reeds ver-toornden vorst: een adres wierd gestemd na lange beraedslaging, maer dit ook mis-haegde zoo sterk aen Napoleon, dat hy wei-gerde het zelve uit de handen der bisschop-pen te ontvangen.

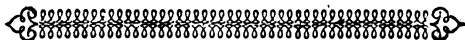
De prins de Broglie werkte nog veel meer in de tweede commissie, van welk byna alles afhing. Hy las er eene lange en beredende Memorie die hy zelf geschreven had volgens de geschiedkundige en gods-geleerde aenteekeningen van den heer Ryo-kewaert en van den *eximius* Van de Velde, die zyn gezelschap was. In deze bewees hy, door allerlei getuigenissen der oudheid, dat de vergadering geenszins bevoegd was om te voorzien in het openstaen der bisdommen: hy wederlegde ook de valsche grondstelsels die door eenige leden waren voorgedragen, en te zamen met den aertsbisschop van Bor-deaux, den kloekmoedigen d'Aviau, werkte hy onophoudelyk om de ware leering te doen zegevieren. Alles gelukte wel, en de vrome bisschop van Doornyk, Mgr. de Hirn, wierd gelast met het opstellen van het

verslag, in welke werking hy door Mgr de Boulogne geholpen wierd (1).

Het verslag wierd in de algemeene vergadering van 10 July voorgelezen, en scheen op het punt van door de meerderheid aangenomen te worden. De kardinael Fesch, voorzitter, dit bemerkende en hoogst beducht voor de gramschap van Napoleon, schorste spoedig de zitting op, en stelde eene nieuwe vast op den 12 July. Maer deze wierd niet gehouden; inderdaed de Keizer, verwittigd van de helling der gemoederen, ontbond den zelfden dag het concilie en deed dit des anderendags aen al de bisschoppen kondigen.

Dus eindigde eene zoo plegtige vergadering zonder iets verrigt te hebben dat de inzigten van Napoleon eenigzins kon streelen. De Heer had eenen oogslag van goedertierenheid over Frankryk laten vallen en dit schoon Ryk van een dringend gevaer verlost.

(1) Dit stuk staet geheel gedrukt in den *Coup d'œil sur l'histoire ecclésiastique etc.* par J. J. De Smet. — In dit uitmuntende werk van den heer kanonik De Smet vindt men de geschiedenis van het Concilie van 1811, breedvoerig verhaeld.

XIII. HOOFDSTUK.

Gevangneming van Mauritius. — Hy staet zyn bisdom af, hy wordt naer Beaune, naderhand naer het eiland Sint Marguerite gezonden. — Hy mag nog eens naer Beaune komen : hy teekent op nieuw zyn ontslag.

De invloed dien Mauritius opde werkingen der bisschoppen had geoefend, de redevoe-ring door den bisschop van Troyen uitgesproken en het verslag door den bisschop van Doornyk opgemaekt, moesten door den verdrukker der kerkelyke vryheid, die reeds den Paus in de boeijen hield, gestraft worden. Nogtans was er niemand die voorzag dat de straf zoo spoedig volgen zou. Den 11 July was het concilie opgeschorst, en den zelfden dag, wanneer de dry kerkvoogden reeds te bed waren, wierden zy met hunne raedsheeren door keizerlyk bevel aengehouden en aenstonds naer de staetsgevangenis van Vincennes geleid.

De bisschoppen en de dry priesters, hunne gezellen, wierden, elk alleen, opgesloten, en, gelyk men zegt, in het *geheim* gehouden. Zy mogten niemand zien, met niemand spreken, noch boeken noch schriften bekomen. Mauritius kon niet lang wederstaen aen zoo pynelyke ontblooting, hy verviel in de ziekelykheden die hem gewoonelyk kwelden, en leed veel door groote zenuwtrekkingen. Na het kwyten zyner godsdienstige pligten, vond hy eenige verkwikking in de gedachten die hem overbleven van de fabelen van den goeden La Fontaine, op welke hy geestryke uitleggingen schreef, hy was immers ervaren in de letterkunde even als in de kerkelyke wetenschappen. Tot het schryven dezer uitleggingen gebruykte hy de stukken papier in welke hem eenige drooge spyzen gebragt waren, en in plaets van inkt bezigde hy het loot der venster. Wy hebben dit schrift, getuige van zoo hevige smerten en van zoo heilige overgeving, in onze handen gehad.

Ondertusschen had Mgr. de Boulogne, bisschop van Troyen, in het begin van November, papier en inkt ontvangen om eenen brief

aan den minister van politie te schryven. Hy protesteerde tegen het streng geheim in welk hy opgehouden wierd. Deze protestatie schynt eenig uytwerksel gehad te hebben, vermits er op 9 November geboden wierd de bisschoppen te laten zamen komen.

Nogtans mag men met alle reden twyfelen of de politie door eenig gevoelen van menschlievendheid is geleid geweest : men zou mogen zeggen dat die verzachting in hare handelwyze niet anders was dan de voltrekking der strikken die zy voor de gevangene bisschoppen spande. Inderdaed, was die verzachting niet toegestaen om hen nog beter over de pynelykheid der vier voorgaende maenden te laten oordeelen? Was het niet om door de hoop der vryheid alles van hen te bekomen? Men zou dit toch moeten oordeelen, als men ziet dat weinig later elke bisschop alleen geroepen wordt, en gepraemd om zyn bisdom af te staen, zonder dat zy den tyd hebben om met elkanderen raed te plegen.

Wat moeten zy doen in dezen netelachtigen oogenblik? In dit streng gevang zyn zy van geen nut voor hunne diocesanen : weigeren

zy hun ontslag te teekenen, zy voorzien nieuwe boeijen : staen zy de vraeg toe, zy hopen nog eenigzins voor de H. Kerk te kunnen arbeiden. Bovendien een ontslag geteekend in eenen kerker, onder de oogen van sture vervolgers, wat kracht kan het hebben, vooral het ontslag van een bisdom, dat toch geene kracht heeft ten zy het van den Paus aengenomen zy, vermits de Paus alleen die nauwe banden die eenen kerkvoogd aen zyne diocesanen vasthechten, breken kan !

De dry bisschoppen teekenen dan het stuk welk hun wordt voorgeleid, en zy bekomen zekere vryheid. De bisschop van Gent wordt in ballingschap gezonden naer Beaune, stedeken van Bourgonje, alwaer hy verblyven mag op voorwaerde dat hy zich met de zaken van zyn bisdom niet zal bemoeijen. Op diergelyke voorwaerde wordt de bisshop van Doornyk naer Gien, en die van Troyen naer Falaise gestierd.

Doch Mauritius mogt niet lang te Beaune verblyven. Op voorwendsel dat hy in briefwisseling was met zyn bisdom, wierd hy verbannen naer het eiland Sint Marguerite

op de kusten van Provence , waer hy de eerste maenden van zyn nieuw ballingschap gebruikte tot het schryven van eenige godsdienstige werkskens , welke nooit zyn gedrukt geweest , maer nog heden bewaerd worden. Hy wierd welhaest genoodzaekt zyne schrandere en godvruchtige pen van kant te leggen , vermits de locht van het eiland uitermaten tegenstrydig was aen zyne gezondheid , by zoo verre dat hy , door het verliezen zyner laetste krachten , scheen in weinigen tyd te moeten bezwyken.

Het gouvernement gaf dan bevel om hem naer Beaune terug te voeren , niet zoo zeer uit menschlievendheid dan om voor zyne voeten nieuwe strikken te leggen. Zoo zegt het Mauritius zelf in het verslag welk hy aen den heiligen Vader zond over den staet zyns bisdoms. Het eerste ontslag door den bisschop geteekend in de staetsgevangenis van Vincennes , op 22 November 1811 , was niet genoeg voor de verachters der kerkwetten , zy wilden nog een tweede en krachtiger ontslag afpersen , om des te gemakkelyker eenen nieuwen bisschop op den zetel van Mauritius te plaetsen.

Wanneer de zieken en uitgeputte kerkvoogd te Dijon aangekomen was, wierd hy er bezocht door den Onderprefekt, welke van het gouvernement last ontvingen had om hem een nieuw handteeken af te persen. Deze keizerlyke bediende bragt vele redens by om den gevraagden akt te bekomen, en nog niet gelukkende bedreigde hy met de DOODSTRAF indien hy niet aenstonds gehoorzaemd wierd. *Het ligchaem zyne krachten verliezende bezwaert de ziel*, zegt de wyzenman. Zoo is het dat Mauritius ook den tol aan de menschelyke krankheid betaelde. Hy liet zich overhalen, nam de pen die hem aangeboden wierd en schreef op 8 July 1813 eenen brief of verklaring, in welke men zyne hand, maer geenszins zynen geest noch zyn hert, bemerkte. Hy had op nieuw zyn ontslag geteekend.

Nauwelyks was het stuk weggenomen, of hy voelde overgroote droefheid; maer in een vurig gebed vond hy rust en troost, en hy bekwam van den Heer zyne vorige standvastigheid. Inderdaed, wanneer in de volgende maend September het opperbe-
stier nieuwe poogingen aanwendde ten

einde hem eene verdere verklaring af te persen, wederstond hy' onbeschroomd : al wat men zeide bleef even vruchteloos. Hy was gereed, gelyk hy naderhand in eenen bevelbrief verklaerde, om alles te lyden liever als nog verder te wyken voor de verraderlyke verzoeken en geweldige dreigingen van zyne vyanden.

XIV. HOOFDSTUK.

Bestier van het bisdom. — Brief van het kapittel. —
Keus van den 3 December 1811. — Bestier van
M. De Meulenaere in vrede.

Ondertusschen was het bisdom van Gent langen tyd gerust gebleven, niettegenstaende de afwezigheid van zynen Opperherder. Het werd bestierd door vier vicarissen-generael, de heeren Vermeesch en Buydens, die door het gouvernement erkend waren, en de heeren de Meulenaere en Goethals, die de zelfde magt bezaten, maer in de oogen van het hoogbestier enkelyk kanoniken waren. Deze vicarissen waekten zorgvuldig over alles. De geestelykheid en de geloovigen weenden over de smerten van hunnen weerdigen bisschop, die gedurende omtrent vier jaren dag en nacht gewerkt had voor de rust en het geestelyk welvaren der Vlaenderen, en dus een beter lot verdiende; allen baden voor zyne verlossing.

Het kapittel der Hoofdkerk, zoohaest het de gevangneming van Mauritius vernomen had, schreef hem eenen brief vol vertroosting; het betuigde hem niet alleen zynen eerbied en verknochtheid, maer smeekte ook te mogen weten op welke wyze het eenigzins den deugderyken gevangenen kon helpen, en wenschte dat de Heer hem ten allen tyde een bisschoppelyk hert zou bewaren.

Het eerste ontslag van Mauritius, in November 1811, had zelfs, door de voorzigtigheid van deugdzame raedsheeren, geene te groote gevolgen. Wel is waer dat het hoogbestier hier reeds zynen kwaden geest deed uytschynen, doch deze poogingen wierden verydeld. Ziet hier wat er dan geschiedde.

Nauwelyks had den minister der eerediensten het bisschoppelyk ontslag in handen, of hy schreef aen het kapittel den volgende brief.

PARYS, den 25 November 1811.

« Myne Heeren ! ik verwittig u dat Mgr de
» Broglie, die bisschop was van het diocese
» van Gent, zyne demissie heeft gegeven

» en dat den stoel open staet. De magt der
 » vicarissen-generael van dezen bisschop
 » om deze zelfde reden ophoudende, kan
 » ik met hen in geene correspondentie meer
 » blyven, en het is uwe pligt, volgens het
 » regt der cathedrale kapittels *krachtens*
 » *art. VI van het Besluit zyner Majesteit*
 » van 28 Februarius 1810, van terstond te
 » voorzien in het bestier des bisdoms ge-
 » durende den tyd dat het zal openstaen,
 » door het benoemen van eenen of meer
 » kapitulaire vicarissen. Deze benoeming zal
 » alsdan, krachtens den zelfden artikel, aen
 » zyne Majesteit voorgeleid worden. Ik
 » moet u waarschouwen, dat de oude vica-
 » rissen niet mogen aengesteld worden als
 » vicarissen van het kapittel, hunne benoe-
 » ming zou niet aengenomen worden.»

« Graef BIGOT DE PREAMENEU. »

De Heeren van het kapittel antwoordden
 dat het hun niet mogelyk was in deze
 omstandigheid den wil van den minister
 te voldoen, vermits een bisschoppelyke-
 stoel niet open valt wanneer een bisschop
 zynen staf aflegt, maer enkelyk wanneer

de Paus dien staf aanveerd. Verders dat het benoemen van nieuwe vicarissen beweenelyke gevolgen zou hebben, vermits zy niets zouden kunnen verrigten in een catholyk bisdom, zoo zeer verknocht aan de leering en gebruiken der algemeene Kerk.

De brief der kanoniken viel kwalyk te Parys. De minister, verbitterd over de weigering, deed aenstonds den prefekt van het departement der Schelde, die alsdan in de hoofdstad verbleef, naer Gent terugkeeren, om het kapittel tot gehoorzaamheid te dwingen. Deze man kweet zich van zynen hatelyken last volgens den wensch van een dwinglandsch bestier. Hy had reeds den heer Buydens naer Brugge gezonden, nu zond hy den anderen vicaris, den heer Vermeesch, naer Parys, onder het geleide van eenen gendarme, ten einde aldaer by den minister rekening te geven van zynen handel. De kanoniken Goethals en Martens, dit spel ziende, maekten zich van kant, zoo dat er maer zes heeren van het kapittel overbleven.

Op 5 December worden zy door den prefekt zamengeroepen. Deze in de vergade-

ring binnen getreden, zegt hun met allerlei dreigementen dat niemand van hen de kamer mag verlaten voor alcer zy dry vicarissen gekozen hebben. Vol angst en groote straffen voorziende, kiezen zy dry heeren, te weten den heer F. A. Martens, die aenstonds liet weten dat hy dien keus als van geender weerde aanzag; den heer L. J. De Loen, die nooit eenen akt van administratie uitoefende, en de heer de Meulenaere, die, gelyk wy gezeid hebben, reeds te voren waren vicaris was, zonder nogtans als zulkdanig door het gouvernement gekend te zyn.

Deze heer, goed van hert en van wil, doch benauwd en zomtyds wat te gevoegzaam met de wereldlyke magt, luisterde nu naer goeden raed. Godvruchtige en doorgeleerde priesters, de heeren Goethals, Martens, De Volder, Verhaegen, Ryckewaert en andere oordeelden dat hy mogt bestieren als vicaris van zynen bisschop, terwyl hy in de oogen van het hoogbestier zou schynen de kapitulair magt te gebruiken. Men legde hem dit voor, en hy beloofde zich altyd als plaatsvervanger van Mauritius te gedragen. Door dit middel bleef alles in

rust , gedurende het jaer 1812 en de eerste maenden van het volgende, dat is tot aen de komst van den heer die bestemd was om den zetel van Mauritius te bekleeden.

XV. HOOFDSTUK.

M. De la Brue. — Kiezing van 22 July. — Hare nietigheid. — Bestier van M. Goethals.

Napoleon, die over de kerkzaken wilde beschikken op de zelfde wyze dat hy zyne staets- en oorlogzaken bestierde, had dan den heer De la Brue de Saint Bauzille bisschop van Gent gemaakt, en hem opgeleid van zonder vertoeven naer Gent te vertrekken. Deze vreedzame en godvruchtige man gehoorzaemde aen 's keizers bevel, maer was niet van zin de kerkwetten te overtreden met zich in het bestier van het bisdom te dringen. Hy verklaerde dit openlyk in verscheide gelegenheden.

Zoo alles doet gelooven, was hy waerlyk van goeden wil, en ware hy alleen geweest, men zou waerschynelyk de groote onheilen, die welhaest over geestelykheid en geloovigen nedervielen, nooit gezien hebben. De mannen van het hoogbestier wisten dit

ook , en daerom hadden zy aen den goeden heer De la Brue tot gezet gegeven zekeren De Pazzis , die langen tyd burgerlyke bedieningen had uytgeoefend en teenemael Napoleon's grondstelsels was toegedaen. Deze drong geweldig aen om den heer De la Brue door het kapittel tot vicaris-generael te doen benoemen. Hy mislukte nogtans in den beginne : de heer De Meulenaere wilde hier van niet hooren , en hy schreef het openhertig en kloekmoediglyk aen den keizerlyken minister.

Maer de zaak veranderde wat later. Gelyk wy hooger verhaeld hebben, stond Mauritius, door vrees der doodstraf , zyn bisdom af voor de tweede mael op 8 July. Zoohaest het stuk geteekend was , wierd het naer Gent gezonden om door den heer De la Brue aen de geestelykheid getoond te worden. Groot was de verlegenheid van velen : het meerdere deel nogtans oordeelde gelyk men geoordeeld had over een jaer en half : men zeide dat de vrees de vereischte vryheid aen den bisschop benomen had, en dat, in alle geval , het ontslag door den Paus moet aenveerd worden. De heer De Meulenaere liet

k. *

zich overhalen , en riep het kapittel samen op den 22 July.

Op de acht kanoniken , die ten dien tyde het kapittel moesten uitmaken , was er een , namelyk Kantor de Grave, overleden : een andere , M. Raymaeker, had zich afgedankt , en de weerde kanoniken Goethals en Martens waren gedwongen zich te verbergen. De heer De Meulenaere kon dan maer dry heeren by zich vervoegen, om den kapitulairen keus te verrigten. Wel is waer dat de vermaerde pastor de Bast zich ook in de vergadering liet vinden , voorgevende dat hy ware kanonik was , als benoemd zynde door Marie-Louise, regente van't keizerryk ; maer het is al te klaer dat de wereldlyke magt zulk voorregt van benoeming byzonderlyk in België, niet bezat. Na een weinig overleg, ging men vol angst en vrees over tot den keus , en M. De la Brue wierd, te samen , met de heeren De Meulenaere en de Loen , vicaris benoemd.

Het uitmuntende bisdom van Gent was dan in den droevigsten staet, in de grootste gevaren. De standaerd der scheuring was opgenomen en wie kon voorzien wanneer

hy zon neergeleid worden? De benoemde vicarissen waren gansch onwettig, doch zy waren magtig en wierden ondersteund door het keizerlyk bestier. De goddelyke Voorzienigheyd alleen kon ons redden, en tot haer namen de geloovigen byzonderlyk hunnen toevlugt.

Ondertusschen mogt men niet verwaerloozen de middelen die men had om het gevaer te verminderen, en vooral moest men de nietigheid van den keus van 22 July klaer bewyzen. Deze taek wierd toevertrouwd aen den geleerden Professor Ryc-kewaert, die ze tot aller voldoening volbragt. Hy schreef een latynsch werksken onder den titel van *Gewigtige kwestie en eene vlaemsche Samenspraek over de tydsomstandigheden*.

In beide schriftjes bewees hy dat de keus van geener weerde was om dry redens; ten eersten, zeide hy, de kiezers hebben reeds, door hunne eerste kiezing van den 5 December 1811, gepleegd by dwang der wereldlyke magt, hun regt van kiezen verloren; ten tweeden, de gekozene, volgens het kanoniek regt, zyn onbekwaem om te mogen gekozen worden, vermits de heer

De la Brue, als benoemd tot den Stoel van Gent, de bediening van vicaris niet mag aennemen, en dat de twee andere heeren, door hetaennemen hunner eerste benoeming de straf van onkiesbaerheid hebben ingeloopt; ten derden, er is geene vryheid geweest in de vergadering, alles is door vrees gebeurd.

Deze werkskens droegen de heilzaamste vruchten. Op twaelf honderd geestelyken die men alsdan in het bisdom telde, konden de valsche vicarissen er nauwelyks een dertigtal langs hunnen kant trekken. Al de andere bleven den heer Goethals als hunnen wettigen Oversten herkennen.

In het begin bleef er nogtans eenige twyfelachtigheid over zyne magt. Inderdaed het laetste stuk van Mauritius was in zeer vreemde uitdrukkingen opgesteld. Niet alleen gaf hy door het zelve zyn ontslag, maer zynen staf nederleggende, verklaarde hy daerenboven in te trekken alle magt die hy ooit gegeven had tot het bestieren van zyn bisdom. Hier uit ontstond groote angst by eenigen, die meenden dat er nu geenen bisschoppelyken vicaris meer bestond. Om

deze moeyelykheid weg te nemen moest men maer eenen keus doen voor zoo veel het noodig zyn zou, of, gelyk de regtsgeleerden spreken *ad cautelam*. Dit gebeurde. De kanoniken Goethals en Martens alleen hadden regt van kiezen : niet kunnende vergaderen in deze angstige oogenblikken, schreef de voorzigtige heer Goethals aen zynen ambtgenoot dat er eenen keus te doen was, en dezen antwoordde dat hy, voor zoo veel het noodig was, den heer Goethals, tot heden bisschoppelyken vicaris, nu kapitulair vicaris benoemde. De heer aertspriester Goethals zyne benoeming aennemende, verklaerde van zynen kant het regt van kiezen af te staen. Van dien dag, 29 July, kon er geen twyfel meer bestaan over de magt verzocht tot het bestier van het bisdom. Ook verheugde zich een ieder over den maetregel die alle onrust wegnam.

Om zich nog meer te verzekeren, deed den weerden vicaris verslag van gansch de zaak aen Mauritius en ter zelfder tyde aen zyne Heiligheid die op dit ongelukkig tydstip te Fontainebleau in de gevangenis opgehouden wierd. Pius VII keurde alles

goed. Mauritius van zynen kant wendde zich ook tot den Paus en smeekte hem in het bestier van het gentsche bisdom te willen voorzien, doch hy bekwam tot antwoord dat hy zelf dien last moest dragen en dat hy voor de noodwendigheden kon zorgen door zynen algemeenen vicaris, by welken hy ook eenen nieuwen medehelper, den heer Martens, voegen mogt, indien hy zulks goed vond.

Mauritius, volgens dezen pazelyken raed, stelde ook den geleerden kanonik Martens aan als vicaris. Onder het geleide van deze twee eerbiedweerde mannen wierd het bisdom van Gent van vele onheilen bevryd.

XVI. HOOFDSTUK.

Verwoesting van het Seminarie. — Wezel. — Nieuw Seminarie. — Gedurig gebed.

Intusschentyd hadden de zoogenaemde vicarissen-generael geene moeite gespaerd om hun gezag te handhaven, zy hadden alle middelen in het werk geleid; streelingen, beloften, dreigementen, straffen, dit alles hadden zy beurtelings gebruikt om zich te doen gehoorzamen. Doch de Heer waekte over het bisdom, en verleende nieuwe krachten naer mate de gevaren aengroeyden.

Volgens een oud gebruik, moest de Oversten van het seminarie de choordiensten der kathedrale alle zondagen bywoonen met een bepaeld getal heeren seminaristen. Den zondag na den schismatieken keus, 23 July, verwachtte het *vicariaet* dat dit gebruik zou onderhouden worden. Den weerden voorzitter van het seminarie, M. J. Van Hemme, verstond anders zyne pligt: hy

verscheen in den choor niet en zyne theologanten bleven gelykelyk in het seminarie. Des middags kwam hem bevel van in de Vespers met 36 heeren tegenwoordig te zyn ; maer dit was ook vruchteloos. De straf moest dan volgen ; maer hier besonderlyk scheen het geloof en de vroomheid der jonge levieten uit.

Dien zelfden zondag, kwam de roekelooze gezel van den benoemden bisschop, de heer De Pazzis, des avonds in het seminarie, toen de heeren aen tafel zaten. In den rifter getreden, sprak hy hun van de gehoorzaamheid en van de kastydingen door de ongehoorzamen verdiend, hy dreigde hen naer het leger te zenden, indien zy het *ricariaet* niet herkenden. Aenstonds riepen zy allen : *liever soldaet dan schismatiek* ; en nog den zelfden avond en den volgenden dag begonnen zy te verhuizen. Het grootste deel wierd naer Wezel gestierd, alwaer er 29 aen eene hevige ziekte bezweken en de kroon der geloofsbelyders bekwamen ; hunne medebroeders die tot den krygsdienst onbekwaem waren om reden hunner ziekelykheden, wierden naer

Frankryk vervoerd alwaer zy eerst in een gevangenhuis van Parys wierden opgesloten en naderhand verzonden naer de seminarien van Atrecht en Cameryk.

M. Van Hemme en twee leeraers, MM. Josephus en Franciscus De Volder, wierden naer de staetsgevangenis Ste. Pelagie te Parys geleid : M. Ryckewaert, anderen leeraer, en M. Van den Driessche, directeur, konden zich by tyde van kant maken.

Het *vicariaet* deed afkondigen dat een geest van oproer in het seminarie ontstaen was en dat deszelfs inwooners waren weggezonden, maer dat er eertsdaegs een nieuw seminarie volgens de kerkwetten en de besluiten van het Concilie van Trenten zou ingerigt worden. Inderdaed een slach van seminarie wierd gevormd ; en tot het zelve wierden aengenomen allerlei jongelingen, eenige zelfs die nauwelyks begonnen latyn te leeren. De studenten die vry waren geweest van den krygsdienst als reeds opgeschreven voor de studie dergodsgeleerdheid, wierden gepraemd in het hervormd seminarie te gaen of terstond de wapens op te nemen. Byna allen bleven getrouw aen hunne

pligt en gingen de heeren theologanten vervoegen : onder deze telt men er 19 die te Wezel stierven.

Dit tydstip is voorwaer geweest de uer van roem en luister voor het bisdom van Gent. Wat levende geloof, wat edel gevoel bezielde de herten dier vrome kampstryders, die zich vrywilliglyk blootstelden aen duizende gevaren, aen duizende smerten, liever dan zich te bezoedelen in een schismatiek huis ! Gelyk eertyds de zeven broeders Machabeën, gaven zy zich geerne als slagtoffers, om hunnen God getrouw te blyven; ook zyn hunne namen geschreven in de jaerboeken der H. Kerk, en in den Boek des Levens by den Heer der regtveerdigheid.

Ondertusschen was de maet der kwellingen voor het gentsche bisdom nog niet vol. Weinig na het verjagen der theologanten, moest plaets hebben de jaerlyksche processie ter eer der Hemelvaart van Maria, de heeren pastors der stad waren gewoon in de zelve tegenwoordig te zyn met gansch hunne geestelykheid, en zy wierden vermaend door het *vicariaet* dat zy hunne pligt op dien

grooten dag niet mogten verzuimen. Zeven, het is te zeggen, byna al de pastors, deden eene processie in het byzonder, elk in zyne kerk, en zongen de gebeden, den *Salvum fac* voor den keizer en het overig naer gewoonte, maer zy begaven zich naer Sint Baefs niet, en lieten den heer De la Brue met zyne weinige aenhangers zyne processie doen.

Nauwelyks was de plegtigheid geëindigd of het *vicariaet* ging over tot het straffen der edelmoedige pastors. Het liet hun allen weten, dat zy geen en dienst meer mogten verrigten, en dat zy aen dit gebod niet volkomende, zich andere straffen van wegens de tydelyke magt over het hoofd zouden trekken. Wat meer is, dit vonnis wierd op de deuren der zeven kerken, welker pastors veroordeeld waren, aengeplakt, en aen de wereldlyke leden van de kerkraden toegezonden. Zoo verre komt men toen een slechte weg is ingeslagen!

Al deze droevige gebeurtenissen moesten het vaderlyk hert van Mauritius grootelyks kwellen, des te meer dat hy zich zelven veroordeelde over zyne teekening van 8 July.

Hy vond nogtans cenigen troost, gelyk hy later zeide, in het overgroot getal zyner getrouwe geestelyken; maer wat zou er geworden zyn van dit luisterryk bisdom van Gent, hadde deze buitengewoone staet van zaken lang moeten duren? De kweek-school der geestelyken was vernietigd : de ouderlingen, door hunne jaren en door de droefheid ten grave geleid, zagen niemand om hen te vervangen : de geestelyke en wereldlyke magt waren in open oorlog. Wat ging er van de Vlaenderen geworden, hadde God zyne bermhertige oogen niet geopend! Overal klommen vurige gebeden ten hemel.

XVII. HOOFDSTUK.

Val van Napoleon. — Verlossing van den Paus. —
Terugkomst van Mauritius — Onthael te Gent. —
Zyne ootmoedigheid.

De Heer verhoorde eindelyk de gebeden van zoo veel vleklooze herten die hem dagelyks om barmhertigheid smeekten. Hy had omtrent 14 jaren lang Napoleon gebruikt als zyne roede tot het geesselen van koningen en volkeren, nu wierp hy die roede weg, als onnuttig geworden. Napoleon, de overwinnaer van Europa, nu zelf overwonnen en van alle magt ontbloot, gaet eenige jaren kwynen op een byna onbekend eiland van den grooten Oceaen, vooraleer hy aen den Opperheer rekening zal geven, en in den zelfden oogenblik worden de banden van honderde dienaren Gods verbroken.

Den aller eerbiedweerden Paus Pius VII, die gedurende vyf jaren in de boeyen heeft

gezucht, ontbloot van zyne raedsheeren en van al wat tot het bestieren der H. Kerk vereischt is, wordt nu ook vry: hy keert naer Roomen terug en klimt wederom op zynen heiligen troon, na eene nieuwe kroon, deze des ongeluks, by zyne andere pauzelyke kroonen gevoegd te hebben.

Het bisdom van Gent ziet ook betere dagen: het mag zyne rouwkleederen afleggen en zich bereiden tot het onthalen van zynen terugkomenden bißschop. Reeds is de heer De la Brue met zynen ongelukkigen gezelschap, op het naderen der vereenigde legers, naer Frankryk gevlugt, reeds zyn de vervolgdde priesters uit hunne schuilplaatsen gekomen om de goddelyke diensten in het openbaer te verrigten.

Wanneer men vernam dat de bisschop op reis was naer Gent, ontstond er een groote geestdrift, om dezen nieuwen Hilarius van zyn ballingschap wederkomende, weerdiglyk te onthalen. Overal kwamen de geloovigen samengeloopen, om den geloofs belyder te beschouwen en den zegen van hunnen goeden vader te ontvangen. Zy be-
 tuigden hunne blydschap door vreugde-ge-

roepen , om dat velen , geen fransch kun-
nende spreken , op geene andere wyze hunne
liefde en eerbied konden uytdrukken.

Nergens was er meer vreugd dan te Gent,
waer den kerkvoogd toekwam op den 24
Mei, op welken dag Pius gelykelyk binnen
Roomen trad. Te Gent wilden alle staten
hunne hulde aen Mauritius bewyzen. Vele
edellieden , koopmans , regtsgeleerden ,
geestelyken uit de verscheide deelen van
het bisdom , het Kapittel en de Pastors der
stad , reden den bisschop tegemoet omtrent
eene uer buiten de poort , en na hem ge-
luk gewenscht te hebben , vergezelden zy
hem tot aen de kapel van O. L. Vrouw van
Schreyboom , waer al de heeren seminaristen
die van het leger en van het ballingschap
waren terug gekomen , met hunne overrok-
ken bekleed en eenen palmtak in de hand
dragende , hem afwachtten.

Het was vastgesteld van uit de kapel
processie gewys naer de Hoofdkerk te gaen ,
maer de aenhoudende regen belettete deze
plegtigheyd , zonder den toeloop des volks
te verminderen. Na zyn gebed in deze ver-
maerde bedevaerdplaets gestort te hebben ,

trad Mauritius op nieuw in zyn rytuig en kwam naer Sint Baefs den Heer bedanken over zyne onbegrypelyke weldaden. Hyzonger, in de tegenwoordigheid van eene ontelbare menigte, den *Te Deum*, aen welken alle herten antwoordden.

Niets trof meer in het midden van al die blydschap dan de ootmoedigheid van Mauritius, die in 't openbaer zyn leedwezen uitdrukte over zyne teekening van Dijon, en die welhaest in zynen bevelbrief voor al zyne diocesanen zyne schuld bekende. Oh neen! zyne kinderen waren hier mede niet bezig, zy bewonderden de edelmoedigheid van hunnen vader, die, zoo de Paus hem schreef, alle vlek, indien er vlek was, reeds lang had uytgewischt. Maer deze openbare belydenis verlichtte zyn hert van een groot pak en vervolde hem met ware vreugd. Verre van zyn gezag te krenken, diende zy integendeel om het nog meer en meer te vestigen en hem alle herten voor altyd te winnen. Ja, hier wordt op nieuw bewezen dat de ootmoedigheid den mensch verheft.

Wy laten volgen een groot deel van den schoonen Bevelbrief welken Mauritius op 14 Juny 1814 afkondigde.

MAURITIUS, enz.

« Het is ons eindelyk vergund, Z. L. B.,
 » van u onze stem te doen hooren, en van
 » met vryheid uit te oefenen, in het midden
 » van u, de verhevene bedieningen van ons
 » ambt. De banden die uwen eersten Herder
 » in de boeijen, en verre afgezonderd
 » hielden van zyne lieve kudde, zyn gebro-
 » ken. Dagen van troost, van vrede, van
 » eene hemelsche vreugd zyn gevolgd op
 » de afgrysselykheden eener vervaerlyke
 » vervolging, op eene algemeene droef-
 » heid. De almogende hand van den Aller-
 » hoogsten, na bevolen te hebben aen de
 » zee en storm der goddeloosheid en dwing-
 » landy, die de Kerk van J.-C. verwoes-
 » tende waren, brengt er op eenen oogen-
 » blik de stilte in; zy maekt hare vyanden
 » beschaemd en werpt ze om, zy onder-
 » steunt onze waggelende gezondheid,
 » versterkt onze paden, en geeft welhaest
 » de kinderen weêr aen hunnen Vader, en
 » den Vader aen zyne kinderen.

» Heer, wat zyt gy groot in der eeuwig-
 » heid! Gy geesselt en gy geneest, gy brengt
 » iemand tot aen het graf en gy brengt hem

» weder terug , en daer is niemand die
 » uwe hand ontvlugten kan. Dankt dan den
 » Heer, gy kinderen van Israël, en looft hem
 » in het gezigt der volkeren , want indien
 » hy ons gekastyd heeft om onze booshe-
 » den, zoo zal hy ons verlossen om zyne
 » barmhertigheid (1).

» Ach ! wat heeft de God aller vertroos-
 » ting ons alreede wel schadeloos gesteld
 » voor al de smerten , welke hy, niettegen-
 » staende onze onweerdigheid, ons de gra-
 » tie gedaen heeft van aftezien voor de zaak
 » der Kerk van Jesus Christus ! Inderdaed ,
 » Z. L. B., een dag alleen doorgebracht in
 » het midden van u, na eene zoo lange af-
 » rukking, heeft ons hert vervuld met eene
 » zoo zoete en zoo zuivere blydschap, dat
 » er het geheugen ons altyd van zal bybly-
 » ven. En wie zou toch ooit kunnen ver-
 » geten die eenparige verrukkingen van
 » vreugd van welke wy de ooggetuygen
 » geweest zyn sedert onze wederkomst in
 » dit bisdom ; de samenlooping dier ontel-
 » bare menigte volks van allen staet, van
 » alle geslacht en van allen ouderdom, die

(1) Tob. c. 15.

» zich perste rondom ons rytuig : die le-
 » vende en beweeglyke uitdrukking hun-
 » ner gevoelens die de geloovigen ons
 » trachtten kenbaer te maken door teekenen,
 » om dat al ander middel hier toe hun
 » ontbrak : die geroepen van blydschap van
 » welke wy het voorwerp waren , en die
 » onze ziel zoodiep doordrongen ? Maer het
 » is namelyk in onze bisschoppelyke stad ,
 » dat wy ontvangen zyn geweest met zoo
 » eene uitstorting van hert , met zoo alge-
 » meene , zoo veelerhande en zoo ontroe-
 » rende betooning van kinderlyke genegen-
 » heid, dat er ons woorden te kort blyven
 » om te verklaren den indruk welken zy
 » op ons hert gedaen hebben. Alom waer
 » wy ons binnen dit lief bisdom begeven ,
 » zien wy de vernieuwing derzelfde betui-
 » ging van aengekleefdheid en liefde. De
 » geestelykheid en de overige geloovigen
 » kampen om elkanderen in gevoelens te
 » overtreffen. Het dunkt my dat al de le-
 » den dier talryke familie tegenwoordig
 » maer een hert en eene ziel hebben om den
 » Heer te zegenen, om dat hy eindelyk den
 » Herder met zyne beminde schapen veree-
 » nigd heeft.

» En waerom zou het ons niet toegelaten
 » wezen van ons gevoelig te toonen aen zoo
 » vele verzekeringen van genegenheid en
 » trouw? Beoogen wy misschien in dit ge-
 » heugen onzen eigen roem? Wy zouden
 » nogtans, Z. L. B., u mogen zeggen met
 » den Apostel : Ik heb groote reden om my
 » over u te roemen; ik ben vervuld met
 » troost; ik ben overstroomd van blyd-
 » schap... By aldien ik my over u geloofd
 » heb, ik moet het my niet schamen, ter-
 » wyl ik niets als de waerheid gesproken
 » heb (1). Doch in die verrukking onzer
 » vreugd, Z. L. B., hebben wy ons zelve
 » in het oog niet gehad, maer wel uw ge-
 » loof, uwe onveranderlyke aengekleefd-
 » heid aen de heilige Catholyke Kerk, uwe
 » gestadige onderdanigheid aen den Prins
 » der herders, welks plaets, in weerwil
 » van onze onweerdigheid, wy by u be-
 » kleeden in dit bisdom; het is nog, en wy
 » zullen het ons niet schamen van het u in
 » de eenvoudigheid van onshert te bekennen,
 » uwe liefde tot ons; want al is het dat het
 » ons vergund is geweest van in een zooge-
 » (1) 2. ad Cor. c. 7. 10. 12.

» zaid nationaal concilie de belangen der
 » Kerk van J.-C. met moed en kracht te
 » verdedigen , en in het aengezigt te weder-
 » staen eenen der stoutste en der schroo-
 » melykste vyanden van hare heilige voor-
 » regten ; al is het dat wy , door een gevolg
 » onzer standvastigheid , onderstaen hebben
 » de grouwzaamheden der gevangenis en
 » de kwyningen van het ballingschap onder
 » eene brandende zon , in een klimaet het-
 » welk onze reeds zoo flauwe gezondheid
 » op niet bragt , zoo hebben wy ook in an-
 » dere omstandigheden onze krankheid
 » laten blyken , en de krachten des ligchaems
 » omtrent teenemael uitgeput zynde , de
 » geest verloor ook voor eenen oogenblik
 » die welke het den Heer geliefd had hem
 » te geven : Het ligchaem dat aen de beder-
 » ving onderworpen is , zegt de Wyze-man ,
 » bezwaert de ziel (1). Maer daerna hebben
 » wy , God lof , onze krachten weder beko-
 » men , en nieuwe poogingen in September
 » laetsleden door het gouvernement aenge-
 » wend , vonden ons gereed om alles te ly-
 » den , liever als verder te wyken voor zyne

(1) Sap. 9.

» verraderlyke indringingen en voor zyne
 » geweldige dreigementen.

» In het midden der strikken die men
 » ons onophoudelyk legde gedurende ons
 » gevang, in het midden van de benauwd-
 » heden des geests, van de krankheden des
 » ligchaems, van allerlei kwellingen, gy
 » waert ons tegenwoordig, Z. L. B., en het
 » gepeis van uw standvastig aenkleven aen
 » onzen persoon vervolde menigmael onze
 » ziel met de verkwikkendste vertroostingen.
 » Afwezig naer het ligchaem, wy waren
 » nogtans by U-L. met den geest, en wy
 » vernamen met eene onzeggelyke vreugd
 » de goede orde die onderhouden wierd in
 » het diocese, als ook de vastheid van uw
 » geloof in J.-C. (1). Goede en deugdzame
 » vlamingen, wy hebben ook geweten wat
 » al tranen onze gevangenis heeft doen
 » storten. De dienaers eener willekeurige op-
 » permagt, schoon zy als brieschende leeu-
 » wen rondom ons zweefden, hebben uwe
 » stem niet konnen beletten van somtyds
 » zich tot aen ons toe te laten hooren. De
 » gebeden en de vurige zuchten die gy

(1) Col. 2.

» voor onze verlossing naer den hemel
» stierde, hebben, om zoo te zeggen, onacn-
» gezien de verre afgelegenheid der plaetsen,
» in onze ooren geklonken; en indien de
» goddelyke Voorzienigheid tot nu toe heeft
» willen verlengen een leven hetgeen met
» rasheid schynt naer zyn einde te loopen,
» het is zonder twyfel, om dat zy aen uwe
» godvruchtige en aenhoudende verzoeken
» niet heeft kunnen weigeren het geluk
» welk wy thans in het midden van u nog
» genieten. »

XVIII. HOOFDSTUK.

Rust. — Raed van Mauritius. — Kollegien. — Kwestie der houwelyken. — Maria, patrooners van het bisdom. — Liefdegestichten en Begynhoven.

Een nieuw tydstip was begonnen voor België en voor de Catholyken die het zelve bewoonen. De ketenen der slaverny, in welke het fransch Opperbestier de H. Kerk had doen zuchten, waren verbroken : de vryheid, volgens de oude kerkwetten, was gewaerborgd by het vermaerd besluit van den 7 Maert, te Brussel gegeven door den algemeenen bestierder en door de zaekgestigden der Mogendheden, Van Lottum en Delius bekrachtigd. De zelfde vryheyd was nog eens gewaerborgd door den prins Willem van Oranje-Nassau, die by besluyt der Mogendheden algemeene gouverneur benoemd was. Mauritius trachtte die vryheid te gebruiken om zyn bisdom tot volkomene rust te brengen en de laetste

overblyfsels van eene beweenlyke scheuring te doen verdwynen.

Hy zag zich nog eens omringd van verstandige en toegenegene raedsheeren, aen wie hy met reden al zyn vertrouwen verleende, en wier iever en voorzigtigheid hy geerne prees. Het waren M. Goethals, aerts-priester, en M. Martens, penitencier, beide vicarissen-generael; M. Verhaegen, pastor van het Klein-Beggynhof; MM. J. De Volder en Ryckewaert, professors in het seminarie en de eerbiedweerde heer Le Surre, dien het fransch bestier in 1809 van den bisschop verwyderd had.

Mauritius zorgde op nieuw voor zyn seminarie en opende het kollegie dat aen het zelve vastgehecht was, als ook de kleine Seminarien van Rousselaere en van Sint Nikolaes, welke huizen door de fransche dwingelandy waren gesloten geweest. Door zyn toedoen wierd ook ingerigt het kollegie van Aelst, dat welhaest een grooten naem bekwam. Hy wenschte ook vuriglyk de oude Leuvensche Universiteit in haren vorigen glans hersteld te zien, en hiertoe gaf hy raad en hulp aen de heeren van Leuven die dit behertigden. 5. *

De schikkingen door de franschen gemaakt nopens het houwelyk trachtte hy te doen verbeteren, en namelyk de echtscheiding wilde hy uit den wetboek zien verdwynen. De wereldlyke overheid luisterde hier naer zynen raed en beloofde dit alles in aendacht te nemen, wanneer de wetboeken zouden overzien worden; en van dan af stelde zy vast dat de burgerlyke ambtenaer, de catholyken niet mogt laten overgaen tot het civiel contract van houwelyk, voor al eer de partyen bewezen hadden, by eene getuygenis van hunnen pastor, dat er geen kerkelyk beletsel voor 't houwelyk bestond. Later nogtans wierd dezen heilzamen maetregel ingetrokken.

Mauritius had te veel weldaden van Maria bekomen, en hy wist te wel wat zy ook aen zyne diocesanen had verleend, om langer te vertoeven haer zyne dankbaerheid te bewyzen. In zynen Bevelbrief van den 19 July 1814 verheft hy de smeekende almogendheid van de Koningin der Engelen en der menschen en stelt geheel zyn bisdom, gansch de Vlaenderen, onder hare zonderlinge bescherming. Hy gebiedt dat alle jaren op den

feestdag van hare Hemelvaerd, na de plegtige Hoogmis, eene processie geschiede, in welke het beeld van Maria en het hoogwaardig Sacrament omgedragen worden, en dat de *Te Deum* gezongen worde, tot dankzegging over de uitstekende weldaden die het God beliefd heeft ons te vergunnen door de voorspraek van de Allerheiligste Maegd.

Deze tyd van rust wierd ook door de geloovigen en vooral door den ievervollen bisschop gebruykt om liefdadige en godvruchtige inrigtingen te bevoorderen. De kleine gasthuizen, de schuilplaatsen voor weezen en ouderlingen ten platten lande begonnen te vermenigvuldigen, nu dat zy vry waren van al de kwellingen hun door de franschen verwekt. De joffrouwen Beggyntjes van beide hoven in Gent, ten getalle van by de duizend, die zoo heiliglyk leven en door hare vurige gebeden den hemelschen zegen over de stad trekken, hadden gedurende geheel de fransche regering haer oud habyt en haren besonderen hoofddoek niet durven aennemen en zy droegen tot dan nog het eenvoudig kleed, het welk sedert 1798 haer kleed der H. Begga had ver-

vangen. Nu trokken zy, by bisschoppelyken oorlof, het habyt en dendoek wederom aen (8 December 1814). De Societeit Jesu , door den Paus eervol hersteld , begon ook ten spoedigste onder de bescherming van Mauritius , eerst te Rumbke en later te Bestelberghe.

Alles scheen nu ten besten , en eenigen geloofden dat de gulden eeuw van Albertus en Isabella ging herbeginnen. Maer helaes ! dit streelende vooruitzicht verdween welhaest. De rust van den gentschen bisschop moest van korten duer zyn. De Heer had hem die voor eenige maenden verleend , om zyne vervallene krachten een weinig te herstellen en zich te bereiden tot nieuwe worstelingen en grootere onheilen. Om het vervolg dezer onheilen en derzelver oorzaken te verstaen , is het volstrekt noodig eenen oogslag te laten vallen op den staetkundigen toestel van het Vaderland in het jaer 1814.

XIX. HOOFDSTUK.

Staet van België in 1814. — Willem van Oranje-Nassau. — Memorie aen het congres van Weenen. — Verbittering van Willem. — Grondwet.

België, sedert lange jaren, behoorde toe aen het Huis van Oostenryk, toen de fransche republikenen in 1794 onze provincien overmeesterden en later aen Frankryk verbonden. Zy heerschten hier als wreede verdrukkers en maekten zich hoe langer hoe meer hatelyk. Wy, vrye Belgen, zagen onze oude voorregten met de voeten getrappeld en wenschten eens dezelve in eer te herstellen. De Vereenigde Mogendheden, Engeland, Oostenryk, Rusland en Pruissen, die genegenheid kennende, verklaerden in 1813 dat zy den oorlog niet voerden ten zy tegen Napoleon, en dat wy, Napoleon verjagende, in onze vorige regten kwamen. Gansch Belgie juichte deze tael toe, en in den beginne waren allen vol hoop.

De graef Eug. de Robiano, burgerlyke

gouverneur-generael (in de afwezigheid van den hertog van Beaufort) verzekerde in 't bezonder aen de Kerk hare vorige vryheid, en de twee heeren van de Mogendheden aengesteld om ons voorloopig te bestieren, de heeren Delius en Von Lottum bekrachtigden deze verklaring, gelyk wy hier boven zeiden, Vryheer Vincent, die aen deze heeren opvolgde in het voorloopig bestier, deed niets 't welk die belofte kon krenken.

Wat meer is, de prins van Oranje, reeds koning van Holland, nu aengesteld als Gouverneur van België, sprak dezelfde tael. In zyne proclamatie van den 1 Augusti 1814, zeide hy dat hy kwam *als vriend en vader*, om alle de onheilen die nog de Belgen bezwaerden te doen verdwynen. « *Uwen*
 » *Godsdienst eeren en beschermen*; den adel
 » omringen met den glans verschuldigd
 » aen zyne verdiensten; den landbouw,
 » den koophandel en alleslach van nyverheyd
 » aenmoedigen, zulkdanig zyn myne zoetste
 » pligten, zulkdanig is de zorg die my gestadig
 » zal ophouden. » Zoo sprak de nieuwe Gouverneur, die welhaest onze koning moest

worden. Zoo beloofde hy overal en in alle gelegenheden : hy trachtte ook door alle lieflykheid de herten te winnen.

Deze voorzorg was zekerlyk niet misplaetst. Degemoederen waren geenszins gunstig aen den Vorst : in België immers kende men den verouderden haet van Oranje 's stamhuis tegen de Catholyke Religie en tegen de Belgen. En nogtans , zoo inniers is de aerd der Belgen , zy lieten zich gemakkelyk overhalen door de openlyke goedhertigheid, de herhaelde beloften en vriendelyke manieren van Prins Willem ; by zoo verre dat hy , nu koning geworden , en in Maert 1813 te Brussel binnen tredende , met geestdrift ontvangen wierd. Men meende dat hy , in de school van den tegenspoed onderwezen , wysselyk zou te werk gaen en zyne beloften met daden zou bekrachtigen.

Ondertusschen hadden vele vrienden van 't vaderland zich gewend tot de Vereenigde Koningen , die in de hoofdstad van Oostenryk een Congres hielden , om te beslissen over vele belangryke kwestien nopens de verscheide ryken van Europa. Deze Belgen vroegen aen het Congres van Weenen dat

wy alhier onze oude Constitutien zouden wederbekomen, met onze oude inrigtingen, onze vryheden en overoude gebruiken. Mgr de Broglie, alsdan afwezig om zieke-lykheid, belastte zyne Vicarissen eene diergelyke Memorie voor al wat de Religie aengaet naer Weenen te zenden.

Op dit stuk den 8 October 1814 geteekend; kan geene bekibbeling vallen, vermits het bedaerd en zeer gematigd is, en dat bovendien zulkdanige vragen en bewyzen door de Mogendheden als gewenscht wierden; het is nogtans de eerste oorzaak van onverzoenelyke verbittering in Willem's hert geworden. Nooit heeft hy het aen Mauritijs en aen de geestelykheid vergeven.

De Bisschop was toch niet te kort gebleven aen den eerbied die men het gezag schuldig is; nauwelyks had hy de aenkomst van den Prins-gouverneur te Brussel vernomen, of hy ging aen Zyne Hoogheyd zyne gevoelens van diepen eerbied bewyzen; en toen hy, weynig nadien, door het verlies zyner krachten verpligt wierd te gaen rusten in Picardië, by eene zyner bloedverwanten, de bejaerde gravin De Lameth, zyne moei,

dan schreef hy hierover aen den Prins (27 September 1814). Ja, wanneer nu Willem zyne troonbeklimming afkondigde, gaf hy aenstonds eenen bevelbrief uyt om eenen *Te Deum* voor te schryven. Maer dit alles kon de verbittering niet heelen; deze nogtans veropenbaerde zich niet ten volle ten zy eenige maanden later. De prelaet had in tusschentyd nieuwe poogingen aengewend om 's konings hert te bewegen. In een gehoor had hy hem de levendigste gevoelens van getrouwigheid bewezen, en zelfs de tusschenkomst van de koningin afgesmeekt om nog beter by den koning te gelukken; doch alles was vruchteloos.

Het ryk der Nederlanden was dan gevormd: de keizer van Oostenryk had zyn regt op België afgestaen; maer hy had toch niet meer kunnen geven dan hy zelf bezat. Nu, in onze provintien, was hy geen alleenheerscher: hy was gebonden door de *Blyde Inkomst*, die allen vorst plegtiglyk voor hemel en aerde zweeren moest, voor al eer hy wierd ingehuld en den eed van getrouwheid onzer voorvaderen ontving. Gelyk hy zelf geen volkomen meester was, zoo kon hy den

nieuwen koning geen en volkomen meester maken.

Ook vindt men in den akt van het Congres van Weenen , door welken België aen Holland vereenigd wordt en gesteld onder den scepter van Willem van Oranje-Nassau , dat er eene Constitutie moet gegeven worden door de Belgen aengenomen , volgens welken het ryk voortaan zal bestieren.

Koning Willem moest dan eene nieuwe grondwet maken, of de Constitutie die reeds in Holland aengenomen was , moest hy zoo wyzigen dat zy overeenkwam met den volksgeest en de regten der Belgen. De Vorst benoemde eene commissie bestaende uit 24 leden, de helft hollanders en de helft belgen , om te 's Gravenhage dit werk te bereiden. Het zwaerste punt was dit van den godsdienst : ook behield men het tot het laetste , om over het zelve rypelyk te beraedslagen. Eindelyk kwam men overeen dat de Catholyken en Protestanten , afzonderlyk over de belangen van hunne religie zouden stipuleren. De artikel in de grondwet te plaetsen zou dus luiden :

« Wat aengaet de catholyke , apostolyke

» en roomsche Kerk , hare voorregten , hare
 » regering , en in 't algemeen hare belangen ,
 » de koning zal ten spoedigste een concor-
 » daet , tractaet of conventie met den Hei-
 » ligen Vader , hoofd dezer Kerk , sluiten ;
 » welk concordat , tractaet of conventie deel
 » zal maken der grondwet van het ryk , na
 » de bekrachtiging der staten-generael be-
 » komen te hebben .

» De Catholyke Religie zal intusschentyd
 » in de zuidelyke provintien al de regten
 » en gebruiken , als ook hare regering ge-
 » nieten , gelyk zy die genoot onder de ca-
 » tholyke Souvereinen , volgens de wetten
 » en concordaten . »

Zulkdanig was de voorstel van de heeren
 J. J. Raepsaet en De Thienes , beide leden
 der commissie , welke door andere , ja zelfs
 door protestantsche leden wierd goedge-
 keurd , en welke ook , op dat tydstip , aen
 den koning behaegde . Op den 19 Juny 1815
 wierd er dan vastgesteld de zaken op dien
 voet in de aenstaende zitting te bepalen .
 Maer de omstandigheden , namelyk de aen-
 kondiging van den zegeprael daegs tevoren
 te Waterloo bekomen , veranderden de ge-

steltenis vanden koning en van eenige leden,
en er werd besloten niets voor de Catho-
lyken te stipuleren.

XX. HOOFDSTUK.

Reclamatien der Bisschoppen. — Bevelbrief van 2 Augustus. — De grondwet verworpen. — En nogtans opgeleid. — *Onderwyzende uitspraak.* — De eed in de huldiging van den Koning.

Den 18 July kondigde koning Willem aan de Belgen dat de grondwet voltrokken was, maer dat hy, voor aleer deze in voegen te brengen, *zich wilde overtuigen van de toetreding zyner onderdanen nopens de bezonderste schikkingen.* « Hierom, voegde er de » koning by, zullen er *Notabelen* in ieder » arrondissement byeenkomen, in de » portie van eenen op 2,000 inwooners. Wy » hebben bevolen dat de keus onpartydig- » lyk geschiede onder de personen die » meest het vertrouwen hunner medebur- » gers verdienen. »

Alle Belg mogt zekerlyk in deze zware gelegenheid zyn gevoelen uiten en medehelpen tot verlichting der heeren *Notabelen*

van 's konings wege gelast met zoo groote verantwoordelykheid. Ook ontbraken er geene schriftjes. De Prins de Broglie en de andere kerkelyke Oversten van België wendden zich regtstreeks tot den koning, en in eene eerbiedige reclamatie toonden zy, den 28 July, dat de grondwet, steunende op de onverschilligheid, geen eene waerborg gevende aen den Catholyken godsdienst, door de Belgen niet kon aengenomen worden, vermits men dus in verscheide artikels de oude belgische wet en de regten der catholyke Kerk vernietigde, terwyl onze oude regten door de Mogendheden op 7 Maert 1814 waren gewaerborgd.

De hoogweerde heeren konden nog op alles niet spreken : men hield immers de grondwet in het donker, om dat men hoopte dus min opspraak te verwekken tot dat de Notabelen zouden gestemd hebben, en bezonderlyk om dat men door dien middel de stilzwygendheid der Bisschoppen meende te bekomen.

Maer de bisschop van Gent was heimelyk onderrigt geworden over de artikels die den godsdienst raekten. Hy kon niet langer

vertoeven zyne stem te verheffen , vermits de dag voor de vergadering der Notabelen bepaeld, naderde. Hy gaf dan eenen bevelbrief uit , in welken hy het vergift van sommige artikelen der grondwet aanwees , en , tegen dezelve plegtiglyk protesterende , verbood hy aen zyne diocesanen zoo schadelijke bepalingen , strydende met de religie , met de regten en vryheden der Kerk , aen te nemen. In dezen bevelbrief van den 2 Augusti 1815, vernieuwde hy de schikking der statuten van het Bisdom (Tit. 1, Hoofdst. 10) by welke verboden wordt de kerkelyke vergaderingen , of diensten en predikationen , der Protestanten by te wonen. Hy voorzag immers van dan af, dat men byzonderlyk zou werken om de onverschilligheid overal in te dringen.

Zyne stem wierd in geheel zyn bisdom aenhoord en in al de acht arrondissementen wierd de grondwet afgekeurd. Te Gent, op 80 Notabelen die deel namen in de werking, waren er 70 tegen het voorgedragene ontwerp.

De andere bisschoppen vermaenden gelykelyk hunne diocesanen , en wanneer de

deputatien van al de arrondissementen van België, op 18 Augusti te Brussel vereenigd, de stemmingen opnamen, vond men dat er 280 Notabelen geen-deel hadden genomen in deze zaak, dat er 527 zich voor de Wet en 796 zich tegen dezelve verklaerd hadden. De ongelukkige grondwet was dan met eene groote meerderheid afgekeurd en men mogt hopen van deze door eene betere te zien vervangen worden.

Willem had reeds de genegenheid der Belgen verloren door zyn ontwerp van grondwet, maer alle hoop van verzoening was nogtans niet weggenomen. Hadde hy in dien netelachtigen oogenblik regtzinnig geluisterd naer de vertoogen, hadde hy de catholyken voldaan, welhaest bekwam hy op nieuw aller liefde en verknochtheid. Maer neen, verre van toe te geven aen zoo billyke eischen, wendde hy zich tot de zoo gezeide *liberalen*, tot de vyanden van den godsdienst, en drong met geweld de grondwet in, door zyne proclamatie van den 24 Augusti, in welke hy verklaerde dat de Constitutie door de Belgen was goedgekeurd. In dit vreemd stuk viel hy uit tegen de Bisschoppen, zonder

die te noemen, maer ze zoo aenduidende dat niemand het kon anders uitleggen. Hy eindigde met groote dreigementen. « Al » die, zeide hy, zich voortaan zou verstou- » ten, door werken of schriften, te stooren » of te verminderen de gevoelens van onder- » werping, vastgekleefdheid en getrouw- » heid, die allen burger aen de Constitutie » verschuldigd is, zal aen zich zelve moeten » toewyten het onheil dat er voor hem zou » uit voortspruiten door de strenge toepas- » sing der wetten voor zulkdanige misdaden » ingesteld. »

Men moest Mgr de Broglie en de andere bisschoppen en capitulaire vicarissen van België slecht kennen om eenig gunstig uitwerksel te kunnen verwachten uit die dreigementen. Gelyk die kerkvoogden hunne pligt gekweten hadden in het begin, zoo bleven zy die kwyten ten einde toe. Zy gaven hunne *Onderwyzende witspraek* uit, in welke zy de verscheide artikels die tegen de Religie en hare regten stryden, aenduidden en opentlyk verklaerden dat geen Catholyken den eed van getrouwigheid aen de Constitutie doen mogt.

Ondertusschen waren de leden der Staten-Generael, door den koning benoemd, te Brussel aengekomen om in Willem's hulding op 21 September tegenwoordig te zyn. Zy, voor al anderen, moesten den eed van getrouwigheid aen de Constitutie ontluiken. De mannen van het gouvernement voorzagen hier meer dan eene moeilijkheid en zy haestten zich de catholyke leden te verzekeren dat zy den eed met *restrictie* mogten doen. Op die voorwaarde aenveerden vele der gekozene leden hunne benoeming, maer zy hielden zich geenszins met enkele woorden te vreden, zy eischten dat de koning by een uitdrukkelyk besluit deze *vinculatie* en *reserve* zou aennemen. Dit geschiedde volgens hunnen wensch, maer het besluit wierd nooit openbaer gemaekt, en 't geen veel erger is, de namen der leden wierden in de dagbladen afgekondigd zonder dat men er iets byschreef wegens hunne restrictien, zoo dat zy byna overal aenzien wierden als gezworen hebbende zonder bepaling. Het gouvernement dat toch eene Kamer moest hebben om geldmiddels te bekomen, had zyn doel bereikt; welhaest liet

het verder zyne kwade inzigten blyken. Nergens wilde het restrictien in den eed van getrouwigheid aen de Constitutie aennemen, en dus moest het noodzakelyk de goede catholyken van vele ambten verwyderen, en deze eer- en geld-plaetsen voor zyne creaturen behouden, ja zelfs, die plaetsen tot het maken van nieuwe creaturen gebruiken (1).

(1) Ziet de geschiedenis van den eed na Willem's hulding gedaen in de *Werken van J. J. Raepsaet*, aen het VI Boekdeel. Nergens vindt men al deze zaken schooner en klaerder beschreven. Wylen de heer Raepsaet had alles dag by dag aengeteekend.

XXI. HOOFDSTUK.

Verslag aen den Paus. — Pauzelyken brief van den
1 Mey. — Hy wordt aen den koning medegedeeld.
— M. Goubau. — *Organieke Artikels.*

De Prins de Broglie had reeds den 22 Augusti, naer het voorbeeld der grootste bisschoppen van de oude tyden, aen den Paus verslag gedaen over de eerste moeilijkheden en hem de Grondwet, de bisschoppelyke reclamatiën en zynen eigen bevelbrief toegestierd. In het begin van de maend October schreef hy nog eene wydloopigere uitlegging over gansch den staet van zaken en zond dit stuk aen Zyne Heiligheid. Hy veerdigde ter dezer gelegenheid twee weerde en geleerde priesters naer Roomen, ten einde de uitlegging en alle medegaende stukken aen den Paus te behandigen. Hy zocht immers raed en hulp by den algemeenē Vader der geloovigen.

De Paus nam de belangen der bedrukte

Belgen ter herte, deed de mocijelykheden door eene bezondere Vergadering van Kardinalen onderzoeken, en na vyf maenden, gedurende welke hy 's konings gezant den heer Reinhold had gehoord, gaf hy eindelijk zyn besluit. Hy deed eene note of brief op den 19 Maert 1816 aen den gezant schryven, om bitterlyk te klagen over de handelwyze van het hollandsch bestier en om het gedrag der geestelyke overheden in België goed te keuren.

Weinig later schreef hy zelf eenen brief aen Mauritius, in welken hy, al wat er tot dan toe gedaen was goedkeurende, de bisschoppen van Gent, Doornyk en Namen en de vicarissen van Mechelen en Luik veel loofde over hunne waekzaamheid en hen opwekte om met betrouwen tot den koning te gaen ten einde alles te vereffenen. Hy beloofde eerstdaegs eenen apostelyken Nuntius te zenden om den vrede te handhaven. Ziet hier den brief zyner Heiligheid, gedagtekend den 1 Mey 1816.

PIUS VII, PAUS. — *Hoogweerde Broeder, u zy zaligheid en apostolyken zegen.*

« Wy hebben uwen brief van den 3 October des voorleden jaers ontvangen. In dezen brief wenscht gy Ons geluk over onze wederkomst in deze hoofdstad en gy onder-
rigt Ons zorgvuldiglyk wegens al het geen in het ryk der Nederlanden nopens de zaken van den godsdienst, en namelyk ter gelegenheid der nieuwe Grondwet, is voorgevallen, en gy zendt Ons al de stukken die tot de zaak behooren, ten einde wy deze in haer geheel beter zouden kennen.

» Wat het eerste deel van uwen brief betreft, wy betuigen u de grootste dankbaerheid over het geen gy gedaen hebt en over de teekens van bezondere vreugd welke, gelyk gy meldt, op de tyding onzer verlossing gegeven wierden door de inwoners uwer gewesten, die om hunne standvastige en alom gekende aengekleefdheid aen het catholyk geloof en aen dezen Stoel van den H. Petrus ons waerlyk zeer lief zyn.

» Wat het tweede deel van uwen brief aengaet, wy pryzen grootelyks de getuigenis

der uitmuntende goedheid, die gy, en met u al uwe ambtgenooten, Ons hebt doen blyken door de zorgvuldigheid met welke gy gansch deze zaak aen den Apostolyken Stoel hebt voorgedragen.

» En gy zult zekerlyk niet verwonderd hebben, dat Wy u niet vroeger het ontvangen van uwen brief hebben gemeld; wy waren belet, ten deele door de menigvuldigheid der zaken, die ons byna overrompelen, ten deele door de noodzakelykheid van, volgens de gewoonte van dezen H. Stoel, een nauwkeurig onderzoek te doen over al 't geen gy hebt toegezonden, naer de gewigtigheid der zaken, die de belangen van den Catholyken Godsdienst betreffen, nopens welke uw verslag en de daer by gevoegde stukken handelen.

» Gy zelve kunt ligtelyk bevatten, zonder dat wy meer woorden gebruiken, hoe zeer den staet van zaken, die gy, Hoogweerde Broeder, nauwkeuriglyk hebt overgeschreven, Ons heeft getroffen, en Wy oordeelen dat het geenszins noodzakelyk is u en de overige Bisschoppen en Ordinarissen uwer gewesten, wegens de pligt der herderlyke

bediening, te onderwyzen, terwyl Wy genoegzaam weten, met welken iever gy waekt over de belangen van God en van zyne Kerk.

» Vermits Wy nogtans, hoewel onwaardig, in de Kerk van God die plaats bekleeden, aen welke hy bijzonderlyk heeft aenbevolen de zorg van den catholyken godsdienst te beschermen, en de geheele kudde te bevryden van al de gevaren, die haer mogten bedreigen, ten einde zy te gemakkelijker en te veiliger blyve in de ongeschondenheid van geloof en zeden, zoo hebben Wy geoordeeld niet beter, noch met meerdere hoop van eene gelukkige uitkomst, deze onze plicht te kunnen vervullen, dan met zorgvuldiglyk door onze vertoogschriften en goede diensten by uwen koning zelf te arbeiden, op dat hy alle kwellling van consciëntie gelieve weg te nemen van de catholyken, aen zyn tydelyk bestier onderworpen, en met hem, uit onze eigene beweging, onze medewerking en gezag aen te bieden, om over een te komen in het vaststellen van een Formulier van den eed, door de catholyken te ontluiken, welk

Formulier het gouvernement verzekere van hunne trouw en onderdanigheid, en hun geene de minste benauwdheid van conscientie veroorzake. Dit hebben wy reeds gedaen, en daerenboven hebben wy aen Z. M. laten weten, dat wy bereid zyn, om met den eersten in dit koningryk iemand te zenden, om by haer te verblyven, aldaer met onze magt onzen persoon te verbeelden, de geestelyke zaken, op den voet dien wy hem gebieden zullen, te verhandelen, en eindelyk de oneenigheden, die wy weten uwe bisdommen nog te ontrusten, door het herstellen van de eendragt der gemoederen en van de schuldige gehoorzaamheid aen de geestelyke overheden, te doen eindigen. Wy betrouwen dat onzen arbeid de beoogde vrucht hebben zal, des te meer, dat wy hierdoor niet alleen aen onze schuldige pligt willen volkomen, maer ook de gemeine rust, die ons zoo zeer ter herte gaet, begeeren te verzekeren.

» Wend u dan op onzen raed en aenwaking, wend u met uwe ambtgenooten tot den koning; wy verhopan immers dat men, door dien middel, gemakkelyker den

weg zal banen om, volgens onze en uwe gemeine wenschen, alle beletselen uit den weg te ruimen, en het nut van den catholyken Godsdienst te handhaven, 'tgeen wy betrouwen geheelyk te bekomen door den afgezant, dien wy naer uwe landstreken zullen zenden. Terwyl wy des konings antwoord verwachten, laten wy u dit onder-tusschen weten, Hoogweerde Broeder, en wy wenschen u, en de overige bisschoppen van het ryk, de krachtige hulpe Gods, die onze sterkte is, en zynen beschermenden arm in alle noodzakelykheden; en wy geven u, en de geheele kudde, aen uwe zorge toevertrouwd, met alle liefde, den apostolyken zegen. »

Gegeven te Roomen, by de H. Maria de Meerdere, den 1 Mei 1816, het 17 jaer van ons pausdom.

PIUS P. P. VII.

Deze brief, alhoewel eigenlyk aen Mauritius geschreven, was gemeen aen de anderen bisschoppen van België: hierom schreven deze hoogweerde heeren, die zich alle over de goedkeuring van hunnen handel mog-

ten verblyden en nu met nog meer vreugd hunne zware pligten kwyten, gezamenlyk aen den koning, om hem de pauzelyke antwoord ter hand te stellen. Na vele betuigingen van aengekleefdheid en trouw, smeekten zy den vorst de netelachtige zaek met den Paus te willen vereffen en zy beloofden te voren al de beslissingen van den Heiligen Vader stiptelyk te volgen. Deze brief der bisschoppen die bewonderingsweerdig is door de edele gevoelens van priesterlyke kloekmoedigheid en van christelyke liefde, bragt niets te wege. De poogingen van den Allerheiligsten Vader bleven even vruchteloos. De koning eens verbittert moest verbittert blyven, en eens door de vyanden der Kerk overgehaeld, moest hy deze, tot zyn eigen ongeluk en tot verlies zyn er kroon toe, blyven volgen.

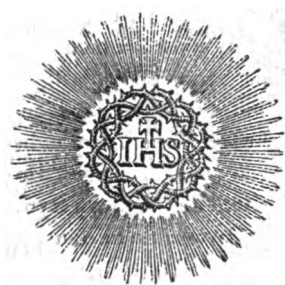
Ily was slecht omringd en liet zich door kwaedwilligen meer en meer ophitzen. Onder deze mannen muntte uit vryheer Goubau, oude Jansenist, die reeds deel had genomen in de ongelukkige hervormingen van Joseph II, en die door verloop van tyd geenszins bekeerd was. Het is wel waer, Goubau

was noch geleerd, noch schrander van verstand : hy wist enkelyk wat boven op van het kanoniek regt, van de godsgeleerdheid en van de wysgeerte; maer hy was vlytig en stout, en daerby, als het noodig was, vleijend en hoogst minzaam.

Op voordragt van dezen directeur vanden eeredienst had de koning, om zich te wreken over de bisschoppen, verscheide tyranieke besluiten uitgegeven. Hy had reeds den 16 September 1815 alle directe gemeenschap met Roomen verboden : den 10 Mei 1816 verklaerde hy dat de vermaerde *Organieke Artikels*, die Napoleon by het Concordaet had gevoegd, als wet van 't koningryk moesten aengenomen en uitgevoerd worden. Deze artikels, in 1802 by het Concordaet geworpen, zonder kennis van den Paus, waren behouden door het dwinglandsch bestier der franschen, niettegenstaende al de vertoogen en verklaringen van Pius VII. Afgeschaft by het souverain besluit van 7 Maert 1814, wierden zy nu vernieuwd en als staetswet opgedrongen.

Ontrent het zelfde tydstip wierden de jesuiten door het gouvernement verdreven

uit hunne woonst van Destelberge, waer zy onder de bescherming van den Prins de Broglie en als theologanten van zyn bisdom leelden ; zy wierden door hem in zyn eigen paleis aenveerd en bleven daer eenigen tyd, tot dat zy, om verdere vervolgingen te ontgaen, genoodzaekt wierden in Duitschland of Zwitserland eene schuilplaets te gaen zoeken.

XXII. HOOFDSTUK.

Gebeden voor de Prinses van Oranje. — Brief van Z. H. — Onderwys. — Eed der regters. — Einde van deze moeiljkheid.

De voorzigtige en vredelievende bisschop had reeds voor eene andere moeiljkheid gezorgd. Voorziende dat het gouvernement gebeden zou vragen voor 's konings schoondochter, de prinses van Oranje, had hy naer Roomen geschreven en aldaer door zyne zaekgelastigden aengedrongen, om te weten of men, in deze omstandigheden, openbare gebeden mogt voorschryven voor Christenen die om hunne kettery buiten de H. Kerk zyn. De heilige Vader antwoordde in den beginne niet op deze zwaarigheid, hy gaf geene dispensatie in de kerkelyke wet door welke dit eertyds verboden wierd; maer, op de herhaelde bede des Bisschops, schreef hy eindelyk, na eene bezondere Congregatie van

Kardinalen geraedpleegd te hebben, dat dit toegelaten was volgens het gevoelen in eene andere omstandigheid door den H. Stoel geuit, zoo nogtans dat de geloovigen wel moesten onderwezen worden hoe en waer toe die gebeden geschieden, « te weten om » God te bedanken over de weldaden die » hy aen den koning en zyn huisgezin heeft » verleend, of om hun welvaren, de openbare en bezondere rust van het ryk, te » vragen, ook om te bekomen dat 's konings » hert moge geneigd worden tot den catholyken godsdienst (1). »

Nauwelyks had de Bisschop deze gunstige antwoord uit Roomen ontvangen, of hy maekte eenen bevelbrief om den *Te Deum* voor de verlossing der prinses van Oranje en geboorte van den jongen prins voor te schryven. Het was eene ware gunst, te Roomen bekomen, door het smeeken van Mgr de Broglie : zulken oorlof had de H. Stoel tot alsdan niet toegestaan : hy had

(1) Brief van den 1 february 1817. Nos significamus tibi, Ven. F., juxta receptam et alias ab hac Sede Apostolica declaratam sententiam, licere Ordinariis ipsis... publicas preces indicere...

enkelyk verklaerd , tydens de straf der excommunicatie van Napoleon , dat men mogt bidden voor alle die niet *namelyk* in den kerkelyken Ban geslagen zyn. Het hollandsch gouvernement , en koning Willem , hadden by gevolg den Bisschop dank te wyten over zyne goedgunstigheid. Wie zou dan gelooven dat deze zaak zelve in kwaed is gekeerd geweest , en zware onheilen over den kerkvoogd heeft getrokken? Zoo nogtans is het : doch dit zal verder uitgeleid worden.

Onder andere punten die in de Constitutie veel achterdenken baerden , was ook de art. 226 , waerby gezeid wierd : *Het openbaer onderwijs is een gestadig voorwerp der zorg van het gouvernement. De koning doet de Staten-generael jaerlyks verslag doen over den staet der hoogere , middelbare en leegere scholen.* » Dit is , zeiden de Bisschoppen , » aen den Souverein volkomenlyk overle- » veren gansch de openbare onderrigting in » al hare deelen ; 't is schandelyk verraden » de dierbaerste belangen der catholyke Kerk. » Inderdaed , tot hoe verre moeten zich ten de- » zen opzigte niet uitstrekken de regten van

» den Monarch, by middel van eene wet in zoo
 » algemeene uitdrukkingen opgesteld, en
 » wat Bisschop zal, uit hoofde van den text der
 » wet, met gegronde reden niet vreezen de
 » overweldiging zyner geheiligste regten
 » wegens de onderwyzing in zyn bisdom, en
 » voornamelyk wegens deze hoogere en
 » middelbare scholen, geschikt om aen te
 » nemen de opkweekelingen des autaers en
 » ze te vormen volgens het hert en den geest!

In die eerste jaren scheenen de klagten
 der kerkvoogden aen vele onvoorzienige
 menschen ongegrond, en de vyanden der
 Religie spotteden vooral met de vrees onzer
 opperherders. Later is het zonneklaer
 gebleken welken zin het gouvernement
 aen den artikel 226 gaf, wanneer het, on-
 danks al de catholyken, zyn *Collegium Phi-*
losophicum opregtte, en alle seminarien en
 catholyke scholen sloot. Ja, veel vroeger
 kon men den zin van het hollandsch be-
 stier kennen in het inrigten der dry univer-
 siteiten in de zuidelyke provincien. De
 Bisschoppen spanden nog eens samen om
 hier tegen vertoogsschriften te maken
 en zy behandigden aen den koning

een beredeneerd stuk over de nieuwe universiteiten (22 Maert 1817). Maer dit bleef zonder uitwerksel. De hooge scholen wierden welhaest geopend tot droefheid der catholyke ouders, die er geene waerborg vonden voor het geloof en zeden hunner kinders.

Ondertusschen waren de tribunalen gevormd en alle regter moest den eed van getrouwigheid aen de Constitutie ontluiken (25 February 1817). Eenigen der nieuwbenoemden waren bereid den eed te doen gelyk hy was gedaen geweest door de leden der beide kamers of met eene andere restrictie, zy zeiden : *Wy zullen zweeren gelyk Mgr de Méan, benoemde aertsbisschop van Mechelen, zynen eed heeft uitgeleid en gelyk deze van den Paus is aengenomen.* Doch dit alles wierd door het gouvernement verworpen : het wilde geene restrictie of uitlegging in den vorm van den eed. Hier door wierden nog eens vele deugdzame lieden van de regtbanken verwyderd, en zoo was de weg open voor min verdienstelyke medeborgers.

Andere bedienden die gelyklyk tot het

ontluiken van den eed verplicht wierden, vraagden ook eenige restrictie te mogen gebruiken tot het gerust stellen hunner conscientie; maer allen wierden evengelyk verstooten. Ja, de heer Goubau schreef den 17 November 1817 aen de vicarissen-generael van Gent : *Het gouvernement zal nooit eene welkdanige restrictie toelaten, en zelfs het kan dit niet zonder de Grondwet te schenden.* Hoe dan is dit door het gouvernement goedgekeurd geworden in 's koningsin-huldiging? Hoe dan zal het ook goedgekeurd worden na het overlyden van den Bisschop?

Wat den eed in het algemeen aengaet, men mag zeggen dat deze als met opgezeten zin uitgevonden was om de catholyken van de staetszaken en van de openbare bedieningen te verwyderen. Nergens liet het hollandsch bestier meer kwaedwiligheid blyken. Hoe gemakkelyk was het niet eens te verklaren dat men in den eed niets wilde eischen, niets voor oogen had het geen eenigzins tegen de catholyke Religie zou stryden? Maer men weigerde iets toe te staen tot in de maend Augusti 1821; dan immers schreef M. Goubau, in 's ko-

nings naem, dat de eed aen de Constitutie
maer te verstaen was in den civielen zin;
en hier door alleen hield alle moeijelykheid
aenstonds op.

Laet ons tot onze geschiedenis terug
keeren.

XXIII. HOOFDSTUK.

Iever van Mauritius voor het geluk der Vlamingen.

— Hy belet de tooneelspelen. — Zynen Bevelbrief over de geestelyke *onverschilligheid*.

In het midden der smerten die hem als overrompelden, verloos de godsdienstige kerkvoogd nooit uit het oog het geestelyk geluk zyner teergelijsde kinderen en hunnen voortgang in de deugd. Hy trachtte de gevaerlyke byeenkomsten en de verderfelyke tooneelspelen te beletten. Ten dien einde schreef hy aen de geestelykheid in 1816 en in de twee volgende jaren, om haren iever tot het verdryven van het kwaed, op te wekken.

Zyn bevelbrief voor den Vasten ten jare 1816 is onder andere diergelyke stukken bewonderingsweerdig, om de beschryving der onverschilligheid in het stuk van Godsdienst en van alle derzelve gevolgen. Ziet hier hoe de Bisschop spreekt.

« Eene ziekte rampzaliger dan al de

andere, eene vervolging zoo veel te veraerlyker, om dat zy bedekt en verborgen is, ondermynt het christendom, gelyk de roest het yzer verteert. De verergernissen, de dwalingen, het verlaten van de gezonde zedeleer, de geloofsverzaking hebben be-
weenelyken voortgang gedaen gedurende eene vyf-en-twintig jarige verwarring; en die landen, beroofd van de christelyke bebouwing, bragten eenen oogst van zonden voort. De geest van onverschilligheid in religiezaken heeft in Europa op eene be-
weenelyke wyze toegenomen, en deze do-
ling dreigt de wereld met den ondergang van de burgerlyke gemeenschap. Wy zyn in die gevaerlyke tyden, waer men de waerheid stelt nevens de leugentael, de zedig-
heid nevens de ongebondenheid, het goed nevens het kwaed, het geloof nevens de on-
geloovigheid. Reeds zegenpraelt het zede-
loos materialismus. Is er een God of is alles lotgevallig, is de mensch het speel-
tuig van het noodlot of het beeld van God, is er een ware godsdienst of zyn zy allen even goed, is er een ander leven of eindigt alles met de dood? Men aenziet al deze

vraagstukken als onnuttig. De godsdienstige en zedelyke wetenschap, noodig aen den waren geloovigen, wordt smadelyk gesteld achter de kennis der natuer, die de afgod is van den materialist; alle gezonde kennis vergaet in de steden, en zelfs in de dorpen van een groot deel van Europa, en het rouwfloers strekt zich uit over den dooden aerdbodem. Nog eenige jaren, en men zal vragen wat men verstaet door opregtigheid, zedigheid, deugd, eer, godsdienst, godvruchtigheid; de stroom zal alles weggevoerd hebben, en op de puinhoopen van de samenleving zal men moeten drukken dit opschrift van de hel: Alles is verloren, zelfs de hoop.

» Dus is geweest, dus is nog heden voor meer dan een volk, het gevolg van deze valsche leeringen, door welke de troon en de autaar omvergeworpen zyn; de uitgestrektheid des menschen weedom is vergroot; onbekende droefheden hebben de herten overvallen; een vloed van ongehoorde kwalen heeft de aerde verwoest, en de volkeren zyn, de eene voor de andere, geessels en slachtoffers geweest. Op

het aenzien van deze verwoestingen, by het licht van dezen brand, laet ons lezen hoe zeer het blykt door eene schrikkelyke ondervinding, dat het rampzalig, dat het bitter is, den Heer onzen God verlaten te hebben, en zich te verwyderen van zyne bevelen, die niet min nuttig zyn voor de samenleving dan voor de zaligheid der zielen.

» Tot aen de fransche staetsomwenteling, hadden de volkeren inderdaed ondertusschen van godsdienst veranderd. Deze tyd-
 stippen waren altyd die van den rouw, van de droefheid en van de allerschrikkelykste verwarringen. Zekerlyk was het beklagelyk van de fakkel des geloofs te zien uitdooven, en het bleek schynsel der kettery de helderheid van het goddelyk licht te zien vervangen; maer indien men den boom des levens, ja den boom van het eeuwig leven snoeide; indien deze takken, van den stam afgerukt, verdroogden; indien deze kweekhoven geen zap bezaten hetwelk hun moest voeden, men liet ten minsten den struik ongehinderd, de bylen spaerden hem nog; nooit wilde men de gansche vernieling van het christendom; dit was eene vervolging

voor onze tyden bewaerd, op welke wy eene nieuwe zaek voor den dag hebben zien komen.

« Onverschilligheid, smadelyk aen God, die gebiedt te gelooven hetgeen hy leert, en zyn licht te volgen, schandelyk door de menging van de waerheid met de doling, boosaerdig verdrag tusschen den waren godsdienst en de valsche godsdiensten, de laetste schuilplaats van de hedendaegsche gewaende wysheid, welke schaemterood over hare uitzinnigheden, over hare woede, tot de toegevendheid voor de waerheid die zy niet kan nedervellen, haren toevlugt neemt! onverschilligheid die niets min is dan eenen afval van den waerachtigen godsdienst, en eene overeenkomst met nieuwe secten om ze op haren ondergang te vestigen. Onverschilligheid, gedoemd, gelyk u bekend is, Z. L. B., door den Paus Pius den VI, en door zynen doorluchtigen opvolger, welke door zyne lange vervolgingen en door zynen heldenmoed in ze uittestaen, de liefde en bewondering van al de eeuwen verdiend heeft. Onverschilligheid, die eene nog doodelykere wonde toebrenghet, dan

de kerkelyke beroerten , waarvan al de historien weergalmen ; want er was alsdan nog geloof in God , en deze grondsteen ondersteunde het gebouw. Maer het tydskip naderde , voor een naburig volk , van zynen godsdienst te verlaten , om al de andere te verwerpen , en van het schrikkelek voorbeeld van een volk zonder God of godsdienst natelaten. Het is van dan af dat de menschen dwalen in de ongemetené ruimte hunner gedachten , en zich eene religie op hunne wyze maken , of beter , zy leven tegenwoordig in eene volle onachtzaamheid ten dien opzigte , en zyn , gelyk de Apostel zegt , *zonder eenen God in deze wereld te willen dienen* ; vertoog dat in de jaerboeken van alle eeuwen ongehoord is. O gy ! aen wie deze waarheid nog twyfelachtig schynt , aenziet de staetsomwentelaers door de philosophie voortgebragt , hebben zy eenigen godsdienst ? Aenziet dit geslacht , ten tyde der volkszinneloosheden geboren en opgevoed , die zondaers , die dwalenden van hunne geboorte af , gelyk de koninglyke profeet zeide ; zy stellen hunne ongeloovigheid ten toon en zy beroemen zich over

hunne godstoochening. Zy hebben den godsdienst hunner vaders verlaten; men leerde hun er geenent te erkennen. Zy zyn geboren, zy leven, het meestendeel van hen is gestorven zonder byna te weten dat er een God is; zy geloofden aen de onvermydelykheid van het noodlot en stierven zonder knagingen. En degenen die zoo vele bloedige gebeurtenissen overleven, zyn door hunne stoïsche ongevoeligheid, de vreeze van hun vaderland geworden, na er de schrik van geweest te zyn.

* Ziet daer het gevolg van die geloofverzakende philosophie; het was haer gegeven van het geloof in God van de aerde te doen verdwynen, afschuwelyk geheim uit de hel opgerezene! By den mond van dezen staetsontwentelenden vuerberg, waren deszelfs goddelooze uitberstingen wel afgryzelyker, maer de brandende stroomen hebben overal meer of min de burgerlyke en christene deugden verslonden. Niet een ryk dat niet meer of min aengerand is van de besmetting dezer ongodsdienstige onverschilligheid. Niet eene stad die er geene aenhangers van verbergt, en zelfs in deze

nog zoo catholyke landstreken, moeten wy zuchten, Z. I. B., over dien slaep der dood, welke er zoo velen die den naem van christenen hebben, maer wier geloof uitgedoofd is, aen alle vrees, aen alle geheugenissen van den godsdienst ongevoelig maekt.

» Gyl., onze lieve medehelpers, geleerde, beïverde, getrouwe geestelykheid, gy, onze luister en onze kroon, onze troost en onze blydschap, bevecht dezen rampzaligen geest van onverschilligheid met al de magt van uwe onderwyzingen, en dat op uwe stem deze dorre beenderen ophouden van verdroogd te zyn. Dat uwe woorden vlammeende zyn, maer met eenen iever, geschikt naer de wetenschap, onafscheidbaer van de liefde. Stelt de onverwinbare bewyzen van de godheid onzer heilige religie voor oogen, en vertoont haer alleen onvergangaer in het midden der wisselvalligheden van de menschelyke zaken. En alle personele beleedigen vermydende, bevecht kloekmoediglyk de dwalingen. Bewaert uwe kudden van de besmetting der valsche leeringen; want de samenspraken met de boozen bederven de goede zeden, en het

doelwit van de valsche wyzen, is van de menschen te bederven. Verlicht de gemoe- deren door onderwyzingen, naer hunne bekwaemheid geschikt, en door het order die gy in uwe onderrigtingen volgen zult; raekt de versteende herten door de godde- lyke zalving der liefde. Dat uwe waekzaem- heid onvermoeijelyk zy; brengt de verou- derde zondaers weder; houdt de geloovigen staende, ondersteunt de waggelenden in het geloof, in de godvreezendheid; maekt u, gelyk de heilige Păulus, alles voor allen, om ze allen voor God te winnen. En gy vaders en moeders, gy de eerste apostelen, de eerste onderwyzers uwer kinderen, vol- brengt ten hunnen opzigte uwe pligten met meer waekzaemheid en zorgē dan ooit. n eeuwen van bedorvenheid, vereischt de jongheid eene mannelykere opvoeding, gelyk in eene bedorvene locht eene kloekere levenswyze noodig is. De valsche wysheid heeft door hare hedendaegsche opvoedings- regelen de ouders verleid en de huisgezin- nen verloren geworpen. Keert weder, o vaders, tot de instellingen van uwe voor- ouders, en verlaet die nieuwe onderrigtings-

wyzen, die noch volmaektere menschen noch onderdanigere kinderen voortgebragt hebben. Houdt uwe kinderen onder eene strenge, doch gematigde waekzaamheid, tot den ouderdom op welken gy hen by voorkeur zult plaetsen in scholen, door den godsdienst en onder zyn onmiddelyk toezigt gesticht. Hoe menigmael hebben de ouders zich niet moeten beklagen van hunne kinders gesteld te hebben in die scholen, waer de zedeloosheid heerschte, waer men alleenlyk begaefdheden bekwam, die aengamer dan nuttig zyn, ten koste van het geloof en van de goede zeden? Moeders des huisgezins, waekt op uwe kinderen; brengt ze op onder uwe oogen; of, betrouwt ze toe, niet aen die al te zeer verspreide schuilplaetsen van de losheid, maer aen die verblyfplaetsen van de deugd door den godsdienst geheiligd. Behoedt deze tedere bloemen voor den vergiftigen adem eener wereld, waer alles vol is van strikken en verergernissen. Verzaekt voor hen en voor u zelven aen die ziel- en ligchaem-moordende kleedingswyzen; verschaft hun enkellyk onnoozele vergeestigingen, en vlugt de

losbandige, ydele en wereldsche byeenkomsten, Dat men ten lande de aenstootelijke verzamelingen niet meer zie, waeruit de betamelykheid en de wysheid te dikwyls verbannen zyn. Herders, predikt zonder ophouden tegen die misbruiken; roept geduriglyk tot de oefening van den godsdienst deze die zoo vele jaren getuigen waren van toomloosheid, en tuschen allerlei volkeren leefden en zoo gewoon zyn aan min wederhoudenheid en godvreezendheid. De godsdienst heerscht nog, en hier over gebenedyden wy God, in het meeste deel onzer schapen; het is door den iever van onze onderhoorige herders, dat de onstichtenden en de verdoolden zullen wederkeeren tot hunne voorgaende wysheid, en dat de slechte voorbeelden de heilige Kerk niet meer zullen bedroeven....

» Als het land bedreigd wordt door eenen vervaerlyken vyand, het is de plicht van allen borger van alsdan in iever tot zynen dienst te verdobbelen. Christenen aan onze zorg toevertrouwd, de godsdienst, dit vaderland van den geloovigen op de aerde, de godsdienst onzer vaderen, na bloot ge-

steld geweest te zyn aen de openbare be-
 vechtingen van de goddeloosheid, wordt
 gedreigd door den geest van onverschillig-
 heid, die Europa heimelyk wilt ontchris-
 tenen. Laet ons dien vyand bevechten door
 de waekzaamheid en het gebed; laet ons
 van zyne listen mistrouwen, laet ons zyne
 strikken vermyden, laet ons door onze
 deugden eene heilige samenspanning tegen
 hem maken; zy verbleekt onder ons, die
 goddelyke fakkel des geloofs, die met eenen
 zoo levenden glans sedert zoo vele eeuwen
 glinsterde. O God! vernieuw dit uitgaende
 licht dóór de vlammen van uwe goddelyke
 liefde! Laet ons vreezen dat eene langdurige
 zorgloosheid wegens onze christene pligten
 zoude medebrengen die tyden van duister-
 nissen op welke de Propheet uitriep :
 « Verlos my, Heer, om dat de menschen de
 » waerhedengekrenkt hebben, om dat de hei-
 » ligheid op de aerde bezwykt. » Verschrik-
 kend afbeeldsel onzer eeuw, in welke de dwa-
 lingen leerstukken geworden zyn; in welke
 de allereerste en de heiligste grondstellingen
 aenzien worden als ydele inbeeldingen; in
 welke de beteekening zelfs der woorden

veranderd is, zoo dat men heden het kwaed. goed noemt, en de duisternissen licht. In plaets van de verwarring der talen, die schrikkelyke straf van den hoogmoed der menschen, heeft men de verwarring der zaken, eene nog veel schrikkelykere straf van de bedorvenheid der menschen. Voo- treffelyk volk, wiens grootste deel nog zoo sterk aen den catholyken godsdienst vast- gehecht is, dat een heilige drift, dat eene goddelyke ieverzucht u tot het bewaren van dien onwaerdeerlyken schat aenmoedige en ontvlamme. De gemeene deugden zyn ongenoegzaam wanneer de zonden onge- meen zyn; men heeft eenen heldenmoed noodig tot de deugd wanneer er een zoo groote helsche aenhang opstaet om de deugd van de aerde wegterukken. Gy, myne lieve medewerkers, wier verlichte iever en onvermoeijelyke waekzaamheid voor de zaligheid der zielen myne vreugd zyn, vernieuwt uwe jongheid gelyk die van den arend; vernieuwt den geest van uw beroep; loopt van deugd tot deugd, om de deugd staende te houden, of om ze optewekken in de christenen die van hunne eerste vurigheid.

zouden vervallen zyn; het is met zelve heilig te worden, dat gy de geloovigen zult beletten van zich te laten bederven. De ware christenen zyn altyd geweest, en zullen altyd zyn, voorbeelden van onderdanigheid en gehoorzaamheid. De getrouwste dienaren van God zyn altyd de getrouwste onderdanen der koningen. Predikt, Z. L. B., met woorden en met werken, den vrede en de eendragt. Bevredigt de verbitterde gemoe-deren, en bedaert de heete hoofden; zyt in uwe huisgezinnen, onder uws gelyken en voor uwe onderzaten, engelen van vrede, van dient vrede van J.-C., die alle gevoelen overtreft, die alle goed inboezemt, die het order onderhoudt en troost geeft in de ongelukken des levens. Wy weten het, allerliefste medehelpers, gy leert de geboden, gy onderhoudt ze reeds, en gy zult er meer dan ooit getrouw aen blyven. Bemide kudde, voor welker zaligheid wy onze gebeden tot God onophoudelyk sturen, gy zult altyd leerzaam wezen aen de stem, aen de beslissingen van uwen opperherder; door uwe goede werken zal uwe eeuwige verkiezing meer en meer verzekerd worden;

gy zult den goeden geur van J.-C. verspreiden door uwe deugden. Alhoewel de verleiding verschrikkend, en het leger der goddeloozen byna onverwinbaer is, hy is magtig om ons te ondersteunen die Zaligmaker die ons gezeid heeft : « Schept « moed, ik heb de wereld overwonnen, » en zyn welbeminde Apostel voegt er by : « Dat deze zegenprael niet behaald wordt » dan door het geloof. » Neemt aen de wapens van God, om te kunnen wederstaen in deslechte dagen, en om onberispelyk te blyven in uw gedrag; dan, bedekt door den schild van het geloof, zult gy tegen denzelfen de vurige schichten des duivels zien uitdooven. Bisdom van Gent, zoo bloeiend en zoo schoon deel der catholyke Kerk, gy zult er altyd het versiersel en de luister van wezen. Wy hebben dit betrouwen in den Heer; die diepe wortelen van de catholykheid zullen den boom, geladen met de vruchten des levens en der onsterfelykheid, staende houden; en wy zullen allen den pand der waerheid des geloofs, zoo ongeschonden bewaren, als hy ons is toevertrouwd. Volgt de regelen die wy u voorschryven, en de God van vrede

zal altyd met u zyn; de verdueligheid zal
de kwalen en de wisselvalligheden van het
tranendal verzachten; en gy zult aldus,
verrykt met christelyke verdiensten, tot het
hemelsch vaderland geraken, waer God
zelf uwe belooning wezen zal.»

XXIV. HOOFDSTUK.

**Proces van Mauritius. — Hy gaet naer Frankryk. —
Zyn vaerwel.**

De regtbanken waren toen op zulke wyze ingerigt dat de regters dagelyks en volgens enkel welbehagen des konings konden afgesteld worden, en by gevolg altyd gansch van het gouvernement afhingen. Nu vreesde men niet den luisterryken Bisschop van Gent te doen vervolgen.

In de jaerboeken der H. Kerk zou men lang moeten zoeken om een proces te vinden gelyk aen dit van Mauritius. Hier ontmoet men noch de minste schuld, noch den minsten schyn van schuld. Alles is allervreemdst. De beschuldigingen zyn byna ongelooflyk.

Het is de heer Goubau die eerst een klagtschrift by den Staetsraad indiende. De raedsheeren, hier aen gevolg gevende, daegden Mauritius om voor hen te ver-

schynen op 28 November, ten einde te antwoorden op vele betigtingen, waervan zy hem een afschrift zonden; zy lieten nogtans den Kerkvoogd vry van schriftelyk de betigtingen te wederleggen voor gezegden 28 November. In het begin meinde de Bisschop noch te verschynen noch de minste reden te schryven: nogtans, van gevoelen veranderd, maekte hy eene klare en edele antwoord en zond die niet eenen zyner dienstboden, op 27 November.

De beredeneerde antwoord van Mauritius deed geenen indruk noch op den koning noch op deszelfs hoogbestier. Welhaest moest de zaak nog verergeren. De koning meer en meer verbitterd, en nu van zyne tribunalen verzekerd, gaf last op 13 Maert 1817, om het begonnen proces te vervoorderen, en den betigten, of, gelyk zy alsdan spraken, den *oproerigen Bisschop* in echtenis te zetten. Getrouwe vrienden verwittigden Mauritius en raedden hem aen op het spoedigste in zyne veiligheid te voorzien. Hy ontving deze tyding op het kasteel van den verdienstelyken baron Le Candele van Ghyzeghem, alwaer hy zyne krachten

een weinig herstelde. Zyne eerste beweging was op zyne kniën te vallen , om den Heer te bedanken over zyne genade door welke hy het geluk bekwam van nog eens te mogen drinken uit den bitteren kelk des Zaligmakers. Voor al eer hy zyne rustplaats verliet, schreef hy eigenhandig eene verklaring van zyne gevoelens, en daer hy, door eene diepe ootmoedigheid zyne krankheid kende en vreesde dat de overgroote smerten, indien hy in de gevangenis wierd opgesloten, hem misschien iets zouden doen teekenen, verklaarde hy, van dezen oogenblik af, te willen wederroepen al het gene zou mogen strydig zyn met de beslissingen die hy gezamenlyk met de andere bisschoppen had gegeven.

Hy kwam dan naer Gent en hoorde het gevoelen zyner raedsheeren. Vermits de vervolging tegen hem persoonlyk was ingerigt en dat er geschreven staet : *Indien men u vervolgt in eene stad, vlugt naer eene andere*, besloot hy dien raed van Christus te volgen en naer het voorbeeld van den H. Athanasius, België te verlaten. Hy begaf zich naer Frankryk. Zoo haest hy de

brug van Wervick , laetste pael der Nederlanden, was overgetrokken, wendde hy zich nog eens naer dit geliefd bisdom, in welk hy ten allen tyde en van alle slach van menschen de grootste blyken van genegenheid, van eerbied en van kinderlyke liefde had ontvangen. Hy schreef ter plaetse eenen teerhertigen Vaerwel, dien hy nogtans niet deed afkondigen, om aen den raed zyner vrienden te voldoen. Hy vergenoegde zich met eenen korten brief, waerin hy de geestelykheid en alle geloovigen smeekte den Heer wel te dienen, hunne pligten nauwkeurig te kwyten en namelyk die van getrouwe onderdanen van den koning. Hy bad hen allen den Heer ten besten te spreken, op dat hy zou nut trekken uit de kruissen die hem drukten. Ziet hier dezen brief.

*Aen de geestelykheid en aen de geloovigen
van myn Bisdom van Gent.*

« Beminde medewerkers en geestelykheid
» van het bisdom van Gent, ik heb u, se-
» dert myne verheffing tot den bisschoppe-
» lyken stoel, al de betuigenis van achting,
» van toegenegenheid en van verkleefdheid

» gegeven, welke gy te regt verdient, en die
 » myn hert altyd voor u gevoelt. Gy hebt my
 » dezelfde verzekering derzelfde gevoelens
 » gegeven ; zy hebben myne bedrukte ziel
 » vertroost, zy dienen om myn leven te on-
 » dersteunen, dat door zoo vele smerten is af-
 » gemat geworden. De bitterste is geweest
 » van my te moeten afscheiden van de gees-
 » telykheid en van de geloovigen van een
 » bisdom dat zoo christelyk is en zoo bemind
 » wordt van zynen eersten herder. Gedurende
 » myne afwezigheid, welke, zoo ik hoop, van
 » geen en langen duer zal wezen, *deze hoop be-*
 » *rust in mynen boezem : nooit zal ik my, zoo*
 » *lang ik leef, van deze hoop laten berooven,*
 » gedurende myne afwezigheid, vraeg ik u
 » niets, dan dat gy den Heer dient, gelyk gy
 » het tot hiertoe aenhoudend gedaen hebt, en
 » dat gy met denzelfden verlichten iever en
 » met dezelfde wysheid al uwe pligten ver-
 » vult van priesters, van levieten, en van ge-
 » trouwe onderdanen van den Vorst. Myne
 » vurige en gedurige wenschen zyn voor het
 » geestelyk en tydelyk geluk van al myne
 » schapen. Ik beveel in úwe gebeden myne
 » zoo zwakke gezondheid, op dat God dezelve

» herstelle, indien zy nuttig is aen zyne Kerk,
» en vooral myne ziel, op dat ik voordeel
» moge trekken uit de kruissen welke hy
» my oplegt. »

Ontvangt mynen zegen, welken ik u met
aendoening geve. 1 April 1817.

PRINS MAURITIUS DE BROGLIE,
Bisschop van Gent.

Nu in veiligheid zynde, vernam de
bedroefde kerkvoogd dat hy niet te vroeg-
tydig den belgischen bodem verlaten had.
Inderdaed, de regterlyke magt was op
26 Maert in zyne woonst gedrongen, om
het brusselsch besluit uit te voeren.

Hy had reeds besloten zich naer Roomen
te begeven, om er van alles verslag te doen
aen den Heiligen Vader, en, indien het
hem toegelaten wierd, zynen herderlyken
staf af te leggen in de handen van den Paus,
van wien hy den zelven ontvangen had. Het
schynt dat de ligchamelyke krachten hem
voor deze reis ontbroken hebben. Daerom
schreef hy aen Zyne Heiligheid : hy leide
uyt al de redenen die er bestonden om zyn
bisdom af te staen, en, als ootmoedige en

toegenegen zoon van den Algemeenen Vader, voegde hy er by, welke redenen hem schenen dit te moeten beletten, de beslissing overlatende aan de wysheid van den stadhouder van Christus. Hy verwachtte met een gerust hert de antwoord van Roomen.

XXV. HOOFDSTUK.

Brief der Eerw. heeren Dekens aen Z. H. — En aen den Bisschop. — Antwoord van Mauritius.

Ondertusschen hadden de Eerw. heeren Dekens van het Bisdom de verscheide tydingen wegens hunnen Bisschop vernomen : zy be-
raemden aenstonds middels om eenen zoo
dierbaren herder te bewaren. Zy wisten
dat het Gouvernement te Roomen veelerlei
beschuldigingen had ingediend, dat het
heviglyk werkte om den kloekmoedigen
Bisschop te bekladden en te doen afdanken;
van eenen anderen kant wisten zy dat Mau-
ritius veel leed en genegen was om zynen
last af te leggen, ten einde in stille een-
zaamheid te gaen leven.

Zy schreven dan aen den Paus en smeek-
ten hem toch hun Mauritius niet te ontne-
men ; hun brief luydt aldus :

Allerheiligste Vader !

« De Dekens der christenheid van het

» bisdom van Gent, aen uwe Heiligheid,
 » dat is aen den stoel van Petrus, door ge-
 » meenschap verbonden, werpen zich met
 » allen eerbied voor de voeten van den Op-
 » perherder na Christus, om hunne kinder-
 » lyke droefheid kenbaer te maken. Zie,
 » Allerheiligste Vader, uw hoogweerde
 » broeder, onze Bisschop Mauritius-Joan-
 » nes-Magdalena de Broglie, is van hier ver-
 » trokken tot ons allergrootste spyt. Hy is
 » afwezig, maer wy beschouwen hem nog
 » en wy beweenen dezen zorgvuldigen
 » Herder.

» Dit pynelyk vertrekken wordt nog des
 » te pynelyker daer wy vreezen voor altyd
 » verloren te hebben eenen Bisschop die van
 » den beginne af de Oppermagt niet heeft
 » gevreesd, maer voor het bewaren der ca-
 » tholyke eenheid onder ons, alles heeft uit-
 » gestaen, de gevangenis, de boeijen, de
 » banning, de gevaren zyns levens.

» Daeruit is gevolgd, Allerheiligste
 » Vader, dat zyne dry-jarige gevangenis het
 » vertrouwen en de liefde tot zoo grooten
 » deugderyken man geenszins heeft ver-
 » minderd, ja zelfs vermeerderd in de her-

» ten aller catholyken. Wy mogen het
 » immers zeggen met betrouwen, Allerhei-
 » ligste Vader, op 1100 priesters die men
 » in het Bisdom telt, zult gy er nauwelyks
 » 30 vinden, die Mauritius niet in alle
 » liefde zyn vastgekleefd als aen hunnen
 » vader en vriend, als aen den steunstok
 » der catholyke Religie in dit land, die niet
 » gereed zyn hun leven en gansch hun be-
 » staen voor hem ten beste te geven. Voor-
 » waer, hadde Uwe Heiligheid, met ons,
 » kunnen zien de byeenkomsten van den
 » Bisschop met de geestelykheid (1), zy zou
 » bewonderd hebben het afbeeksel der
 » eerste Kerk, een hert en eene ziel.

» Indien wy van de inwooners der andere
 » bisdommen spreken, er is maer eene stem
 » onder alle deugdzame en catholyke Belgen :
 » allen roepen uit dat de Bisschop van
 » Gent zyne eeuw te boven gaet.....

» Behoud ons dan, Allerheiligste Vader,
 » onzen Bisschop Mauritius...; voorwaer,
 » onze Bisschop, dien wy van den beginne

(1) De heeren Dekens spreken hier van de geeste-
 lyke *retraiten* der pastors, welke de kerkvoogd ook
 bywoonde.

» af kennen , was altyd heilig van leven ,
 » onbevlekt en het voorbeeld zyner kudde ,
 » en indien zyn krank ligchaem een gedurig
 » beletsel was voor zynen kloeken geest ,
 » zoo heeft hy enkelyk achtergelaten het
 » geen hy geenszins doen konde. Geef dan ,
 » geef Mauritius weder aen het bisdom van
 » Gent , waer hy door allen vuriglyk ver-
 » wacht wordt; aen dit bisdom dat misschien
 » het schoonste deel is van gansch uwe
 » kudde , alwaer allen uwe Heiligheid
 » eeren en volgen als hunnen Oppersten
 » Herder na Jesus Christus. Wy ondertus-
 » schen smeecken U uit ganscher herten
 » den apostolyken zegen aen ons en aen
 » onze kudden te willen verleenen. »

Allerheiligste Vader ,

*Uwe zeer gehoorzame dienaren
 en kinderen.*

Deze zoo schoone brief was geteekend
 door al de Dekens van het bisdom , als
 plaetsvervangers van gansch de geestelyk-
 heid. Wy zullen hunne namen tot gedag-
 tenis van het nageslacht achter dit leven
 plaetsen.

De eerbiedweerde Dekens schreven ook

aen den Bisschop, om hem te troosten en hem allen onderstand aen te bieden. Zy smeekten hem zoo haest mogelyk terug te keeren, waeruit men besluiten kan dat zy dan nog al de ergheyd van het hollandsch gouvernement, al de verbittering van koning Willem niet konden gelooven. Zy meenden niet dat de prelact iets voor zyne veiligheid te vreezen had in Vlaenderen.

Mauritius was zeer gevoelig aen de liefdebetuigingen zyner geestelykheid. Hy antwoordde uit Beaune den 2 Mei, op den Brief van de eerw. heeren Dekens; hy zeide :

Allerliefste medewerkers!

« Uw brief heeft my, in 't midden myner rampen en droefheden, op eene onbegrypelyke wyze verkwikt. Alhoewel ik veel kwellingen heb uitgestaen en geenszins vreemd ben aen den weedom, nogtans wist ik niet hoe zeer het hert door smerten kan doorscheurd worden, vorealer ik zoo dringend ben gepraemd geworden myne allerdierbaerste kudde te verlaten. Wanneer ik myn geliefd Vader-

» land twaelf jaren lang moest derven,
» wanneer ik in kerkers en ballingschap
» gekwollen wierd, heb ik toch zulke
» droefheid niet gesmaekt. Dezen laetsten
» keer ben ik door een nieuw en onbeschry-
» velyk hertzeer aengedaen , om dat de va-
» derlyke liefde, die sterk is gelyk de dood,
» ja sterker dan deze , my door zoo zachte
» en kloeke banden aen myne schapen ver-
» eenigt. Geleider van zoo christelyke kudde,
» had ik myne bloedverwanten , myne
» vrienden , myn oud vaderland vergeten.

» Ja , het vriendschapsverbond tusschen
» Jonathas en David was niet nauwer, dan
» het verbond dat my aen myne diocesanen
» vervoecht. Ik heb ze myns ondanks , uit
» noodzakelykheid, verlaten. Zoo deed eer-
» tyds , en tot vyf mael toe , die wonder-
» bare Athanasius, wiens feestdag wy heden
» vieren ; en vernomen hebbende dat zynen
» handel afgekeurd wierd , gaf hy in 't licht
» dit uitmuntende verdedigingsschrift , in
» welk hy door de voorbeelden van Christus
» en van de Heilige Vaders bewyst dat hy
» mogt en moest vlugten.

» Hadde ik de menschelyke voorzigtig-

» heid gevolgd , ik zou reeds van over een
 » jaer myn bisdom verlaten hebben , ik zag
 » klaer dat het gouvernement welhaest van
 » de overdrevene woorden tot het geweld
 » zou overgaen. Ik heb om zoo te zeggen
 » aen vier aenvallen wederstaen , en heb u
 » maer in de dringende noodzakelykheid ,
 » myns ondanks , verlaten : wat goed im-
 » mers kon myn langer verblyf te wege
 » brengen? Integendeel, wat onheilen moes-
 » ten niet voortspruiten uit myne gevang-
 » neming door krygslieden en myne *depor-*
 » *tatie*? Ik ben met ligchaem afwezig, maer
 » tegenwoordig by u met mynen geest.
 » Myne statuten en beslissingen blyven
 » hunne kracht behouden, en voor nu en
 » voor het toekomende. » (1)

In het overig van den brief bedankt Mau-
 ritius zyne Dekens over de hulp en den on-
 derstand die zy hem aanboden, en hy ver-
 zekert hen van zyne vaderlyke genegenheid.

(1) Dit stuk en het voorgaende waren tot heden
 nooit gedrukt geweest. Wy hebben het geluk gehad
 een authentiek afschrift te bekomen, om het te plaet-
 sen in de *verzameling der Bevelbrieven*, enz. van
 Mgr de Broglie , welke dezer dagen uit de drukpers
 van Joffr. de W^e. Poelman is gekomen.

XXVI. HOOFDSTUK.

Brief van Z. H. aen Mauritius. — Akt van beschuldiging. — Protestatie van den Bisschop.

Het verslag van Mauritius over den staet van zyn bisdom na dat hy het zelve verlaten had, was den Paus behandigd geworden. Volgens het oud gebruik, onderzocht Zyne Heiligheid alles op het nauwkeurigste, bad den Heer om verlichting, en gaf zyne beslissing op 14 Mei. Wy laten dit stuk hier volgen.

PIUS VII, PAUS. — *Hoogweerde Broeder,
U zy zaligheid en apostolyken zegen!*

« Deze onze antwoord wordt u zoo spoedig niet toegebracht als gy het vraegde,
» om dat wy gemeend hebben in zoo zware
» zaak niets onbedachtelyk te mogen schryven. Nu, dat wy al de beweegreden, door
» u aengehaeld voor en tegen het afstaen of
» behouden van de Kerk van Gent, ernstig-

» lyk en nauwkeurig hebben overwogen,
 » en het goddelyk licht, gelyk het be-
 » taemde, hebben afgesmeekt, leggen wy
 » u, volgens uwen wensch, ons oordeel
 » voor oogen.

» Wy hebben grootelyks goedgekeurd
 » uwe bereidwilligheid tot het afstaen van
 » uw bisdom, indien het goed der Kerk dit
 » van u vereischte; inderdaed wy mogen
 » een verlies, dat strekt tot het voordeel der
 » Kerk, aen welker dienst wy ons geheel
 » en gansch hebben toegewyd, niet groot
 » achten. Wy zouden wel begeeren uwe
 » droefheden te verzachten met u oorlof te
 » verleenen tot het verlaten van uwe be-
 » diening, om zoo uwe rust en gezondheid
 » te bezorgen; maer, aengezien wy vooral
 » de belangen der H. Kerk moeten betrach-
 » ten, en dat deze, alles wel overwogen,
 » het tegenstrydig schynen te eischen, zoo
 » kunnen wy, ten minsten voor den oogen-
 » blik, het ontslag van uwen Stoel niet
 » aenveerden. Wy wakkeren u dan aen,
 » om, ten besten mogelyk, in het bestier
 » van uw bisdom te voorzien door de Vica-
 » rissen door u aengesteld. Steun op de

» getuigenis van een goed geweten , en stel
» al uwe hoop op God *die met de bekorning*
» *eene goede uitkomst zal geven* , en in wiens
» hand de herten der koningen zyn. Wy
» hopen immers dat de barmhertige God ,
» bewogen door onze aenhoudende gebeden
» en verzuchtingen , ons eindelyk met de
» vruchten zyner goedheid en barmhertig-
» heid zal troosten.

» Ondertusschen wenschen wy dat God
» u verleene zyne hemelsche hulp , de ver-
» duldigheid en eene kloeke gezondheid :
» wy geven u , en gansch uwe kudde , met
» eene bijzondere liefde , den apostolyken
» zegen. »

Gegeven in 't kasteel Gandolphi , den
24 Mei 1817 , het XVIII jaer van ons Paus-
dom.

Pius PP. VII. (1).

Men hoopte eenigen tyd dat het vrywillig
ballingschap van den prelaet het proces zou
doen ophouden , maer deze hoop was nog
eens ongegrond. Voorwaer het zal aen de

(1) Deze pauzelyke brief is ook volgens eene
authentieke copy overgenomen in de *Versameling*.
Tot heden was dit stuk niet gedrukt geweest.

toekomende geslachten byna ongelooflyk schynen , dat een protestansch gouvernement, in 1817, toen alles in den diepsten vrede was, eenen catholyken Bisschop, eenen doorluchtigen Prins, eenen geloofsbelyder die reeds dry jaren lang onder Napoleon zyne bisschoppelyke vrymoedigheid met kerkers en ballingschap had geboet, dat, zeg ik, het hollandsch bestier den hoogweerden kerkvoogd de Broglie in België deed vervolgen. En welke vervolgingen en voor welke betichtingen!

Deze betichtingen vindt men in den akt van beschuldiging opgemaekt door den procureur-generael Van der Fossen en geteekend den 25 September, de zaak immers van Mauritius was reeds van den 10 Juny voor de assisen van Zuyd-Brabant verzonden. De betichtingen die in het begin tot zes beliepen zyn daer tot twee gebragt, te weten:

« 1° Van in Augusti 1815, by middel van een schrift herderlyke onderwyzingen bevattende, en tot titel dragende *Onderwyzende Uitspraak*, gedrukt en uytgegeven omtrent het einde der zelfde maend, eenen akt der openbare magt beknibbeld en afge-

keurd te hebben, en van, door dit schrift, regstreeks tot de ongehoorzaemheid jegens gezeiden openbaren akt opgewekt te hebben.

» 2° Van sedert 1815, en namelyk in 1816, en zelfs later, *over godsdienstige kwestien of stoffen*, correspondentien onderhouden te hebben met *een vreemd hof*, zonder den directeur-generael van den eere-dienst daer van verwittigd en hiertoe deszelfs *autorisatie* bekomen te hebben; welke correspondentie is gevolgd geweest van daden die met uitdrukkelyke schikkingen eener wet stryden, en bezonderlyk van de publicatie van twee *bullen* en van eenen brief van den Paus, die noch geplaceteerd, noch gevisceerd waren. »

Wy hebben reeds getoond hoe dwaes deze beschuldiging is. Ook wierd zy als een meesterstuk van ongerymdheid aenzien door alle Belgen die aen den haetdragenden koning niet verkocht waren. De *Observateur belge*, die zekerlyk de catholyken niet verdedigde noch hunne belangen behertigde, maer die ten dien tyde het eenigste onafhangelijk blad was dat nog bestond, toonde met rondborstigheid de nietigheid der be-

schuldigen. Wat schuld kan er gevonden worden in eenen Bisschop die enkelyk verklaert of eenen eed goed is of ongeoorloofd! die aen den Paus vraegt of hy mag gebeden voorschryven, en die, na de antwoord Zyner Heiligheid bekomen te hebben, dezelve terstond kenbaer maekt en diensvolgens, volgens 's konings wensch, openbare gebeden gebiedt! Wat schuld eindelyk in eenen Bisschop die twee aflaten, die den procureur-generael zoo behendig *Bullen* noemt, laet afkondigen! Indien dit niet geoorloofd is, waer is dan de kerkelyke vryheid die de Mogendheden aen België hadden gegeven, en die Willem zoo dikwyls met *zyne woorden* had bekrachtigd!

Niettegenstaende de nietigheid der beschuldiging wierd de hoogweerde Kerkvoogd op nieuw gedaegd om voor de assisen te verschynen binnen de acht dagen.

De Bisschop meende eerst geen een woord hier over te schryven en den goddelijken Meester, die in 't midden der valsche betichtingen zweeg, te mogen navolgen. Nogtans oordeelde hy welhaest dat hy moest protesteren tegen al hetgeen, dat tot dien

oogenblik toe tegen hem en de kerkelyke
vryheid geschied was, en nog zou kunnen
geschieden. Hy schreef zyne protestatie te
Amiens, in Frankryk, den 9 October 1817;
en deed ze den voorzitter der assisen ter
hand stellen. Ziet hier een uittreksel uit
dit stuk :

..... Het heeft my noodzakelyk ge-
schenen van te verstooten, zoo veel het
in de tegenwoordige omstandigheden in
myne magt was, eene beschuldiging die
klaerblykelyk niet strekt dan om meer en
meer in België de uitoefening van den ca-
tholyken, apostolyken en roomschen gods-
dienst te verhinderen. En zonder uwe in-
zigten hier te doorgronden, myne heeren,
welke inzichten ik niet als ongunstig mag
beschouwen, moet ik my om de volgende
beweegreden verzetten tegen de beschuldi-
ging die my opgeleid wordt en tegen de
aentygingen welke tot hiertoe tegen my
gedaen zyn en in het vervolg nog zullen
kunnen gedaen worden :

« 1° Om dat ik, de *Onderwyzende Uit-
spraak* onderteekenende, en in briefwisseling
zynde met het Hoofd der H. Kerk, enkelyk

eene der geheiligste pligten van het bisschoppelyk ambt volbragt heb , en dat by gevolg de voornoemde beschuldiging onregtveerdig is, ontbloot van allen grond, en tegen de goddelyke regten der bisschoppen.

» 2° Om dat de artikels 204 , 205 , 207 , 208 enz., van den strafwetboek , uit haet van onzen heyligen godsdienst door eenen zyner grootste vyanden opgesteld , niet kunnen samenstaen met de vrye uitoefening van den catholyken godsdienst om de reden hier boven aengehaeld.

» 3° Om dat, zoo genomen dat men regt had myn gedrag volgens deze artikels te beoordeelen, het klaerblykelyk is dat ik tot de ongehoorzaemheid aen eenige wet niet heb opgewekt, vermits er geene in het Ryk bestaet die eenen persoon verpligte den eed te doen, welken door de *Onderwyzende Uitspraek* wordt afgekeurd , ten zy dezen persoon zich vrywilliglyk in het geval stelle van dezen eed te doen.

» 4° Om dat deze artikels van den strafwetboek en al wat de uitoefening van den catholyken godsdienst in deze provincien belemmerde sedert den inval der legers van

de fransche republiek , op de plegtigste wyze zyn afgeschaft 1° door de Verklaring der Hooge Mogendheden van 7 Maert 1814, gedrukt in het officieëel dagblad: tom. 1, n° 45, onderhouden als wet van den Staet tot het tydstop der afkondiging van de Grondwet, die deze verklaring behouden heeft in den bygevoegden artikel 2. Zy be-
 helst inderdaed dat « *schitterende zegepra-
 len , welke de legers der Hooge Mogendheden
 behaeld hebben , de geestelykheid van België
 vry gemaekt hebbende van al de hindernissen
 in het uitoefenen van den catholyken, aposto-
 lyken en roomschen godsdienst , het gouverne-
 ment, overeenkomstiglyk met de inzigten der
 Hooge Vereenigde Mogendheden , de geestelyke
 en burgerlyke magten ongeschonden in hare
 wederzydsche palen zal handhaven , gelyk zy
 vastgesteld zyn door de kanonieke wetten en
 oud Grondwetten van het land.* » 2° Door de
 niet minder plegtige verklaring van Z.M. den
 koning der Nederlanden , die , in zyne pro-
 clamatie van 18 July 1815, *aen de Catholyke
 Kerk haren staet en vryheden verzekert.*
 3° Door den artikel 194 der Grondwet, die
 aen de catholyke geestelykheid al de voor-

deelen waerborgt, van wat aerd zy ook zouden mogen wezen, welke zy voortyds genoot.

» 5° Indien ik pligtig was aen eenige misdaed, dit zou enkelyk kunnen zyn om eene leering voorgehouden te hebben die valsch is of verderfelyk voor den Staet. In beide gevallen kunnen geene wereldlyke persoonen als regters optreden om over de leering van eenen bisschop te oordeelen. In de *Onderwyzende Uitspraak* wordt geen gewag gemaekt dan van eenen eed welken ongeoorloofd verklaerd wordt door de bisschoppen, aen wie het toekomt te oordeelen over Geloof en Zeden. In myne briefwisseling met den H. Stoel wordt maer gehandeld van een punt hetwelk gelykelyk betrek heeft op het geloof en de wezentlyke regeltucht der Kerk. Hoe kunnen enkel wereldlyke persoonen als regters in deze zaek optreden, en bevestigen dat deze leeringen valsch of verderfelyk zyn voor den Staet? Indien dezelve waerachtig zyn, gelyk de geheele H. Kerk gelooft, hoe kunnen zy dan verderfelyk wezen vooreenigguvernement?

» 6° Eindelyk om dat, hadde ik eenig on-

gelyk, ik niet kon gedagvaard noch geoordeeld worden dan door het Opperhoofd der Kerk, overeenkomstiglyk de besluiten van het heilig Concilie van Trente, die in deze provintien kracht van wet hebben (1). Dit zelfde Concilie vernieuwt (2) al de straffen door de generale Concilien en door de wetten der heylige Pauzen daergesteld tegen allen die de kerkelyke voorregten durven schenden. De groote *excommunicatie*, welke *ipso facto* ingeloopt wordt door de wereldlyken die niet vreezen de bedienaers van den autaar voor hunne regtbanken te oordeelen, is behouden aen den H. Stoel, volgens de wet van Paus Gregorius XIV (3), bevestigd door een groot getal Pauzen, en onder anderen door den geleerden Benedictus XIV (4) die zelfs aen de heilige *penitencerie* de magt niet laet van hen te ontslaen. Is het niet klaerblykelyk, myne heeren, dat, indien het in de magt der Vorsten was van de bisschoppen voor hunne

(1) Sess. 13. c. 8. en sess. 24. c. 3. de reform.

(2) Sess. 25. c. 20.

(3) *Cum alias nonnulli* anno 1591.

(4) Constit. 95 *Pastor Bonus* anno 1744.

regterstoelen te dagen en te veroordeelen onder verschillende voorwendselen, de catholyke Kerk noodzakelyk van hen zoude afhangen?

» Om al deze beweegreden, verzet ik my, gelyk zulks myne plicht is, in naem van dien heiligen godsdienst die gedurende zoo veel eeuwen den voorspoed en den roem der belgiesche natie is geweest, in naem der catholyke Kerk, en in het byzonder der geestelykheid en geloovigen van myn Bisdom, tegen de beschuldiging welke my opgeleid is door het hooge Hof van Brussel, tegen al de gedingen die er uit voortgesproten zyn, en eindelyk tegen alle vonnis dat er op zou kunnen volgen. »

Amiens den 9 October 1817.

De Prins MAURITIUS DE BROGLIE,
Bischof van Gent.

XXVII. HOOFDSTUK.

Vonnis van Mauritius — Uitvoering van het zelve.
— Hoogachting voor den balling. — Het kapittel
weigert het bestier des Bisdoms.

Dit stuk wierd met al de verzochte plegtigheden, door middel van eenen deurwaerder, by het regtshof ingediend.

De procureur-generael rukte hetzelfde uit de handen van den regtsbedienden, uitroepende dat het een oproerig schrift was. En, het geen onbegrypelyk is, in het proces, wierd er zelfs goen gewag van gemaakt. De zaak wierd opgeroepen den 8 November, en den zelfden dag gewezen. Het Hof, de conclusien van den procureur Van der Fossen aennemende, veroordeelde den Bisschop by *contumacie* tot de straf der verbanning en tot de onkosten van het proces, en deed het vonnis door den procureur-generael uitvoeren. Dit verbazende vonnis was geteekend door *Nicolas Wyns*, voorzitter; *De Lannoy*, *J. de Spoelbergh*; *Bemelmans* en *Delecourt*.

Maer het was niet genoeg voor de vyan-
den der H. Kerk eenen zoo verdienstelyken
Bisschop, den roem der catholyken en den
steunstok der Religie in België, gelasterd,
gehoond en veroordeeld te hebben. Zy zoch-
ten eenen nieuwen middel tot slot van dit
droevig tooneel. Wy laten dit verhalen door
den heer De Gerlache. Deze geleerden
schryver, nu eerste voorzitter van het Hof
van Cassatie, spreekt aldus in zyne *Geschie-*
denis.

« In de gevanghuizen van Gent waren
er twee pligtigen, veroordeeld tot *eeuwigen*
dwangarbeid, *het brandmerk en de tentoon-*
stelling, als overtuigd van *diefte met braek*.
Die mannen wierden genoemd, de eene
Joseph Vervaert en de andere Joseph
Schietecat, en beiden waren reeds te voren
tot dwangarbeid verwezen geweest. Een
der dieven was veroordeeld geworden den
11 November, en de andere den 18. Nu,
krachtens art. 373 van het wetboek voor
criminele instructie, moest de eerste ten-
toongesteld en gebrandmerkt worden op
het schavot dry dagen na zyn vonnis, dat
is den 15 November, en de tweede,

krachtens den zelfden artikel, mogt het niet zyn voor den 22. Luidens den art. 470 van het zelfde wetboek, moest een uittreksel van het vonnis tegen Mgr de Broglie uitgesproken, als *contumace*, *gehecht worden aen eene pael*, op de publieke plaets, binnen de dry dagen, 't is te zeggen van den 9 tot den 11. En verders wat gemeens kan er zyn tusschen het enkel aenplakken aen een pael, en de openbare tentoonstelling op een schavot van twee booswichten, van twee uitstekende dieven, die er *in persoon* moesten verschynen? Maer men wilde volstrekt den Bisschop met de kwaeddoeners gelyk stellen, en, vermits men het ongenoegzaam oordeelde dezen neffens eenen dief alleen te doen verschynen, vertraegde men de pronking des eersten van vier dagen, en men voorkwam van dry dagen de expositie van den tweeden: men verkoos den 19 November, om dat er op dien dag merkt en groote toeloop te Gent was; en allen die daer waren, zagen met eene onbevatbare verwondering den naem van eenen prelaet, door allen geeërbiedigd om zyne verhevene deugden, zynen apostolyken moed en de onregt-

veerdige vervolgingen die hy reeds had uitgestaan , den naem van den Prins de Broglie, Bisschop van Gent, in groote letters geschreven en gehecht op eene ongemeine pael , die op het schavot , tusschen twee eerlooze booswichten , was opgeregt !

» Men had waerschynelyk gepeisd , zegt verders den heer De Gerlache, dat een vertoog van dezen aerd op de Vlamingen den indruk zou maken, welk op het Hollandsch grauwt te wege brengt de beschimping der catholyke priesters en ceremonien , in Holland *papiestsche superstition* genoemd : maer men bedroog zich. Het uitwerksel van dit volksvertoog was niet gelyk men het verwachtte. Die openbare hoon van den catholyken Godsdienst, deze schending van een eerbiedwaardig en geheiligd karakter bragt niet anders voort dan een algemeen gevoelen van verontweerdiging en walgt voor deszelfs daders. Wat den Bisschop van Gent aengaet , hy moest zich tot groote eer rekenen eene schandvlek te ontvangen , die noodzakelyk een ieder de dood van zynen goddelyken Meester te binnen bragt, Het is niet noodig dat wy zeggen aen wie men zyne vervolgers vergeleek. »

Mgr. de Broglie, verre van door die vreedde vervolgingen iets te verliezen van de liefde en tedere genegenheid die hy in alle herten bekomen had, wondaerby nog meer en meer de hoogachting der Belgen en wierd als vromen belyder des geloofs aanzien. Hy ontving ook uyt de andere bisdommen van België, uit de fransche provincien en verdere landen, brieven van gelukwensching over het geen hy had mogen uitstaen. Den kardinael Fontana schreef hem in 1818: « Ik ken niemand te Roomen, » (en nogtans heb ik aen velen van u gesproken), die u niet love en grootelyks bewondere, en met reden; inderdaed, » niemand kan weinig achten, veel min » afkeuren, al het geen gy tot heden heiliglyk hebt uitgewerkt, al het geen gy » zoo kloekmoediglyk hebt verdragen, ten » ware hy misschien geene liefde droeg tot » de H. Kerk of de minste kennis niet had » van de bisschoppelyke pligten..... »

Het gouvernement en koning Willem hadden, onder al de kerkvoogden van België, die, volgens de hollandsche grondstelsels, allen *even pligtig* waren, den Bisschop

van Gent gekozen, om in hem een voorbeeld te stellen, op dat de geestelykheid en de geloovigen, door vrees wederhouden, nooit meer de booze inzigten der bestierders zouden durven tegenspreken. Om dit werk te voltrekken, nam het gouvernement zynen toevlugt tot den zoo genoemden directeur-generael van den eere-dienst, den vermaerden vryheer Goubau. Deze man wierd gelast het kapittel van Gent te dwingen het bestier van het bisdom in handen te nemen, vermits, volgens het hollandsch bestier, de Bisschop civielyk dood zynde, alle geestelyke magt tot het kapittel vervallen was.

Men moest weinig kennis hebben van de heeren Kanoniken van Sint Baefs om hun zulkdanigen voorstel te komen doen. Een kapittel, in welk de heeren Le Surre, Goethals, Martens, Ryckewaert, de gebroeders de Volder hunnen zetel hadden, kende te wel de kerkelyke wetten, en het was te zeer aengekleefd aan de zelve, om ooit de hand te slaen aan het bestier van een bisdom welks opperhoofd nog in 't leven was en al zyne magt behield.

De heer Goubau begon dan met het kapittel te verzoeken van twee leden naer Brussel af te veerdigen , om met hem te gaen handelen over de gevolgen der veroordeeling van den Bisschop. De kanoniken verstonden gemakkelyk wat men van hen wilde bekomen, nogtans om aen geene de minste pligt te ontbreken zonden zy twee hunner ambtgenooten en gaven hun eenen brief, by welken zy aen den heer Goubau zeiden : *het kan zekerlyk het inzicht van Zyne Excellentie niet zyn te willen spreken over het geestelyk bestier des bisdoms, vermits het onmogelyk is dat het vonnis van het Hof van assisen, welk ons allen diep heeft bedroefd en verslagen, eenige gevolgen doe ontstaen betrekkelyk de minste verandering in de gezeide geestelyke administratie, Mgr de Broglie altyd, gelyk te voren, bisschop blyvende van deze diocese.*

Volgens overoud gebruik, worden de brieven van het kapittel door den secretaris alleen geteekend, op bevel van de zeer weerde heeren, maer voor dezen brief, gedagteekend van den 2 December 1817, wierd vooreens het gebruik veranderd, en al de leden

van het kapittel teekenden, op dat het gouvernement ten vollen zou overtuigd worden van hunne gevoelens in dit punt, en zou nalaten verdere poogingen aen te wenden.

Dit nogtans mislukte. De vryheer Goubau hield vast aen zyn opgenomen ontwerp, en sprak byna van niets anders aen de afgeveerdigden : hy leide hun op zyne wyze het kanoniek regt uit, en trachtte, door aenhalingen van zekere schryvers, te bewyzen, dat alle geestelyk magt nu het kapittel toekwam. Hy gaf hun eenen tweeden brief en eene nota voor het kapittel. In deze stukken herhaelde hy al zyne drogreden en wakkerde de kanoniken op, om toch op de eene of de andere wyze in het bestier des bisdoms te voorzien. Hy zeyde hun dat hy bereid was allen *billyken* voorstel, indien zy er eenen aen den Paus wilden doen, naer Roomen te zenden en te bekrachtigen.

Het kapittel moest dan nog eens aen dezen vreemden kanonist antwoorden. Dit was niet moeiljelyk, vermits de bewyzen in klare pauzelyke beslissingen te vinden waren, namelyk in menigvuldige brieven van

Clemens XI en van Pius VI, die beiden deze waarheid hadden vastgesteld « dat een bisdom niet openvalt door de *civiele dood* van eenen bisschop. »

De antwoord, op 8 December geteekend, was zeer beredeneerd en eindigde met deze woorden : « Uwe Excellentie zal uit dit » kort verslag oordeelen dat wy niet zonder » goede reden volkomenlyk gerust zyn » nopens het behouden en uitwerking der » bisschoppelyke jurisdictie in dit bisdom , » en dat het, om de zelfde reden , volstrekt » onnuttig zyn zou nopens dit voorwerp tot » den H. Stoel onzen toevlugt te nemen. »

XXVIII. HOOFDSTUK.

Het bestier van het bisdom wordt belet. — Eenige Seminaristen gedwongen in den krygsdienst te gaen. — Banning van M. Le Surre. — Jaergelden geweigerd aen vele geestelyken, en pastors uit hunne kerk verdreven. — Het klein Seminarie van Sinte Barbara gesloten: dit van St. Nicolaes belemmerd. — *Reclamatie* van 4 October 1818.

Deze redenen deden weinig indruk op den heer Goubau en op den koning: en het geen zy niet konden bekomen met dwaelredenen, wilden zy eventwel door list en geweld doen gelukken. Hierom beletteden zy de geestelyke administratie zoo veel mogelijk. Al de stukken, die volgens het gebruik en de wetten aen het advies of de goedkeuring van den Bisschop moesten onderworpen worden, zonden zy aen *de kanoniken en kapittel van Gent* en eischten dat deze heeren zouden verrigten hetgeen aen den Bisschop of zyne vicarissen toekwam. Maer het kapittel bleef standvastig: het weigerde

alle dagen het bestier des bisdoms of der bisschoppelyke zaken in handen te nemen. Het behandigde aen de vicarissen van den bisschop al het geen toekwam.

Tot dezen oogenblik toe was de gram-schap van het hoogbestier bepaeld op den persoon van den Prins de Broglie, maer nu gaet zy treffen al wat den kloekmoedigen belyder eenigzins aengaet. Het seminarie moest den eersten slag ontvangen. Eenige leerlingen waren vry geweest van den krygsdienst, volgens een koninglyk besluit. Het volgende jaer moesten zy een nieuw betuig-schrift indienen, ten einde te doen blyken dat zy inderdaed seminaristen waren. Dit stuk geteekend door de vicarissen-generael wierd verworpen, en een nieuw verleend door het kapittel, als bestierder des bisdoms, wierd geëischt. Dit kon niet afgeleverd worden en de jongelingen wierden ver-pligt de wapens op te nemen.

Weinig later wierd voltrokken de keten der kwellingen welke men sedert lang den achtingsweerden vicaris Le Surre aendeed. Van in de maend February had 's konings procureur de zegels geleid op al deszelfs

schriften, en naderhand alles, tot het minste briefje toe, overzien, in de vaste hoop van toch een woord te vinden voor welk men hem zou straffen. Deze willekeurige onderzoekingen bragten niets voort, en nogtans mogt de hertvriend van Mauritius niet ongestraft blyven. Hy was immers gekend door de schrandereheid van zynen geest en door zyne catholyke gevoelens, en hy had hier door te veel invloed in het bestier der kerkelyke zaken, om langer te ontsnappen. Een koninglyk besluit van 16 Mei 1818 bande hem buiten het ryk als *vreemdeling* en liet hem nauwelyks eenige uren over, om zyne voorwerpen in te pakken. M. Le Surre mogt protesteren by den gouverneur tegen zoo onwettelyk en vryheidschendende besluit, hy mogt eene beredeneerde *Reclamatie* aen den koning zenden, en klaer bewyzen dat hy, krachtens de wet, Belg was; alles was vruchteloos (1).

(1) De Gouverneur van Oost-Vlaenderen die het onregtveerdig vonnis uitvoerde, was de baron de Keverberg, die al zyne dwalingen heeft wederroepen in den Haag, den 8 November 1841, en den 30 der zelfde maend godvruchtiglyk in den Heer is ontslapen.

Naderhand randde het gouvernement de pastors aen, het weigerde de gewoonelyke jaergelden te betalen aen alle primaire en secondaire pastors, die sedert het verjagen der franschen, in February 1814, waren aengesteld, en dit op voorwendsel dat zy door den koning niet waren geagreëerd of goedgekeurd. Men toonde aen de mannen van het hollandsch bestier hoe ongerymd dit was. Men zeide hun dat die goedkeuring nooit was noodig geweest, dat zy een tirannieke akt van Napoleon was, tegen welken Pius VII had gereclameerd. Men zeide verders dat, in alle geval, zulkdanige belemmeringen der kerkelyke vryheid door de Hooge Mogendheden, op 7 Maert 1814, waren afgeschaft. Ja, men toonde dat er eenige pastors waren ingesteld volgens de wetten van het land, zelfs eer dat Willem koning was. Maer wat kan de waerheid by dwinglanden? wat kan de billykheid by vervolgers van de Religie?

Verscheide Pastors, en namelyk te Gent die van Sint Baefs, van Sint Jacobs en van H. Kerst, Mgr. Corselis te Brugge, de heeren pastors van Aelst, Dendermonde en meer

andere wierden dan beroofd van hun pensioen, en eenige zelfs wierden belet in hunne kerk Misse te lezen. Ja, de pastors van succursale kerken en de onderpastors, benoemd sedert het vonnis van Mgr de Broglie, ontvingen geen tractement: voor deze nogtans zocht de heer Goubau eenen middel uit om hun het gewoonlyk geld te behandigen: hy vreesde immers dat een maetregel die welhaest een groot deel der geestelyken van de Vlaenderen ging treffen, te veel de gemoederen zou ophitsen; by gevolg deed hy dit geld betalen als *gratificatie*, iederen keer dat de burgemeester eene voldoende getuigenis van den pastor of onderpastor gaf. Dit alles schynt nu uitermaten vreemd en byna ongelooflyk, en nogtans vond men ten dien tyde eenige onzer landgenooten die zich niet schaemden hunne hand te leenen aen die verdrukking der H. Kerk.

Doch de mate der vervolgingen was nog niet vol. Een bestier heeft ontelbare middelen by de hand om de langmoedigheid van eenen kerkvoogd ten einde te dryven. Wie kent niet den grooten Thomas van Can-

telberg, aertsbisschop der stad van dien naem? Wie weet niet wat al kwellingen hem door eenen ongelukkigen koning wierden aengedaen? Henricus II ging zoo verre in zyne woede tegen den prelaet dat hy eenigen van deszelfs diocesanen bande en onder eed dede beloven dat zy hunnen Opperherder vriend en beschermer in Frankryk zouden gaen zoeken, en zyn vaderlyk hert, door hunne smerten bedroeven en verbryzelen.

Zoo is het dat Willem het bisdom van Gent zonder ophouden kastydde. In de Septembermaend 1818 vernietigde hy het klein Seminarie van Sinte Barbara te Gent, welk in den bloeiendsten staet was, en hy gebod aen de bestierders van het klein Seminarie te Sint Nikolaes geene leerlingen meer te aenveerden ten zy als inwoners. Het is klaer dat hy door deze twee besluiten de steden van Gent en Sint Nikolaes in hare tydelyke belangen krenkte, een groot getal huisgezinnen mistroostte en vele kinderen van hunnen roep tot den geestelyken staet verwyderde. Doch dit alles wierd als niet gerekend, als de Bisschop maer gepynigd wierd.

Zoo groote en menigvuldige ongerechtig-

heden konden zonder reclamatie niet blyven. Maer tot wie zynen toevlugt nemen? De koning zelf was een der besonderste vervolgers: hy had zich laten bedriegen door eenige vyanden van den godsdienst en door eenige mannen die van de valsche grondstelsels van Joseph II doordrongen waren; van Willem was er dan niets te verwachten. De Paus kon ook weinig in dezen netelachtigen toestand: zyne stem wierd niet gehoord, zyn vertegenwoordiger was uit België verdreven, en te Roomen had hy voor hollandschen gezant zekeren Reinhold, die er eene tael voerde zoo vreemd en zoo onbeschaemd, dat de kardinael staetssecretaris verplicht was geweest hem op eene gansch ongehoorde wyze te antwoorden in zyne vermaerde note van den 19 Maert 1816.

Mauritius besloot zich te wenden tot de Mogendheden die de kroon van België op Willem's hoofd hadden geplaatst. Hy schreef te Beaune in Bourgonje, op 4 October 1818, eene lange klagreden onder den titel van *Eerbiedige Reclamatie aen HH. MM. den keizer van Oostenryk, den keizer van Rusland en den koning van Pruissen*. In dit stuk,

dat welhaest te Parys wierd in druk gegeven , beschreef de vrome prelaet al wat hy en de belgische catholyken tot dien dag toe van het hollandsch gouvernement hadden geleden ; hy toonde aen hoe de koning zyne magt was te buiten gegaen in het opleggen der Constitutie , die , volgens de Mogendheden , met toestemming der Belgen moest gemaakt worden ; hy bewees dat men de Belgen grootelyks had te kort gedaen met hun eene zulkdanige Constitutie te geven , en met eenen eed tot derzelver onderhouding te eischen , en hy voorzeide wat er eens uit die verdrukking zou volgen.

Deze *Reclamatie* , die in de handen der twee keizers gesteld wierd , diende in dit oogenblik tot niets. Die monarken luisterden geenszins naer de klagten der onnoozelheid , zy verstonden zelfs die tael niet.

XXIX. HOOFDSTUK.

Twee kanoniken afgesteld. — Het kapittel antwoordt op sommige vragen. — Verbod van nog te vergaderen. — Proces van de vicarissen-generael. — Vryverklaring.

Het jaer 1819 ging voorby zonder merkwaardige voorvallen. In het volgende stierf een kanonik, de geleerde en kloekmoedige Josephus de Volder, en dit overlyden gaf gelegenheid aen nieuwe ontwerpen van vervolging. In der daed er bleven nu maer negen kanoniken meer over, en de heer Le Surre gebannen zynde, waren er maer acht te Gent. Vier van deze heeren hadden onder Napoleons dwingelandy blyken gegeven van te groote gevoegzaamheid, en hier door lieten zy hopen van op nieuw in alles den wil van het gouvernement te volgen. Van den anderen kant bleven er ook vier die als onberoerbaer gekend waren.

Er was dan kwestie van eenen middel te zoeken om ook die vier of eenige van hen te verdryven : deze middel wierd gevonden en den 20 Juny 1820 ten uitvoer gebragt. Op gezegden dag verscheen een koninglyk besluit waerby de uitmuntende heeren Ryckewaert en Franciscus De Volder, beide voortreffelyke leeraren der theologie, uit het kapittel wierden gedrongen en dit met streng verbod van nog ooit in den choor te komen. De beweegreden van dit besluit was dat zy niet waren geagreëerd of door den koning als kanoniken waren aangenomen geweest. Niets was zoo belagchelyk en dit wierd ook in den tyd getoond, alhoewel zonder eenig voordeel.

De heer Ryckewaert bewees dat hy den 14 Juny 1814, voor alee Willem in België heerschte, kanonik was benoemd. De heer De Volder bewees gelykelyk dat hy, volgens de bestaende wetten, was kanonik gemaekt; maer beide vertoogschriften wierden verworpen, en de straf door Willem uitgesproken bleef gehandhaefd.

Nu meinden de onderdrukkers der kerkelyke vryheid de overhand te hebben :

zy hoopten dat door het verjagen van dry leden, de meerderheid der overblyvende kanoniken hunne inzigten zoude volgen en het bestier van het bisdom aennemen. Maer dezen keer waren zy gelykelyk bedrogen. De heeren die in 1813 gedwaeld hadden, bleven standvastig, en alle zaken die het bisschoppelyk bestier, in den *strengen* zin genomen, aengaen, zonden zy altyd tot de bisschoppelyke vicarissen. Het is zoo dat zy, wanneer de directeur-generael gebeden vraegde voor den koning, den brief aen den zeer weerden heer Goethals overleverden.

Nogtans gaven zy iets toe in eenige zaken die men, in den strengen zin, misschien niet moet bisschoppelyk noemen. Wanneer het gouvernement hun gevoelen vraegde over een huis van liefdadigheid welk civielyk wilde goedgekeurd worden, of nopens eene gift aen kerk of armen gedaen, of ook over zekere personen die gratificatien wenschten, in deze en diergelyke gevallen antwoordden zy. Eenigen keurden dit goed, anderen zagen er zwarigheid in, om dat een dwingelansch gouvernement dit eischte

enkelyk uit haet der kerkelyke regeltucht. Deze antwoorden van het kapittel, na dat het van vier leden beroofd was, hadden welhaest zware gevolgen.

Een der vragen door den vermaerden Goubau voorgesteld, was deze : *De pastor van Oostende vraegt om als primaire pastor aengenomen te worden, is hy deze gunst weerdig?* Hierop was geantwoord geworden, en een brusselsch blad meldde deze antwoord van het kapittel.

De Bisschop, dit te Parys vernemende, vreesde grootelyks voor zyn bisdom, en, volgens de magt hem verleend door de statuten van het kapittel, schreef hy aen zyne vicarissen-generael dat hy strengelyk verbood voortaan het kapittel te vergaderen of iets met raed van het kapittel te verrigten.

Deze brief van 14 October 1820 wierd aen den aertspriester Goethals behandigd, en door hem aen de andere kanoniken getoond. Nieuwe moeilijkheden ontstonden in dit oogenblik. De Bisschop had zyn regt gebruikt, hy had gevolgd nieuwe statuten in het begin der eeuw gemaakt en door den

kardinael-legaet goedgekeurd. Het is onbetwistbaar dat deze statuten sterk de magt der kapittelen verminderden en niet ten vollen met de vorige wetgeving der H. Kerk overeenkwamen, maer het bleef toch zeker dat deze statuten waren aengenomen en goedgekeurd.

Wanneer de brief afgelezen was, verklaerden de heeren Goethals en Martens dat zy zich gansch onderwierpen aen de bevelen van hunnen Bisschop : de andere heeren, met allen eerbied het stuk aanveerdende, verklaerden dat zy het verbod niet konden onderhouden, en dat zy zouden voortgaen in hunne aengenomene gewoonte van de vragen van het gouvernement te beantwoorden iederen keer dat deze vragen niet zouden uitkomen op het geestelyk bestier van het bisdom.

Deze zaak kon niet stil blyven : welhaest kwam zy aen de ooren van onze bestierders en hitste hen heviglyk op tegen de getrouwe vicarissen en tegen den kanonik Boussen, secretaris des bisdoms. Deze kloekmoedige priester, die nu, sedert 1833, met zoo veel wysheid en voorzigtigheid het bisdom

van Brugge als Opperherder bestiert, wierd eerst vastgegrepen op 12 November 1820, maer twee dagen nadien vrygelaten. Op den zelfden dag was de procureur des konings in het nieuw secretariaet, opgeregt by Sint Baefs in het Coraelhuis, na dat alles in het bisdom verzegeld was, de geschriften en boeken komen bezigtigen en had eenen inventaris van de registers en van al de correspondentien opgesteld.

Zulksdanige maetregels kondigden nieuwe vervolgingen aan. Den 22 December van 't zelfde jaer wierden de aertspriester Goethals, de kanonik-penitencier Martens, beide vicarissen van Mauritius, en de kanonik Boussen, deszelfs secretaris, aengehouden en naer het rasphuis geleid, op bevel van het tribunael van Gent. Het vonnis der gentsche regters wierd te Brussel op 11 January 1821 afgekeurd en vernietigd, maeraenstonds wierd er een nieuw door het brusselsch tribunael uitgegeven, by welk de zaak voor de criminele regtbank in de hoofdstad was gebracht. Zeventien dagen later, wierden de dry gevangene heeren des morgens heel vroeg naer Brussel vervoerd

langs Dendermonde , en in den kerker opgesloten. Zy bleven er geheel de maend February, zonder eens ondervraegd te worden : het was maer op Sint Thomas dag , 7 Maert, dat zy voor den eersten keer eenen regter zagen.

Ondertusschen baden de geloovigen van gansch het bisdom voor de gevangenen : zy sineekten den Heer voor hunne verlossing , gelyk eertyds de eerste Christenen voor den H. Petrus deden. Verstandige en doorgeleerde mannen , onder andere M. Ryckewaert , professor in het seminarie ; M. Th. Verhaegen , pastor van het Klein-Beggynhof ; de heeren L. De Keyser en Emm. Helias d'Huddeghem , beide geleerde advokaten en vurige catholyken , zochten alles op , om de zaak der gevangenen zoo goed uit te leggen dat de vryverklaring als noodzakelyk volgen moest. De vrucht van hunnen arbeid wierd aen dry brusselsche advokaten ter hand gesteld en door deze ten besten gebruikt. Niemand kon nogtans met zekerheid den uitval van het proces voorzeggen. Ja , de vyanden der religie waren byna zeker van nieuwe slagtoffers te zien gepynigd

worden, toen een der vyf regters schielyk van gevoelen veranderende, de meerderheid verplaetste en al de gevangenen deed vryverklaren. Het vonnis, op 25 Mei uitgesproken, vervolde met vreugd alle catholyke herten.

XXX. HOOFDSTUK.

Blydschap van Mauritius. — Hy wilt zyn Bisdom afstaen. — Zyne beregting. — Vaerwel. — Dood en begraving. — Zyne inborst en deugden.

De smerten der weerde heeren Goethals , Martens en Boussen hadden het gevoelig hert van Mauritius ten hoogsten bedroefd. De Heer van allen troost verleende hem nog het geluk van in zyn ballingschap de verlossing zyner vrienden te mogen vernemen. Zy hadden voor hem vyf maenden lang geleden, zy waren gestraft geweest over hunne standvastigheid in het kwyten hunner pligten wegens hunnen Opperherder , deze goede herder moest dan van vreugd vervuld worden wanneer hy de vryheid weder zag geven aen de edele gevangenen. Onder tusschen wierd hy op nieuw gepynigd door het gedacht van verdere onweders die zyn lief bisdom nog lang konden overrömpelen, en niettegenstaende zyne genegenheid voor

zyne diocesanen , wenschte hy den heiligen Gregorius van Nazianza na te volgen , en met hem in de zee geworpen te worden om de kostelyke schuit, hem toevertrouwd , te redden. Hierom schreef hy nog eens aen Zyne Heiligheid om zyn ontslag te geven. De brief nogtans bleef zonder verder uitwerksel , om dat men hem zeide dat de Heilige Vader zyne gevoelens genoegzaam kende en hem aen zyne Kerk wilde verbonden laten.

De uer der vergelding naderde , en het verflauwen der ligchaems-krachten kondigde aen Mauritius dat zy niet lang meer kon vertoeven. Hy wilde zich weerdiglyk tot de dood bereiden , de heilige Sacramenten der stervenden by tyde ontvangen en zich hiertoe ten besten gereed maken. *Een bisschop, zeide hy, heeft meer verbin-*
tenissen dan de andere geloovigen, ik moet dan
al de jaren van myn bestier onderzoeken. Hy sprak met zynen biechtvader en maekte zyne laetste schikkingen. Altyd was hy tot de godvruchtigheid genegen geweest , en in dezen oogenblik scheen hy nog meer met zynen God bezig. Op 26 Juny ontving

hy het H. Sacrament des Autaers als reispenning tot de eeuwigheid, en 's anderendags zich nog eens tot zyn bisdom keerende, deed hy eenige laetste vermaningen schryven. Ziet hier het einde van dezen teerbartigen brief.

« Ik bid God uit gansch myne ziel dat hy op dit teerbemind bisdom, welk ik altyd in myn herte draeg, gelieve te storten de overvloedigste gunsten, en nooit toelate dat de fakkel des geloofs van hetzelfde weggenomen worde. Ik wek myne geestelykheid en alle geloovigen op, ja, ik smEEK ze door de ingewanden van Jesus Christus den Op-perherder, dat zy altyd de nauwste eendragtigheid mogen bewaren en zich gesta-diglyk en onveranderlyk vasthouden aen het middenpunt de catholyke apostolyke en roomsche Kerk en aen het zienelyk hoofd dat ze bestiert, en in alle gelegenheden luisteren naer de stem van deze Kerk, aen welke God heeft toevertrouwd den schat der heilige waerheden en van al de hulpmiddelen van heiligmaking en zaligheid.

» Er blyft my enkelyk over, alle priesters en geloovigen aen myne zorg bevolen, te

bidden dat zy aen den God van Bermhertigheid zouden bevelen eene ziel die gedurende gansch mynen levensloop enkelyk betrachtte hem te beminnen en zyne eer te bezorgen , en die enkelyk droevig is van het niet genoegzaam gedaen te hebben. Ik ben verschrikt op het beschouwen der oordeelen Gods , voor wien ik welhaest zal gaen verschynen : doch ik vind mynen troost en mynen onderstand in het geheugen der geringe diensten welke ik aen zyne Kerk heb mogen bewyzen en in het betrouwen op de gebeden myner allerbeste diocesanen, die de strengheid dier oordeelen zullen verzachten.

» Zoo haest God my de gratie zal gedaen hebben van my in het verblyf zyner Zaligen aen te nemen , gelyk ik het vastelyk hoop door de oneindige verdiensten van den goddelyken Zaligmaker , zal ik nooit vergeten die geestelyke kudde die ik nu met droefheid verlaet : altyd zal haer geluk het voorwerp zyn myner wenschen en gebeden by den troon des Allerhoogsten. »

Deze zoo schoone woorden vloeiden uit het vaderlyk hert van Mauritius : geerne soude hy die ook geschreven hebben, gelyk

hy gewoon was te doen in andere omstandigheden, maer het vervallen zyner krachten liet dit geenszins toe, nauwelyks kon hy ze met zyne stervende hand ondertee-kenen.

Zoo haest de tyding van den gevaerlyken staet van Mauritius te Gent toekwam, geschiedden in al de kerken van het bisdom openbare gebeden. Op bevel van de vicarissen las men voor de Hoogmis de Litanie van Maria, en in alle Loven wierd de bidpsalm *Qui habitat* gezongen, om de genezing van zoo goeden Vader te bekomen. De Heer had anders beslist en hy riep zynen getrouwen dienaer tot zich. Inderdaed, de ziekte veranderde in kwyning en Mauritius gaf zyne zoo edele, zoo vrome, zoo goede ziel aen haren Schepper den 20 July 1820. Hy was maer 54 jaren en 10 maenden oud.

Volgens zyne begeerte, is zyn ligchaem gebalsemd geworden en in eene dubbele kist van lood en van eikenhout geleid en zoo begraven in den choor der kerk van den H. Sulpitius, tot dat de tydsomstandigheden zouden toelaten hetzelfde naer de hoofdkerk van den H. Bavo te Gent te vervoeren. De

lykdienst wierd gedaen door Mgr de Quelen, aertsbisschop-coadjutor van Parys, in het bywezen van den pazelyken nuntius, van verscheide bisschoppen en andere aenzienelyke persoonen, die hunnen diepen eerbied voor den deugdryken en zoo jammerlyk vervolgden bisschop kwamen betuigen.

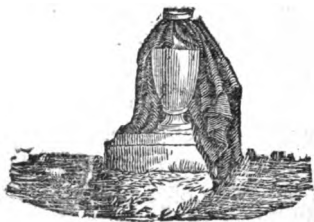
Zulk was het einde van eenen der grootste kerkvoogden dezer laetste tyden, wiens geheugenis in volle zegening is. By een scherp verstand, door goede studien beoefend, voegde Mauritius een uitmuntende hert. Vol genegenheid voor alle menschen, vol iever om een ieder te helpen, vol medoogendheid voor alle ellenden, kon hy geene gelegenheid om goed te doen, laten ontsnappen. Zyn hert was altyd open voor zyne diocesanen, die hy zeer geerne *zyne allerbeste Vlamingen* noemde. Ook wierd hy door allen, groot en klein, ryk en arm, tederlyk bemind : in gansch Vlaenderen wierd hy met de levendigste liefde- en eerbiedbetuigingen onthaeld.

Hy brandde vooral van iever voor de heilige Kerk, voor haer geloof, voor hare zedeleer en regeltucht. De vergadering der

Bisschoppen te Parys, zyn arbeid om deze tot goed einde te brengen en het gevang dat er op volgde stellen hem onder het getal der geloofsbelyders. Zyne poogingen om België te bevryden van de gevaren der kettery tydens het hollandsch bestuer, zyn proces, zyn ballingschap, zyne smerten ver van zyn bisdom, het hertzeer dat hem pynigde, toen, ten zynen opzigte, zoo vele catholyken gekwollen wierden, die langzame martelie, ja dit alles heeft hem eenen onsterffelyken naem bekomen.

De deugd die in den gewoonlyken handel by Mauritius boven andere uitscheen, was eene groote liefde tot God, welke hem in alle gelegenheden tot dezen Oppersten Meester trok. In de gemeenzame handelingen met zyne vrienden, wierd hy als gedurig tot stichtende en godsdienstige voorwerpen geneigd, en het was niet mogelyk met zoo godminnenden man te spreken, zonder deelachtig te worden van den hemelschen balsem die zyne heilige ziel vervolde. Hoe dikwyls gebeurde het niet, dat men hem verliet vol van verwondering over die heilige uitwerksels der gratie in zoo getrouwen

dienaer des Heeren ! Hy , van zynen kant, schreef alles toe aen de krachtige bescherming van Maria. Het was tot deze goede Moeder dat hy in zyne smerten vlugtte, het was by haer dat hy licht , troost en kracht ging zoeken in zyne pynelyke worstelingen met de wereldlyke magt. Ten jare 1815 hoorde men hem gedurig uitroepen in zyne gebeden : *o Maria, toon dat gy myne Moeder zyt.*

S L O T.

Gevolgen der dood van Mauritius. — Oogslag op het Vicariaet.

Met het overlyden van Mauritius ging alle magt over tot de heeren van het Kapittel, die alsdan nog negen in getal waren, zoo nogtans dat er maer zes door het gouvernement herkend wierden. De zes kanoniken kwamen samen, en, door eenen bezonderen zegen des hemels, kozen zy zonder eenige moeilijkheden tot kapitulaire Vicarissen de zeer eerweerde heeren De Meulenaere en Goethals. De dry andere kanoniken, door het geweld belet van deel te nemen in de kiezing, waren voldaan over het geen hunne ambtgenooten hadden verrigt en keurden alles goed.

Het bestier van het vicariaet begon dan zeer gunstiglyk, en weinig later vond men nieuwe stof van vreugd. Zoo haest de Vicarissen de goedkeuring van den Koning

bekomen hadden, verzochten zy hem de .
moeijelykheden van den eed te willen eindigen met te verklaren, dat alles in den burgerlyken zin te verstaen was, zoo dat men niets beloofde het gene tegen den Godsdienst kon stryden. De antwoord, geteekend door den minister Goubau, kwam op het spoedigste, en aenstonds wierd zy in gansch Vlaenderen, ja in gansch België, rondgedragen tot troost van vele geloovigen.

De vicarissen bekwamen ook dat al de pastors benoemd door Mauritius hunne plaets zouden behouden en het jaerlysch pensioen zouden ontvangen. Zy ondersteunden de vraeg door de eerweerde heeren Ryc-kewaert en De Volder gedaen ten einde als kanoniken aengezien te worden, en beide heeren gelukten in hunne poogingen.

Allergelukkigst waren die beginselen, maer helaes! groote pynelykheden moesten later overkomen tot beproeving der geloovigen. Eenige ontaerde Belgen, door het gouvernement ondersteund, wendden alle poogingen aen om het catholyk Vlaenderen tot onverschilligheid in godsdienstige zaken te trekken; kwaedwilligen of onvoor-

zigtigen trachtten het uitmuntende werk der zondagscholen te hinderen; het gouvernement zelf, door zyne besluiten van 14 Juny 1825, en andere opvolgende schikkingen, sloot alle catholyke kollegien, alle kleine en groote seminarien.

In 't midden van zoo smertende omstandigheden, stonden de Vicarissen onbevreesd, steeds bereid om getrouwiglyk hunne heilige pligten te kwyten. Wanneer er kwestien voorkwamen welke de andere bisdommen gelykelyk raekten, wendden zy hunne oogen naer den aertsbisschop van Mechelen, om in alles zyn voorbeeld te volgen. Met dezen eerbiedweerden kerkvoogd, weigerden zy iets toe te staen van al het gene door het hollandsch gouvernement in de zaek van het onderwys gevraegd wierd. Zy lieten hunne kollegien en degene die onder hunne bescherming schuilden, sluiten, liever als de grondstelsels van het gouvernement aen te nemen. Zoo wierden vernietigd de bloeiende kollegien van Sint Nikolaes, Rousselaere, Aelst, Geeraerdsbergen, Thielt, Yperen, Poperinghe en Veurne. Zoo wierd het groot seminarie gesloten, zoodanig dat

er niemand mogt aengenomen worden van den 1 October 1825 tot in het begin van 1830.

Deze staet was pynelyk voor het hert van de deugdzame Vicarissen : ook verzuimden zy geene middelen om eenige verzachting te bekomen, zonder aen hunne pligten te ontbreken. Zy smeekten den koning verscheide mael dat hy zou geweerdigen zyne besluiten in te trekken; zy schreven ook aen den minister Goubau, om hem de waerheid voor te houden en hem uit te leggen hoe gevaerlyk deze toestand was, zelfs voor het gouvernement. Maer hunne smeekingen wierden met verachting verstooten, en hunne raedgevingen beantwoord met dreigementen. De minister, volgens zyn gebruik, zeide hun, dat hy ook hunne jaergelden zou kunnen weigeren. De antwoord onzer standvastige ouderlingen was hoogst edelmoedig. Na eenige andere bemerkingen, zeiden zy dat de vryheid der H. Kerk alles te boven gaet.

De waekzaamheid der Vicarissen strekte zich ook tot andere punten uit. Wanneer de hoofdkerk van Sint-Baefs op 11 September 1822 door eenen brand grootelyks

beschadigd was, poogden zy alles te herstellen en vroegen ten dien einde eene aelmoes door gansch het bisdom. Zy bevorderden het godvruchtig gebruik van de Beloften des Doopsels te vernieuwen op den dag der eerste communie en op Sinxen. Zy waekten ook op het onderhouden der kerkregels door gansch de geestelykheid, en dit met allerbesten uitval.

In hunne bevelbrieven nopens den Vasten, spraken zy byna altyd van de boetveerdigheid; nogtans gaven zy ook aan de geloovigen de zalige waerschouwingen die volgens de omstandigheden vereischt wierden. Zy wapenden de kranken tegen het bedrog van de maetschappy *tot Nut van 't Algemeen* en bragten in hunnen bevelbrief voor den Vasten van 1825 verscheide bewysstukken by door welke zou blyken waer gezeide maetschappy henen wilde. Het voorgaende jaer hadden zy gesproken van de pligten der kinderen wegens hunne ouders, om dat ook dat punt ten dien tyde niet wel voorgehouden wierd.

Tot het behouden der Zondagscholen schreven zy tweemaal aan den Koning : zy

bekwamen eindelyk dat dit allervoordeeligst werk zou ongeschonden blyven.

Zoo bestierden de heeren de Meulenaere en Goethals het uitgestrekt bisdom met alle voorzigtigheid, goedheid en liefde : zoo verworven zy de liefde en de dankbaerheid van de beide Vlaenderen. Mgr Van de Velde wierd bisschop gezalfd op den 8 November 1829 en op den 17 der zelfde maend nam hy bezit van zynen Stoel.

AENMERKING VOOR BLADZYDE 167.

De namen der Heeren Dekens door wie beide Brieven wierden geteekend, zyn als volgt.

GENT A. C. Goethals, aertspriester.
 NEVELR J. C. J. Nuytens, past. te Nevele.
 AUDENAERDE . . . P. P. Roelandts, past. te Pamele.
 RONSSE B. Porreye, past. van St. Hermes.
 GEERAERDSBERGEN. X. Levrau, past. te Geeraerdsberge.
 SOTTEGHEM J. F. Sonnevile, pas. te Oordeghem.
 AELST P. De Hert, past. te Meire.
 WAES J. B. Maes, past. te Sint Nikolaes.
 DENDERMONDE . . J. B. Peeters, past. te Laerne.
 EECLOO F. X. Fonteyne, past. te Maldeghem
 HULST B. Goethals, past. te St. Gillis.

BRUGGE F. Th. Corselis, past. van St. Salv.
 GHISTEL J. B. De Mazière, past. te Dixmude.
 THOUROUT B. J. Moens, past. te Rousselaere.
 YPEREN F. J. Vermeesch, Biss. bestierder.
 VEURNE F. X. Rousseeuw, past. van St. Nik.
 POPERINGHE . . . D. A. Lauwers, past. van St Berten.
 KORTRYK C. M. J. Legrand, past. van O. L. V.
 MEENEN J. J. De Ryckere, past. te Meenen.
 THIELT F. Bulcke, past. te Zwevezele.

ALPHABETISCHE NAEMLYST

*Der geestelyken van wie in het Leven van Z. H.
Mauritius de Broglie gesproken wordt.*

BOUSSEN (Zyne Hoogweerdigheid Francis-
cus Renatus), geboren te Veurne, den 2 De-
cember 1774, trad in het Seminarie van
Gent na het Concordaet, en wierd in 1805
secretaris van Mgr Fallot de Beaumont. Door
Mgr de Broglie wierd hy eerkanonik ge-
maekt en door Mgr Van de Velde kanonik
titulair in 1830. Bisschop van Ptolemaïs *in*
partibus infidelium en administrator van het
Westvlaendersche benoemd door Z. H. Gre-
gorius XVI, ontving hy te Brugge de H. Zal-
ving op 27 January 1833, en in het volgen-
de jaer op 23 Juny wierd hy Bisschop van
Brugge. Onlangs is deze vrome geloofs-
belyder door den Paus aengenomen tot
huisprelaet en assistent aen den pauszelyken
troon. De Heer beware den *goeden herder*

nog vele jaren aan de liefderyke hoogachting zyner diocesanen !

BULCKE (Franciscus), geboortig van Brugge, was pastor van Sint Jacobs in zyne geboortestad, toen hy pastor van Zwevezele en deken van Thielt benoemd wierd. In 1821 keerde hy weder naer Sint Jacobs, en overleed vier jaren later, in zyn 68° jaer.

BUYDENS (Joannes-Antonius), geboren te Mechelen, den 28 October 1760, wierd licentiaet in de godsgelerdheid en professor der H. Schriftuer in het Seminarie van Brugge. Hy bekleedde die plaets gedurende acht jaren, bekwam een kanonikaet en bragt het zyne by in het bestier van het bisdom op het einde der eeuw. Na het concordat wierd hy opvolgenlyk deken van Ghistel, pastor van O. L. Vrouw te Brugge en vicaris-generael. Hy oefende al die bedieningen uit tot groote voldoening van de bisschoppen en tot stichting der geloovigen; hy was immers begaefd met een goed verstand en met waren iever. Doch in 1811 na de gevangneming van Mgr de Broglie, toonde hy wat benauwdheid, en wanneer de

bisschop terug gekomen was, vermeederde nog die neiging om de moeilijkheden met de tydelyke magt te ontvlugten. Koning Willem vroeg voor hem de plaets van *algemeen-aelmoessenier* der krygsbenden, en bekwaam ze van den Paus Pius VII, die zelfs op het punt was van M. Buydens bisschop *in partibus infidelium* te maken. Wanneer Leo XII eenen jubilé verleend had, wierd zyne *Bulle* door den Koning goedgekeurd, of, gelyk men gemeenelyk zegt, *geplaceteerd*, zonder dat de bisschoppen iets diergelyks gevraagd hadden. De koning ging nog verder, hy zond de *Bulle* aldus bezoedeld aen onze bisschoppen en aenden algemeenen-aelmoessenier. M. Buydens, naer het voorbeeld der edelmoedige kerkvoogden, weigerde den jubilé af te kondigen; weinig later wierd hy afgesteld en verloor al de voorregten zyner plaets. Het was voor hem het oogenblik der goddelyke genade: hy trad in de eenzaamheid en bragt de elf laetste jaren zyns levens over in het gebed en in het oefenen van goede werken. Hy woonde te Mechelen, maer hy ging dikwyls voor acht of tien dagen in het een of het ander

klooster der Trappisten, der Jesuiten of der Redemptoristen, om er zich nog beter tot de dood te bereiden. Hy stierf byna schielyk te Gent op 21 January 1838 in het collegie van Sinte Barbara, waer hy by de Paters Jesuiten eenige dagen in meditatie had overgebracht.

CORSELIS (Mgr Franciscus-Thomas), is geboren te Wervick in 1767. Hy wierd eerst pastor te Sint Denys by Kortryk, naderhand deken der christenheid te Brugge, en pastor van Sint Salvators, waer hy door Mauritius zelf wierd ingesteld. Na het opregten van het nieuw brugsche bisdom, is hy aertsdiaken der hoofdkerk en vicaris-generael van den Bisschop benoemd geworden. Z. H. Gregorius XVI heeft Mgr Corselis onder het getal zyner huisprelatten aengenuomen en hem aengesteld als apostolyken bezoeker van al de exempte kloosters van België. Mogte de weerdige prelaet nog lang zyne verhevene bedieningen uitoefenen!

DE BAST (Martinus-Joannes), geboren te Gent in 1753, wierd pastor van Sint Antonius Godshuis in zyne geboorte-stad, na-

derhand van Sint Jacobs en eindelyk pastor van Sint Nikolaes en kanonik der H. Pharaïldis in de zelfde kerk. Na het concordat bekwaam hy ook den titel van eerkanonik van Sint Baefs. Wy hebben verhaeld hoe hy ellendiglyk deel nam in de scheuring van 1813. Hy herriep zyne dwalingen, bleef nog eenige jaren zyne parochie bedienen, stond om zyne groote ziekelykheden zyne bediening af in 1818 en stierf den 11 April 1825. De naem van pastor De Bast is byzonderlyk gekend van de liefhebbers van oudheden; hy schreef verscheide werkskens over de oudheden van het vaderland.

DE HERT (de zeer weerde heer Petrus), geboren te Aelst in 1771, trad in de abtdy van Drongen, en deed er zyne beloften als monik van Sint Norbertus. Na het verjagen der kloosterlingen, bediende hy eenigen tyd het ambt van onderpastor en naderhand wierd hy pastor te Meire. Aengezien de heer Dominicus Van de Voorde, deken van Aelst, door zyne krankheden onbekwaem was zich van zyne bediening te kwyten, wierd de pastor van Meire, op 9 November 1816, als onderdeken aengesteld met last

van in alles te voorzien. Het is derhalve als deken dat de heer De Hert de brieven der Dekens (Bladzyde 164) teekende en zelfs eigenhandig schreef. Dé ieverachtige herder bestiert nog op heden met den grootsten lof de pastory van Aelst en die uitgestrekte christenheid.

DE LA BRUE (J.-L.) was reeds vicaris-generael geweest van den bisschop van Dijon en van den aertsbisschop van Mechelen, wanneer hy door Napoleon tot den bisschoppelyken Stoel van Gent benoemd wierd. In het *Leven* van Mauritius wordt verhaeld wat onheilen deze heer te Gent veroorzaakte. In January 1814 vlugtte hy naer Frankryk, hy wierd aelmoessenier by het hof van Beijeren, en als zulkdanig bekwam hy van Pius den VII den titel van bisschop van Tempe *in partibus infidelium*, doch hy moest eerst en vooral openbaerlyk afkeuren al wat hy te Gent gedaen had. Dit volbragt hy in eenen brief aen de kapitulaire vicarissen geschreven den 25 Augusti 1821. Later keerde hy terug naer Frankryk en wierd kanonik in het luisterlyk kapittel van Sint Denys. Hy overleed in April 1832.

DE MAZIERE (Josephus-Benedictus) geboortig van Leysele, deed goede studien te Leuven, wierd er Doctor in de godsgelerdheid en bestierde het kollegie van Divœus. In 1802 wierd hy pastor te Dixmude en negen jaren later deken der christenheid. Hy overleed den 21 Mei 1824, in den ouderdom van 68 jaren.

DE LOEN (de zeer eerweerde heer Ludovicus-Josephus baron), geboren in Brabant op het kasteel van Roosbeek, den 12 October 1758, wierd by koninglyke benoeming kanonik van Sint Baefs den 4 September 1784. Na het concordat bleef hy eenigen tyd eerkanonik en bekwam eene prebende den 9 April 1804. M. De Loen blyft in zyne hooge jaren alle geloovigen stichten door zyne zedigheid en godvruchtigheid.

DE MEULENAERE (Maximilianus Macharius) wierd te Gent geboren den 9 Mey 1747. Te Leuven bekwam hy den titel van licentiaet in beide regten en van *baccalaureus formatus* in de godsgelerdheid. In 1772 wierd hy door den bisschop van Eersel tot secretaris gekozen, later kanonik gemaekt van

Sinte Pharaïldis, en in 1779 gegradueerde kanonik van Sint Baefs. Hy bediende de plaets van secretaris van het kapittel en van officiael. Op 12 February 1796 wierd hy door de heeren van het kapittel tot hunnen deken gekozen. Na het concordat was hy vicaris-Generael door den Bisschop de Beaumont aangesteld, en door Mauritius wierd hy eervicaris benoemd en bekwam de eerste kanoniksy die open viel, in Maert 1808. Wat er later aen den heer De Meulenaere is voorgevallen, dit hebben wy in het werk zelf verhaeld, en in deszelfs slot hebben wy getoond hoe voorzigtig en edelmoedig zyn gedrag is geweest na het overlyden van Mauritius, gedurende de acht volle jaren van zyn bestier samen met den vromen vicaris Goethals.

Enkelyk moeten wy er byvoegen dat de heer De Meulenaere door den deugdryken bisschop Van de Velde vicaris-generael benoemd wierd, en in die bediening bleef tot den dag zyner dood, 5 April 1834. Zyn leven was hoogst stichtende : alle dagen las hy zeer vroeg Mis, kwam naer de diensten van den Choor, en zorgde als deken dat

alles geschieden zou met nauwkeurigheid, luister en godvruchtigheid. Des namiddags woonde hy gelykelyk de parochiediensten by, en gebruikte het overig van den dag om allen, groot en klein, dienst te bewyzen.

DE PAZZIS (Maximus Seguin), geboren te Carpentras in het zuiden van Frankryk, had in 1790 eene plaets in het bisdom van Amiens. Hy was later vicaris-generael te Troyen. Wat hy te Gent verrigtte, wordt in het *Leven van Mauritijs* verhaeld. Later verbleef hy te Parys, en stierf er den 23 Augusti 1817, na godvrugtiglyk de heilige sacramenten ontvangen te hebben.

DE PAUW (Petrus-Jacobus), een der voortreffelykste priesters dezer tyden, wierd geboren te Thourout in 1727. Langs verscheide bedieningen opklimmende was hy Deken der hoofdkerk van Brugge geworden, wanneer de franschen alles kwamen verwoesten in België. Na het overlyden van Mgr Brenart, den 26 October 1794, wierd hy met eenige andere heeren kapitulair vicaris gekozen, en hy oefende dit ambt uit, wanneer de nieuwe bisschop, Fallot de

Beaumont, bezit nam van het bisdom van Gent. Hy wierd door zyne hoogwaardigheid vicaris-generael benoemd, met last van te Brugge te verblyven, en dit deel van het wyd uitgestrekt bisdom te bestieren. Door zyne verhevene kennissen bekwam hy de achting van allen en door zyne uitmuntende deugden en goedheid won hy alle herten. Hy bestierde in vrede, wanneer hy door Napoleon benoemd wierd tot het bisdom van 's Hertogen-Bosch, welk door dien keizer, zonder voorafgaende toestemming van den Paus was ingerigt. De eerbiedweerde ouderling wierd verplicht de reis van Parys te ondernemen, en hy bezweek in deze hoofdstad aan de gevolgen der vermoeidheid van den weg, op 19 september 1810, in den ouderdom van 83 jaren.

DE RYCKERE (Jacobus-Ignatius) geboortig van Kortryk, was op het einde der voorledene eeuw onderpastor te Ingoyghem. Door de fransche republikenen opgeligt en vervoerd naer het eiland Oleron, kwynde hy aldaer in de uiterste ellenden meer dan dry jaren. Na het concordat wierd de geloofs-belyder pastor te Ghyselbregteghem, nader-

hand te Heestert en eindelyk in 1816 te Meenen. Weinig later wierd hy deken der christenheid. Hy stierf den 17 Maert 1821.

DE VOLDER (Josephus-Ghislenus), geboren te Gent in 1770, deed zyne studien van wysgeert te Douay en verdiende er de eerste plaets in het algemeen concours. Te Leuven studeerde hy op de godsgelerdheid, bekwaam er den titel van licentiaet en wierd in het seminarie van Gent aengenomen als professor, in vervanging van zynen oudsten broeder die ziekelijk was. In het begin der eeuw, gaf hy les van godsgelerdheid aan de weinige jongelingen die zich in de oude abtdy genoemd *Ryke-Gasthuis* vergaderd hadden. Door den bisschop de Beaumont wierd hy eerst secretaris en naderhand in 1803 professor van het H. Schrift benoemd. In 1813 wierd hy naer Frankryk vervoerd, gelyk wy gemeld hebben, en opgesloten in het staetsgevangenhuis van Pierre-Chatel. Tot vergelding zyner verdiensten wierd hy titulaire kanonik, synodalen onderzoeker en lid van den bisschoppelyken raed benoemd in Juny 1814. De geleerde kanonik is opsteller van het verdienstelyk werk *Den*

outaer en den troon, welk door eene andere hand in het fransch vertaeld wierd. Na eene langdurige ziekte, uitgeput van krachten, ontsliep hy in den Heer op 18 Maert 1820.

DE VOLDER (Franciscus-Livinus), broeder van den voorgaenden, geboren den 12 November 1771, was eenigen tyd professor der wysgeert te Leuven. In 1803 wierd hy professor der godsgelerdheid in het seminarie van Gent, en had tydens de vervolgingen van 1813, de zelfde smerten uit te staen als zyn broeder. Hy wierd titulaire kanonik benoemd in July 1816, en verliet dry jaren later zynen leerstoel, om dat hy reeds door ziekelykheden was gekweld. Hy leefde in smerten vele jaren en stierf den 7 Juny 1833.

Fonteyne (Franciscus-Xaverius), geboortig van Brugge, was pastor te Maldegheem sedert 1778, toen de fransche republikenen de priesters in onze gewesten ten jare 1798 zoo jammerlyk vervolgden. Hy ook had zyn deel in die onmenschelyke mishandelingen: hy wierd aengehouden en van kerker tot kerker vervoerd naer het eiland Ré by La Rochelle. Het gelukte hem te ontsnappen en gelukkig-

lyk tot zyne parochianen te kunnen wederkomen. De kloekmoedige belyder bleef de zelfde parochie bestieren tot zyne dood toe. Hy stierf by zyne teergeliefde schapen den 2 december 1831 in den ouderdom van 84 jaren. Sedert 1811 was hy deken van Eecloo.

FRUYT (Petrus-Michaël), van Gaever, lande van Aelst, trad in het orde van den H. Dominicus. Hy bekwam de waardigheid van Doctor in de faculteit der godsgelerdheid by de Universiteit van Leuven en wierd een der acht Doctores die men *Regentes* noemde, om dat zy de faculteit regeerden. De inval der franschen beroofde hem van zyne schuilplaats en van zyne voorregten, vermits alle kloosters en de Universiteit afgeschapt wierden. Na het concordat, bediende hy vyf maenden de parochie van Ertvelde : in 'tbegin van 1803 wierd hy pastor van het Groot-Beggynhof te Gent en in 1809 lid van 's bisschops raad. Deze man vol deugden en kennissen stierf den 4 September 1813 ten gevolge der onheilen door de kiezing van den heer De La Brue veroorzaekt : hy was maer 66 jaren oud.

GOETHALS (de aertspriester Carolus-Ambrosius) heeft in eenen langen en onbevleeten levensloop veel toegebracht tot den luister van het gentsche bisdom. Hy wierd geboren te Gent den 14 Mei 1751. Na te Leuven den titel van licentiaet in beide regten en in de godsgelerdheid bekomen te hebben, zettede hy zich neder in zyne geboorte stad, predikte er veel en bestierde het klooster der Capucynnerssen. In 1787 wierd hy gegradueërde kanonik van Sint-Baefs gekozen, maer het bestier van Joseph II belettede hem die prebende te behouden onder voorwendsel dat hy nog geene tien jaren in pastorele bedieningen was geweest. Keizer Joseph had immers door een zulkdanig besluit de wetten der H. Kerk willen krenken. In het volgende jaer wierd dit vereffend ten voordeel van M. Goethals, die alsdan gerustelyk zyne kanoniksy mogt aennemen.

Deze tyd van rust duerde toch weinig. In 1792 en 1794 moest de godvruchtige man vlugten voor de fransche republikanen, en in 1797 moest hy in den grootsten angst het bisdom ten besten mogelyk bestieren.

Hy had eene schuilplaets gevonden na den eed van haet aen het koningsdom geweigerd te hebben. In 1803 wierd hy doorden bisschop kanonik-aertspriester benoemd, en weinig nadien vicaris-generaël. Mgr de Broglie vertrouwde hem de zelfde waardigheid van algemeenen vicaris. In het *Leven van Mauritius* wordt verder verhaeld met wat vroomheid en voorzigtigheid de heer Goethals te werk ging in de buitengewoone beproevingen die over het bisdom van Gent nederkwamen onder het bestier van Napoleon en van Willem. Dikwyls was hy in de grootste gevaren en ontsnapte maer door eene byzondere bescherming der voorzienigheid. Eens gebeurde het dat hy te huis was en in zyne benedenkamer zat bezig met schryven, wanneer eene bende krygsbedienden hem kwam oplitten; hy wierd door hen niet gezien, alhoewel zy in zyne kamer drongen, en had den tyd van naer boven te ylen en er zich in veiligheid te stellen. *Maria*, zeide hy, *heeft my gered*, en wanneer hy in zyne hooge jaren met eenvoudigheid deze geschiedenis verhaelde, eindigde hy altyd met de woorden : *Maria, die ik van*

kindschgebeente heb leeren dienen, heeft my alsdan gered. Zyn proces in 1821 en zyn gevang van vyf maenden, staen ook beschreven in het *Leven van Mauritius*.

Na met vollen lof het openstaende bisdom, samen met M. de Meulenaere, gedurende acht volle jaren bestierd te hebben, wierd M. Goethals door Mgr Van de Velde nog eens vicaris-generael gemaakt, en behield dit ambt tot den 27 April 1836, dag zyner dood. De geestelykheid verloor in hem een uitmuntend voorbeeld van allerlei deugden, de priesters van zyn aertspriesterschap eenen goeden en teerhertigen vader, de geloovigen eenen voorzigtigen en medoogenden raedsmann, de armen eenen mildadigen en liefderyken vader. Alle jaren besteedde hy al de inkomsten zyner patrimoniële goederen tot goede werken, en leefde zelf zeer eenvoudig en gering om te meer aen *zyne arme menschen* te kunnen geven.

GOETHALS (Bernardus), geboren te Ertvelde in 1739, wierd pastor te Sint Gillis, lande van Waes, in 1784, en bleef deze parochie bestieren tot den dag van zyn overlyden, 18 July 1821. Hy was deken geworden in 1803.

LAUWERS (Dominicus-Augustinus), geboortig van Belle, was sedert tien jaren professor der godsgelerdheid in het seminarie van Yperen, toen de franschen, op het einde van 1797, al diergelyke gestichten afschaften. Na het concordat werd hy pastor van O. L. V., te Poperinge, en in 1814 van Sint Berten in de zelfde stad en samen deken der christenheid. Hy stierf den 21 April 1824 in zyn 65^e jaer.

LEGRAND (Carolus-Martinus-Josephus) geboortig van Brugge, werd pastor te Meessen, in 1803 pastor van O. L. V., te Kortryk en deken. Hy behield deze bedieningen tot zyne dood, die hem overkwam den 19 Mei 1830, in het 78^e jaer zyns ouderdoms.

LE SURRE (de zeer eerweerde heer Jacobus Petrus-Josephus), werd als vicaris-generael door Mgr de Broglie uit Frankryk medegebragt. In 1809 werd hy door een keizerlyk bevel van zynen titel ontbloot, niettegenstaende al de poogingen des bisschops om hem dien te behouden. In 1814 kwam hy op nieuw Mauritius helpen : hy werkte veel en leide alles in 't werk om het bisdom wel

te bestieren. Willem bande hem als vreemde deling den 16 Mei 1818, en wilde zyne vertoogen en bewyzen niet aenhooren. De heer Le Surre ging later naer Parys en wierd er grootvicaris van Mgr. de Quelen. Na het overlyden van dien grooten aertsbisschop heeft hy bekomen in eenzaamheid te leven. Ondertusschen bleef hy ware kanonik van Gent, vermits het ballingschap hem zynen titel, bekomen den 22 February 1815, niet kon ontnemen. Doch Mgr Van de Velde, ziende dat M. Le Surre nooit door het gouvernement zou herkend worden, verzocht hem zyne kanoniksy af te staen, het welk hy met liefde deed, den titel van eerkanonik ontvangende. Hy leeft nog te Parys en heeft onlangs een nieuw schriftje in 't licht gegeven.

LEVRAU (Xaverius), geboren te Cruyshautem in 1759, wierd professor der godsgeleerdheid in het seminarie, naderhand secretaris van Mgr de Lobkowitz, en op het einde van 1793 pastor te Auweghem. In 1807 bekwam hy de pastory van Geeraerdsbergen en vyf jaren later het ambt van deken. Hy stierf den 22 February 1821.

MAES (Joannes-Baptista) van Nieuwerkerke, lande van Waes, was een der uitmuntendste priesters van zynen tyd. Na het bekomen van den titel van licentiaet in de godsgeleerdheid, wierd hy professor in het gentsche seminarie en secretaris van den bisschop. In 1781 plaetste hem Mgr de Lobkowitz aen het hoofd van het seminarie en gaf hem een kanonikaet te Eyne zonder verbintenis van aldaer te verblyven. Deze prelaet achtte hem en volgde zynen raed in vele zaken; doch, om te voldoen aen anderen, noemde hy eenen tweeden president van het seminarie, zoodanig dat de seminaristen niet te goed wisten hoe zy handelen moesten. De vredeminnende man bood zyne demissie aen in November 1787, en ging naer Eyne, alwaer hy zyne bediening van *persoon* volbragt tot het invallen der franschen. Hy was verzocht geweest om naer Leuven terug te keeren en er den titel van Doctor in de theologie te nemen, maer hy vlugtte die uitstekende eer. Na het concordat wierd hy pastor te Hamme, en in 1806 te Sint Nikolaes. Hy bediende ook het ambt van deken. Hy stierf

na eene langdurige ziekte van ligchaem en geest, den 5 July 1822. Zyne nagedachtenis is nog in zegening te Sint Nikolaes en in gansch het gewest.

MARTENS (Franciscus-Antonius), gelykelyk te Nieuwerkerke geboren in 1758, wierd professor in het seminarie van Gent in 1790 : vyf jaren later deed hy licentie te Leuven en bekwam, krachtens zynen titel, het openstaende kanonikaet van theologiael. Hy bediende eenigen tyd de pastory van Hamme, tot dat hy in 1803 door Mgr de Beaumont kanonik-penitencier en lid van den bisschoppelyken raad gemaakt wierd. Wy hebben verhaeld wat deel hy had in de vervolgingen van 1813 en 1820, en hoe hy ten allen tyde door eenen onbevleeten handel aller achting verwierf. Somtyds hevige pynen lydende door den steen, ging hy hulp zoeken naer Parys, maer, in die hoofdstad aengekomen, bezweek hy aen de koorts voor al eer de vermaerde heélmeesters de operatie deden. De geleerde en ievervolle penitencier, vermaerd door zyne welsprekende sermoenen, stierf op 13 Juny 1825, daegs voor de noodlottige besluiten nopens het onderwys.

MOENS (Bernardus-Josephus) hesteedde eenen levensloop van 91 jaren tot het voordeel der H. Kerk en tot den troost der geloovigen ; in alle bedieningen was hy onberispelyk en hoogst stichtende. Hy wierd geboren te Eerneghem, den 9 April 1746, deed licentie in de godsgelerdheid te Leuven in 1773, en bekwam de plaets van professor van theologie en naderhand van H. Schrift in het seminarie van Brugge. Op 25 Maert 1787 volgde hy op aen den deugdryken Valcke in de pastory van Rumbekke en in de bediening van deken van Rousselaere. Vier jaren later wierd hy naer Brugge geroepen, om er het ambt van theologael en van president van het seminarie te bekleeden. Dan naderden de tyden van beproeving. M. Moens wierd in 1793 door de fransche onwettelaers als gyzelaer naer Bonay vervoerd, en nadien verlost : maer op 10 Maert 1798 wierd hy nog eens vast genomen, om naer Zuid-Amerika in de brandende Guyane gestierd te worden en aldaer te gaen sterven. Hy wierd dan langs vele gevangenhuisen tot Rochefort toegebracht, om van daer in te schepen, maer eene ziekte die hem over-

kwam deed hem geleiden naer 't eiland Rhé, waer hy omtrent twee jaren in de grootste beroovingen en in de uiterste ellende leefde.

In 1802 keerde hy weder naer Rumbeke, na twee jaren wierd hy pastor te Rousselaere en in 1809 op nieuw deken der christenheid aldaer. Hy deed ten allen tyde veel aelmoessen aen stichtingen van weldadigheid en aen scholen, doch byzonderlyk de laatste jaren, op welke hy zich byna van alles ontblootte om met meerderè rust de dood te kunnen afwachten. De deugdryke gryzaerd ontsliep in den kus des Heeren, den 25 September 1837.

NUYTENS (Jacobus-Coleta-Josephus) geboortig van Gent, licentiaet in de godsgeleerdheid te Leuven, was professor in het seminarie en secretaris van Mgr. de Lobkowitz geweest, wanneer hy in 1797 persoon van Eyne gemaakt wierd. In 1802 ging hy als pastor naer Drongen, en in 1807 naer Nevele, waer hy het ambt van deken uitoefende tot het einde des jaers 1830. Ingezien zynen ouderdom van 72 jaren, bekwam de eerbiedweerde man zyn ontslag en wierd

eerkanonik van Sint Baefs. Hy stierf den 28 November 1832.

PETERS (Joannes-Baptista) van Sint Nikolaes was ook een zeer uitmuntende priester. Den titel van licentiaet in de theologie bekomen hebbende, was hy gedurende ruim zes jaren professor dezer wetenschap in het gentsche seminarie. In 1787 wierd hy pastor te Laerne, bleef deze plaats altyd behouden en stierf in het midden zyner kudde den 21 December 1821. Hy was deken geworden in 1790, en hy bekleedde ook deze waardigheid na het concordat.

PORREYE (de zeer eerw. heer Bonifacius), geboren te Hazebroek, bisdom van Yperen, in 1760, wierd na het openen der kerken pastor te Ronsse en in 1814 deken der christenheid. Hy kweet met zoo veel iever zyne pligten dat hy de eer verwierf van door het gouvernement van Willem vervolgd te worden. Na veelerlei kwellingen wierd hy in January 1821 gebannen. De vrome onderling leeft nog in eene vreedzame schuilplaats, omtrent zyne geboorte stad, in Frankryk.

ROLANDTS (Petrus-Philogenus), geboortig van Bevere, was reeds in 1797 pastor te Paemel. In 1810 werd hem het ambt van deken toevertrouwd. Hy overleed in den ouderdom van 76 jaren, den 13 augusti 1827.

ROUSSEUW (de zeer eerw. H^r Franciscus Xaverius), geboren te Haringhe ten jare 1764 werd monik van Sint Norbertus in de abtdy van Veurne. Sedert 1815 bestiert de eerbiedweerde man de parochie van St Nicolaes te Veurne en is deken der christenheid.

RYCKEWAERT (Augustinus-Josephus), heeft eenen onbevleken en roemweerdigen naam achtergelaten. Hy wierd te Poperinghe geboren in 1771, en was nauwelyks priester toen de kerken door de fransche godverza-
kers gesloten wierden. Gedurende dien tyd van angst, bediende hy de heilige Sacramenten in talryke parochien van het bisdom van Yperen. Na het concordat wierd hy onderpastor in zyne geboorte stad, en in 1806 professor van theologie in het seminarie van Gent. Het is hy, zoo wy gezeld hebben, die door zyne schriftjes de ware

leering in 1813 ondersteunde en deed zegen-
vieren. Mgr de Broglie, tot belooning zyner
verdiensten, noemde hem in 1814 titulairen
kanonik en lid van zynen raed: hy zond hem
naer Roomen in October 1815, om er den staet
van België aan den H. Vader uit te leggen.
In 1822 wierd M. Ryckewaert president van
het seminarie en bleef die bediening met
iever en voorzigtigheid uitoefenen tot zyne
dood. Gedurende het vicariaet, werkte hy
veel en hielp de twee vicarissen hunnen
zwaren last edelmoediglyk dragen. Onder-
tusschen vond hy nog tyd om de schoonste
werkskens der heilige Vaders in tien boekd.
met aanmerkingen, ten gebruyke der gees-
telykheid, in 't licht te geven. De onver-
moeyelyke president ontsliep in den Heer-
den 16 Mei 1836. Hy was een ware vriend
der armen; hy leefde in groote eenvoudig-
heid om hun jaerlyks alles wat overschoot
uit te deelen.

SONNEVILLE (Ignatius-Franciscus) geboren in
1740 te Scheldewindeke, wierd pastor te
Esschene, en naderhand te Velsicque. In het
begin dezer eeuw bekwam hy de pastory
van Oordeghem, en wierd als deken aenge-
11.

steld. Hy bleef in beide bedieningen tot den dag zynen dood, 14 December 1822.

TRIEST (Petrus-Josephus), ondersteund door Mauritius en door deszelfs voorzaet, heeft wonderen van liefdadigheid uitgewerkt en heeft ten vollen den schoonen naam van *belgischen Vincentius a Paulo* verdiend. Te Brussel geboren in 1760, en priester gewyd in 1786, wierd hy pastor te Ronsse in 1797; hy liet er reeds zyne liefde tot de ellendigen blyken door het inrigten van eene school voor arme weezen. In 1803 ging hy als pastor naer Lovendeghem. Het is in dit dorp dat hy zyn groot werk begon: hy vereenigde dry welpeizende dochters in een huiskens om er kinderen te leeren en zieken te gaen helpen: dit getal groeide welhaest aen tot tien. In 1803 kwam hy naer Gent en vestigde zich met eenige zynere *Zusters van Liefde* in de oud abtdy van *Tér Hagen*. De Heer zegende dit op eene onbegrypelyke wyze, by zoo verre dat niet alleen dit gesticht, maer nog 14 andere, in den bloeiendsten staet waren dertig jaren later, men telde er 196 zusters. In 1810 stichtte M. Triest de *Broeders van Liefde*,

voor welke hy ook den goddelyken zegen bekwam. Negen huizen en 94 Broeders bestonden in 1836. Op het einde zynér dagen rigtte de deugdryke man ook in, het huis van de *Zusters der kindschheid van Jesus*. M. Triest wierd in 1807 eerkanonik, en in 1830 kanonik titulair gemaekt. Hy was op het punt van den vyftigsten verjaerdag zyns priesterdoms te vieren, wanneer hy onverwachts door eene ziekte overvallen wierd, aen welke hy bezweek den 24 Juny 1836.

VAN DE VELDE (Joannes Franciscus) wierd geboren te Beveren by Antwerpen, den 5 Maert 1744. Van jongs af legde hy zich ten vollen toe op de kerkelyke wetenschappen; hy deed allerbeste studien te Leuven en bewam er den graed van Doctor in de godsgeleerdheid; vermits de doctores den titel van *Eximius* droegen, is de heer Van de Velde later in het bisdom van Gent meest onder dien naem van *Eximius* gekend geweest. In gansch zynen levensloop heeft hy zeer veel geleden. Door Joseph II, is hy voor eenigen tyd beroofd geworden van zynen leerstoel, om dat hy de ware grond-

stelsels had voorgedragen nopens de magt der H. Kerk in het stellen van beletsels aen het houwelyk. Wanneer de franschen in 1797 Belgie zoo zeer plaegden, was hy de steunstok der Universiteit door zynen heldenmoed. Hy wierd verjaegd met al de catholÿke priesters, en moest vlugten naer Duitschland. Na het concordat wachtte hy vruchteloos naer het herstellen der Universiteit : hy verbleef ondertusschen in zyne geboorteplaats by zyne bloedvrienden, nog altyd bezig met navorschingen over kerke-lyke kwestien, welke eens konden nuttig zyn tot de verdediging der regten van de H. Kerk. Hy wierd in sommige omstandigheden geraedpleegd door Mgr de Beaumont, en besonderlyk door Mauritius, wiens vertrouwen hy ten vollen bezat. Wy hebben verhaeld hoe hy den bisschop naer het Concilie van Parys vergezelde, en zyne raedgeving met het gevang boette. Hy wierd uit Vincennes verlost met Mauritius en in ballingschap gezonden naer Rhetel, waer hy verbleef tot den val van Napoleon.

Naer België terug gekeerd, woonde hy tot het einde zynen dagen te Beveren. Hy

schreef er zynen *Synopsis* of Kort begryp der Verzameling van kerkvergaderingen van België, welke hy met veel moeite en verduldigheid vergaderd had. Dit werk in 3 boekdeelen, alhoewel onvolmaekt, is een ryke schat voor de kerkelyke geschiedenis van ons vaderland. Men weet dat de hooggeleerde Rector der Catholyke Universiteyt, M. De Ram, reeds dry deelen van het *Synodicon* heeft uitgegeven. De werkzame doctor stierf den 9 January 1823.

VAN DEN DRIESCHE (Carolus Franciscus) heeft zynen naem roemweerdig gemaakt in 1813, met zich onbeschroomd te verzetten tegen het valsche vicariaet, wanneer de andere Oversten van het seminarie reeds eene schuilplaats hadden moeten zoeken. Hy was geboren te Oostakker in 1770 : werd priester in 1804, en directeur van het seminarie het volgende jaer. Door Mgr Van de Velde werd hy in 1830 eerkanonik en trossorier der cathedrale benoemd. Hy bestierde met veel iever het gemeente der Zusters van de Visitatie van Maria. Hy ontsliep heiliglyk in den Heer, na eene langdurige en pynelyke ziekte den 24 Maert 1836.

VAN HENNE (Jacóbus Christianus), zeer deugdzaame en voorzigtige president van het gentsche seminarie, bezat alle herten door zyne goedheid. Hy was geboren te Gent, wierd directeur of subregent van het seminarie in 1790, en bekleedde de zelfde plaats in 1801 toen eenige jongelingen in het *Ryke Gasthuis* vergaderd waren. Op 6 November 1804, dag der opening van het seminarie in het oud lokaal by Sint Baefs, wierd hy president benoemd, en later eerkanonik. Hy bragt vyf maenden over in het gevang van Vincennes gedurende de onlusten van 1813. Na zyne terugkomst bleef hy zyne belangryke bediening uitoefenen tot den oogenblik zynen dood. Op 11 Maert 1822 wierd hy 's morgens levenloos in zyn bed gevonden.

VAN SCHAUWENBERGHE (Joannes Baptista), geboren te Meerendré in 1770, wierd in 1802 secretaris van Mgr de Beaumont. Hy bezat het vertrouwen van Mgr de Broglie en had deel in de vervolging welke het bisdom bedroefde. Hy wierd titulaire kanonik benoemd den 22 February 1815, en stierf den 14 July van het volgende jaer.

VERHAEGEN (Petrus Theodorus) wierd geboren te Haecht, in Brabant, den 5 April 1761. Hy bekwam de eerste plaets in het algemeen concours van wysgeert te Leuven, ten jaere 1781. Vyf jaren later wierd hy priester gewyd, en in 1790 bekwam hy den titel van licentiaet in beide regten en in theologie. In het zelfde jaer wierd hy professor van wysgeert by de Universiteit van Leuven, in 1795 Regent van het *Castrum* en het volgende jaer Rector der Universiteit. Na het concordat wierd den heer Verhaegen pastor van Munte, en in 1806 pastor van het Klein-Beggynhof te Gent. Later wierd hy eerkanonik, raedsheer van den bisschop en officiael. In al zyne bedieningen was de hooggeleerde man vol iever en nauwkeurigheid. Hy stierf na eene langdurige ziekte den 20 December 1822.

VERMEERSCH (Franciscus Jacobus), geboren te Ramscappel in Veurne-Ambacht, bekwam de eerste plaets in wysgeert te Leuven in het concours van 1774. Na het ontvangen van den titel van licentiaet in beide regten en in theologie, wierd hy kanonik in het kapittel van Yperen en vicaris-generael.

Mgr de Beaumont, inziende de uitgestrektheid van zyn bisdom, maekte den heer Vermeersch zynen algemeenen-bestierder voor het Ypersche, en Mauritius behield hem in die bediening. De deugdzame bestierder werkte veel voor het goed van het bisdom en bezat aller herten. Hy ook, gelyk de woerde heeren Maes, Verhaegen, en anderen, wierd van den Heer beproefd door eene pynelyke ziekte, die hem langen tyd tot alles onbekwaem maekte. Hy stierf den 9 Mei 1822.

Zyt uwe Oversten indachtig, die u het woord Gods gesproken hebben : volgt hun geloof, het einde van hun leven beschouwende. HEBR. XIII, 7.

RINDE.

BLADWYZER.

VOORREDEN. Namen der Voorzaten van Mauritius. — Een woord over het schryven van dezen Boek.

Leven van Mauritius de Broglie.

- I. **HOOFDSTUK.** Geboorte en opvoeding. — Mauritius aanveerd den geestelyken staet : hy gaet naer Duitschland , wordt priester en proost. 1
- II. **HOOFD.** Mauritius gaet naer Parys. — Dood zyns vaders. — Hy wordt aelmoessenier en bisschop van Acqui. 7
- III. **HOOFD.** Mauritius wordt bisschop van Gent. — Staet van het bisdom. 11
- IV. **HOOFD.** Iever van Mauritius. — Onderwys. — Zondagscholen. — Liefde gestichten. — Genegenheid der Vlamingen tot hunnen bisschop. 16
- V. **HOOFD.** Gevoelens van Mauritius wegens de wereldlyke magt. — Voorzigtigheid in staetkundige kwestien. — Conscriptie. 23
- VI. **HOOFD.** Te Deums. — Edelmoedigheid in die omstandigheden. — Vrymoedigheid met 's keizers ministers. 27
- VII. **HOOFD.** Keizerlyke Universiteit. — De kleine seminarien voor eenen tyd gered. 31
- VIII. **HOOFD.** Besluit wegens de hospitaalzusters. — Zy blyven in hare huizen. — Besluit over de kerkfabrieken. 37

- IX. Hoofd.** De gebeden voor Napoleon na de excommunicatie. — De Bisschop doet ze voortzingen. 43
- X. Hoofd.** Stevenisten. — Iets over den heer Stevens. 49
- XI. Hoofd.** Mauritius weigert het kruis van 't Eerelegioen. — Hy maakt zich bereid tot meerdere moeilijkheden. — Herderlyke onderwyzingen. 56
- XII. Hoofd.** Concilie van Parys. — Plegtige opening. — Mauritius lid van twee vergaderingen. — Zyne *memorie*. — Opschorsing van het Concilie. 61
- XIII. Hoofd.** Gevangneming van Mauritius. — Hy staet zyn bisdom af; hy wordt naer Beaune, naderhand naer het eiland Sinte Marguerite gezonden. — Hy mag nog eens naer Beaune komen: hy teekent op nieuw zyn ontslag. 67
- XIV. Hoofd.** Bestier van het bisdom. — Brief van het kapittel. — Keus van den 5 December 1810. — Bestier van M. de Meulenaere in vrede. 74
- XV. Hoofd.** M. de la Brue. — Kiezing van 22 July. — Hare nietigheid. — Bestier van M. Goethals. 80
- XVI. Hoofd.** Verwoesting van het seminarie. — Wezel. — Nieuw seminarie. — De zeven pastors van Gent. — Gedurig gebed. 87
- XVII. Hoofd.** Val van Napoleon. — Verlossing van den Paus. — Terugkomst van Mauritius. — Onthael te Gent — Zyne ootmoe-

digheid. — Bevelbrief van 14 July 1814.	93
XVIII. Hoofd. Rust. — Raed van Mauritius. — Collegien. — Kwestie der houwelyken. — Maria patrooners van het bisdom. — Liefde- gestichten en begynhoven.	104
XIX. Hoofd. Staet van België in 1814. — Wil- lem van Oranje-Nassau. — Memorie aen het Congres van Weenen. — Verbittering van Willem. — Grondwet.	109
XX. Hoofd. Reclamatien der Bisschoppen. — Bevelbrief van 2 Augusti. — De grondwet verworpen en nogtans opgeleid. — <i>Onder-</i> <i>wyzende Uitspraak.</i> — De Eed in de hul- ding van den koning.	117
XXI. Hoofd. Verslag aen den Paus. — Pauze- lyke brief van den 1 Mei. — Hy wordt aen den Koning medegedeeld. — M. Goubau. — Organieke Artikels.	124
XXII. Hoofd. Gebeden voor de princes van Oranje. — Brief van Z. H. — Onderwys. — Eed der regters. — Einde van deze moeije- lykheid.	134
XXIII. Hoofd. Iever van Mauritius voor het geluk der Vlamingen. — Hy belet de tooncel- spelen. — Zyn bevelbrief over de geestelyke <i>onverschilligheyd</i>	141
XXIV. Hoofd. Proces van Mauritius. — Hy gaet naer Frankryk. — Zyn vaerwel.	157
XXV. Hoofd. Brief der heeren Dekens aen Z. H. — En aen den Bisschop. — Antwoord van Mauritius.	164
XXVI. Hoofd. Brief van Z. H. aen Mauritius.	

— Akt van beschuldiging. — Protestatie van den Bisschop.	173
XXVII. HOOFD. Vonnis van Mauritius. — Uitvoering van het zelve. — Hoogachting van den balling. — Het Kapittel weigert het bestier des bisdoms.	183
XXVIII. HOOFD. Het bestier van het bisdom belet. — Eenige seminaristengedwongen in den krygsdienst te gaen. — Banning van M. Le Surre. — Jaergelden geweigerd aen vele geestelyken, en pastora uit hunne kerk verdreven. — Het klein seminarie van Sint Barbara gesloten : dit van Sint Nikolaes belemmerd. — Reclamatie van 4 October 1818.	193
XXIX. HOOFD. Twee kanoniken afgesteld. — Het kapittel antwoordt op sommige vragen. — Verbod van nog te vergaderen. — Proces vande vicarissen-generael. — Vryverklaring.	200
XXX. HOOFD. Blydschap van Mauritius. — Hy wilt zyn bisdom afstaen. — Zyne beregting. — Vaerwel. — Dood en begraving. — Zyne inborst en deugden.	208
SLOT. Gevolgen der dood van Mauritius. — Oogslag op het vicariaet.	210
Namen der Heeren Dekens in 1816.	223
Alphabetiesche naemlyst der geestelyken van wie in het Leven van Z. H. Mauritius de Broglie gesproken wordt.	224
Bladwyzer.	253

TE BEKOMEN BY DEN DRUKKER DEZER :

De Maend van Maria, ten gebruyke der christelyke gemeenten.

Leven van den eerbiedweerden J. B. Delasalle, insteller der broeders van de christelyke scholen.

De liefde-vlammen van Jesus, of blyken van zyne vurige liefde in het werk van onze verlossing, door den eerw. heer Pinard.

Den Baling, of waer verhael van het ballingschap van den eerw. De Bay, en andere geestelyken van Belgien.

Avondstonden van Landslieden, of Mengelingen van Historien en Gespreken over de bezonderste punten der christelyke zedeleen.

De kroon van twaelf glansryke sterren of welriekende Bloemen der allerheyligste Maegd Maria.

Tot den gekruysten Jesus, Maria aen den voet des kruys, door Geramb, trapist.

Den vriend van Maria, betrachtende hare deugden.

Over den eerbied dien men aen de heyligheyd der Kerken verschuldigd is ; en over de onteeringen die er bedreven worden ; door *H. M. Boudon* ; doctor in de godsgeleerdheyd.

Leven van de heylige Joanna Francisca Fremiot de Chantal, stichtster en eerste overste van het orden der Visitatie van de heylige Maria.

De maend van Maria, door den Eerw. Pater Lalonia.

De Tarwe der Uytverkornen, tot gebruyk der godvruchtige zielen, voor het ontvangen van het II. Sacrament.

Bertig Schatten van Betrouwen op God.

Deugden van de Allerheyligste Maegd Maria.

Navolging van de Allerheyligste Maegd Maria, op de zelfde wyze van Thomas a Kempis.

Leven van den II. Dominicus, insteller van het Predikheeren Orden en van den II. Roozenkrans.

Levens-schets van Z. Hoogw. Hyacinthus De Quelen, Aerts-Bisschop van Parys.

Leven van de II. Catharina van Senen.

Jaerboeken van het Aertsbroederschap van het

allerheyligste en onbevlekt Hert van Maria, uygegeven door den eerw. heer Dufriche Desgenettes, pastoor der Parochie Kerk van Onze Lieve Vrouw ter Victorie, te Parys.

Avancinus. Vita et Doctrina Jesu Christi.

Novene ter eere van den H. Franciscus de Sales.

XV Dynsdagsche Communie ter eere van den H. Dominicus, met de Mirakels die door deze godvruchtigheyd gebeurd zyn.

Weg des Hemels, of meditatieën op het lyden van Jesus voor iederen dag der maend.

Den Christelyken Vader, brekende het brood voor de kinderen, of Uytlegging van al de Epistels die door het jaer aen de geloovigen voorgelezen worden, getrokken uyt de HH. Vaders en kerkelyke schryvers, en gesteld op vragen en antwoorden. 5 boekd.

Dit zoo kostelyk als raer werk, is door de geestelyke overheyd nauwkeurig overzien en verbeterd.

Getyden (de zeven) van O. L. Vrouw, naer het gebruyk van het orden der Predikheeren.

Konst der konsten of wyze om wel te bidden, getrokken uyt de Werken van de H. Theresia.

Leven van Mevrouw Louisa van Vrankryk, Karmeliteresse.

Leven van de gelukzalige Lucia van Narni.

Navolging der Heyligen of Paradys-Bloemen.

Navolging van den H. Joseph, 2^e uytgaef.

Nieuwe zedelyke gezangen.

Zegenpralen der Martelaren.

Uytlegging van Epistels.

Overdenking op de voornaemste Mysterien der Allerheyligste Maegd en voor de feestdagen der Heyligen.

Leven van de H. Philomena, met de wonderheden die door hare voorspraek binnen Gend. in 1639, gebeurd zyn.

